

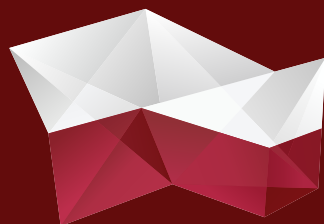
RAPORT O STANIE PAŃSTWA

**STUDENCI dla
RZECZYPOSPOLITEJ**

RAPORT

O STANIE PAŃSTWA

**STUDENCI dla
RZECZYPOSPOLITEJ**

Stowarzyszenie Studenci dla Rzeczypospolitej to organizacja zrzeszająca studentów i absolwentów polskich wyższych uczelni o poglądach konserwatywnych. Stowarzyszenie powstało w maju 2010 roku. Posiada oddziały w wielu u miastach akademickich Polski.

Organizacja chce być dobrze słyszalnym w debacie publicznej głosem konserwatywnej części społeczności studenckiej. Celem jej działania jest stworzenie przestrzeni do merytorycznej dyskusji na temat bieżącej sytuacji państwa.

Stowarzyszenie skupia studentów ze wszystkich szkół wyższych w danym ośrodku akademickim - nie jest nakierowane na działanie w obrębie konkretnej uczelni. Członkowie Stowarzyszenia posiadają różne zainteresowania, poglądy i doświadczenie życiowe. Przypominają, że jednym z najważniejszych obywatelskich obowiązków jest troska o rozwój Ojczyzny. Deklarują chęć nawiązania do najlepszych tradycji narodowej historii i starają się inicjować podnoszenie świadomości przede wszystkim młodych ludzi. By to osiągnąć Stowarzyszenie promuje zainteresowanie polityką, historią, tematyką społeczno-gospodarczą i ekonomiczną, wartościami patriotycznymi i republikańskimi, tradycjami narodowymi, polską literaturą i kulturą oraz działa na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

SPIIS TREŚCI

WPROWADZENIE	9
CYFRYZACJA	10
EDUKACJA	16
ENERGETYKA	22
GOSPODARKA	30
OBRONA NARODOWA	40
ROLNICTWO	48
OCHRONA ŚRODOWISKA	60
POLITYKA KULTURALNA	66
POLITYKA SPOŁECZNA	74
POLITYKA ZAGRANICZNA	80
SYSTEM OCHRONY ZDROWIA	86
SPORT	92
TRANSPORT I KOMUNIKACJA	100
AUTORZY RAPORTU	111
BIBLIOGRAFIA	113

SZANOWNI PAŃSTWO,

jako Stowarzyszenie Studenci dla Rzeczypospolitej prezentujemy „*Raport o stanie państwa*”. Publikacja zawiera opis trzynastu kluczowych dla państwa sfer: cyfryzację, edukację, energetykę, gospodarkę, obronę narodową, ochronę środowiska, politykę kulturalną, politykę zagraniczną, rolnictwo, sport, system ochrony zdrowia, transport i infrastrukturę. Każdy z działów został podzielony na trzy części obejmujące analizę sukcesów i mocnych stron, problemów i wyzwań, a także rekomendacji na przyszłość.

„*Raport o stanie państwa*” nawiązuje do inicjatywy Stowarzyszenia z 2010 roku, kiedy to członkowie zdecydowali się na organizację cyklu debat akademickich obejmujących różne obszary państwa.

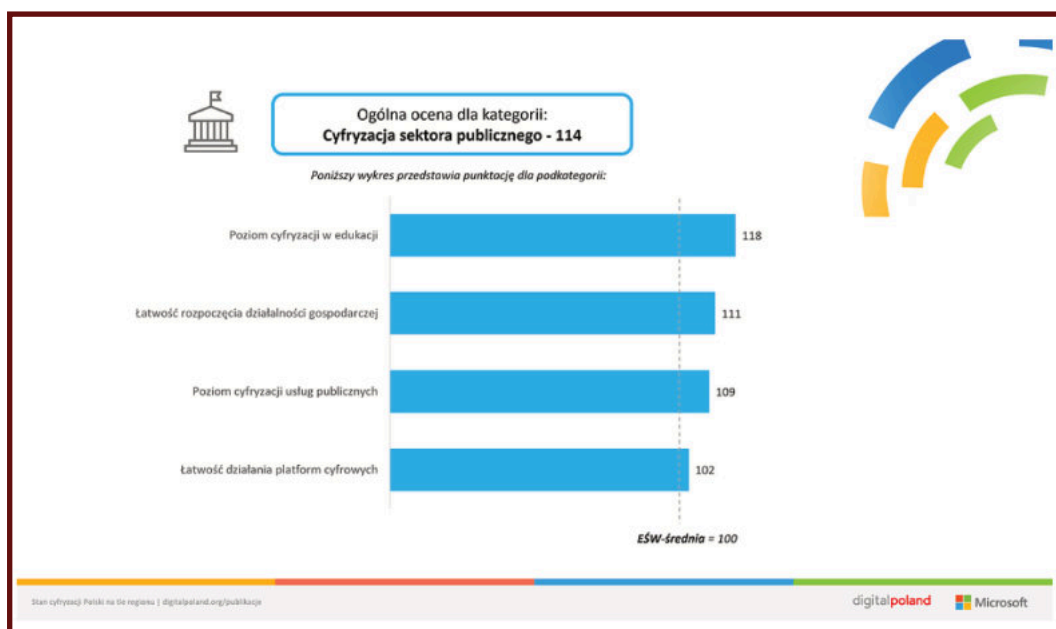
Wierzimy, że niniejszy raport będzie stanowił wstęp do dyskusji na temat oceny stanu państwa oraz zapewni postawę do wyznaczenia kierunków dalszego rozwoju.

Kamil Giera

CYFRYZACJA

Stan cyfryzacji w Polsce w 2023 roku ukazuje znaczące postępy w wielu obszarach. Polska, jako kraj, robi kroki naprzód w integrowaniu technologii cyfrowych w różnych sektorach, co jest widoczne w wielu analizach. Najbardziej pozytywnym aspektem jest postęp Polski w cyfryzacji usług publicznych. Świadczy to o skuteczności działań rządu w implementacji technologii cyfrowych, co przekłada się na wygodę i dostępność usług dla obywateli. Wyniki Raportu *"Stan cyfryzacji Polski na tle regionu"* opracowanego przez fundację Digital Poland w 2022 roku wskazują, że Polska przewyższa średnią krajów Europy Środkowo-Wschodniej pod względem poziomu cyfryzacji usług publicznych oraz interakcji społeczeństwa z państwem za pomocą technologii cyfrowych.¹

(źródło: <https://digitalpoland.prowly.com/204850-poziom-cyfryzacji-uslug-publicznych-w-polsce-jest-wyzszy-niz-w-wielu-krajach-europy-srodkowo-wschodniej>)

W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw 60% firm rozumie potrzebę głębszej digitalizacji. Choć ten odsetek może wydawać się niewystarczający, odzwierciedla rosnącą świadomość korzyści płynących z cyfryzacji wśród polskich przedsiębiorców. Fakt, że 38% małych i średnich przedsiębiorstw korzysta już z podstawowych narzędzi cyfrowych, jest obiecującym znakiem gotowości do dalszej adaptacji technologii.²

1. Raport Fundacji Digital Poland - „Stan cyfryzacji Polski na tle regionu”

2. Raport Związku Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Symfonii - „Cyfryzacja sektora MŚP w Polsce”

(źródło: <https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2023/11/02.11.2023-Raport-Cyfrizacja-sektora-MSP-w-Polsce.pdf>)

Rząd Polski, zdając sobie sprawę z tych wyzwań, wprowadza różnorodne inicjatywy i programy mające na celu wspieranie cyfryzacji. Działania te obejmują zarówno rozwój infrastruktury cyfrowej, jak i programy edukacyjne. Warto zauważyć, że wysiłki te spotykają się z pozytywnym odzewem ze strony społeczeństwa i sektora prywatnego, co wskazuje na rosnącą świadomość znaczenia cyfryzacji dla przyszłości kraju.

Programy edukacyjne i inicjatywy wspierające rozwój umiejętności cyfrowych wśród obywateli są niezbędne, aby zwiększyć poziom cyfryzacji w społeczeństwie. Inwestycje w kapitał ludzki, szczególnie w kontekście szkoleń i edukacji, pomogą zminimalizować lukę cyfrową i wyposażą obywateli w umiejętności potrzebne do skutecznego korzystania z nowoczesnych technologii.

W kontekście globalnym, Polska coraz śміalej staje się częścią międzynarodowej społeczności cyfrowej, uczestnicząc w wymianie wiedzy, doświadczeń i najlepszych praktyk w dziedzinie technologii. To nie tylko umacnia pozycję Polski jako kraju innowacyjnego, ale również otwiera drzwi do międzynarodowej współpracy i nowych możliwości biznesowych.

Podsumowując, Polska osiągnęła znaczące sukcesy, szczególnie w zakresie usług publicznych. Chociaż istnieją obszary do poprawy, jak dostęp do Internetu wśród wszystkich grup populacyjnych i dalsza digitalizacja w sektorze MŚP, ogólny obraz jest obiecujący. Polska wykazuje adaptacyjność i otwartość na nowe technologie, co jest kluczem do przyszłego rozwoju w erze cyfrowej.

Sukcesy i mocne strony cyfryzacji w Polsce:

Polska skutecznie rozwija e-administrację, ułatwiając obywatelom dostęp do usług publicznych online. Przykłady to platforma ePUAP czy system Profil Zaufany, który umożliwia bezpieczne i szybkie załatwianie spraw urzędowych przez Internet.

Polska znacząco zainwestowała w rozbudowę infrastruktury szerokopasmowej, co przyczyniło się do zwiększenia dostępności szybkiego Internetu.

Polska stała się jednym z liderów w Europie w dziedzinie technologii finansowych (fintech). Powstają innowacyjne rozwiązania w obszarze płatności mobilnych, bankowości internetowej, a także narzędzia wspierające zarządzanie finansami osobistymi.

Wprowadzenie elektronicznej dokumentacji medycznej, e-recept czy e-skierowań znacznie ułatwiło dostęp do usług zdrowotnych i poprawiło jakość obsługi pacjentów.

Wsparcie dla startupów i innowacji - Polski rząd aktywnie wspiera rozwój startupów i innowacyjnych przedsiębiorstw, oferując różnorodne formy wsparcia finansowego i doradczego, co przyczynia się do wzrostu innowacyjności gospodarki.

3. <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/e-uslugi>

4. Raport PwC „Banki i fintechy: małżeństwo z rozsądku”

5. <https://www.termedia.pl/prawo/E-recepty-i-e-skierowania-weszly-na-stale-do-uzytku-Mniej-chetnie-korzystamy-z-IKP,52701.html>

6. <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/85125:wparcie-dla-startupow-w-ramach-programu-smart-up-na-jaka-pomoc-moga-liczyc-innowacyjne-firmy>

7. <https://info.mobywatel.gov.pl/>

Przyjęcie przez Radę Ministrów *"Polityki dla rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020"* stanowiącej ważny krok w kierunku wykorzystania możliwości, jakie oferuje AI.⁸

Problemy i wyzwania cyfryzacji w Polsce:

Ponad trzy czwarte firm w Polsce nie posiada formalnego dokumentu dotyczącego transformacji cyfrowej. Większość przedsiębiorstw nie planuje stworzenia takiego dokumentu.⁹

W Polsce brakuje specjalistów w dziedzinie informatyki i teleinformatyki, z udziałem w całkowitym zatrudnieniu wynoszącym 3,6%, poniżej unijnej średniej (4,6%).¹⁰

Wraz ze wzrostem cyfryzacji postępuje wzrost ryzyk związanym z cyberbezpieczeństwem.

Różnice w poziomie digitalizacji w różnych sektorach. Branża motoryzacyjna i produkcja maszyn są bardziej zaawansowane, podczas gdy sektor spożywczy pozostaje w tyle, dopiero budując fundamenty pod scyfryzowaną produkcję.¹¹

60% polskich miast nie posiada dokumentu strategicznego, w którym poruszono temat cyfryzacji.¹²

8. <https://www.gov.pl/web/ai/polityka-dla-rozwoju-sztucznej-inteligencji-w-polsce-od-roku-2020>

9. <https://news.microsoft.com/pl-pl/2023/05/30/cyfryzacja-biznesu-w-polsce-na-poprawe-musimy-jeszcze-poczekac/>

10. <https://www.dw.com/pl/cyfryzacja-w-ue-polska-w-tyle-niemcy-te%C5%BC/a-66941339>

11. <https://magazynprzemyslowy.pl/artykuly/digi-index-2023-spowolnienie-cyfryzacji-przemyslu>

12. Raport Obserwatorium Polityki Miejskiej – „Cyfryzacja urzędów miast”

Rekomendacje dotyczące cyfryzacji w Polsce:

Dalsze rozwijanie innowacji technologicznych - polskie przedsiębiorstwa muszą zwiększyć zainteresowanie i inwestycje w nowoczesne technologie, w tym w takie jak metawersum i blockchain, które obecnie są często pomijane. Wykorzystanie nowych narzędzi może przyczynić się do wzrostu innowacyjności i konkurencyjności na rynku.¹³

Konieczność zwiększenia inwestycji w edukację cyfrową. Raporty wskazują na pozytywny stosunek Polaków do zdobywania umiejętności cyfrowych, co jest kluczowe dla przyszłości zawodowej i ułatwiania codziennego życia.¹⁴

Badania wskazują, że głównymi barierami w transformacji cyfrowej są niewystarczające budżety, brak wiedzy na temat wykorzystywania danych, oraz trudności z integracją systemów informacyjnych różnych dostawców. Ważne jest, aby skupić się na wsparciu przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich, w tych obszarach.¹⁵

Wzmocnienie cyberbezpieczeństwa - ważne jest wdrażanie skutecznych narzędzi zabezpieczających i zwiększanie świadomości w zakresie cyberbezpieczeństwa wśród społeczeństwa.

Integracja cyfrowa między sektorami - współpraca między sektorem publicznym, prywatnym oraz edukacyjnym jest kluczowa dla efektywnej cyfryzacji. Wymiana wiedzy i doświadczeń między tymi sektorami może przyspieszyć proces cyfryzacji i zapewnić lepsze wykorzystanie dostępnych zasobów.

13. <https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2023/05/raport-monitor-transformacji-cyfrowej-biznesu-edycja-2023.html>

14. <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/e-uslugi>

15. Raport PwC „Banki i fintechy: małżeństwo z rozsądku”

EDUKACJA

Polski system edukacji w ostatnich latach charakteryzuje się dynamicznymi zmianami oraz stoi przed licznymi wyzwaniami. W 2017 roku przeprowadzono w Polsce reformę struktury szkolnictwa. Wprowadzono 8-letnią szkołę podstawową, a po niej uczniowie mogą wybrać 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią szkołę branżową I stopnia lub 2-letnią szkołę branżową II stopnia. Gimnazja oraz zasadnicze szkoły zawodowe zostały zlikwidowane.

W ramach zmian wprowadzonych w roku szkolnym 2016/2017 roku zniesiono również obowiązek szkolny dla 6-latków, zlikwidowano sprawdzian dla szóstoklasistów, ograniczono biurokrację, uszczelniono system dotacji dla szkół niepublicznych, wprowadzono możliwość odwołania od wyniku egzaminu maturalnego do niezależnego Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego, wdrożono pilotaż szerokopasmowego Internetu dla szkół, zmieniono regulacje dotyczące sklepików szkolnych, uruchomiono Zintegrowany System Kwalifikacji oraz ujednolicono gratyfikacje dla nauczycieli z tytułem profesora oświaty.¹⁶

Po wyżej opisanych przełomowych zmianach Ministerstwo Edukacji i Nauki postawiło na dalsze reformy. Wprowadzono nowe przedmioty: „Biznes i Zarządzanie” oraz „Historię i teraźniejszość”.¹⁷ W ostatnich latach znacznie rozwinięto cyfrową infrastrukturę edukacyjną poprzez program „Laboratoria Przyszłości”.¹⁸ Inwestycje w oświatę wzrosły, a inicjatywy takie jak Branżowe Centra Umiejętności i Małe Centra Nauki SOWA mają na celu przygotowanie młodych ludzi do nowoczesnej gospodarki i zainteresowanie ich nauką.

Dane zawarte w najnowszym raporcie Ośrodek Przetwarzania Informacji pokazują, że Polska posiada silny kapitał naukowy. Pod względem liczby badaczy w Unii Europejskiej Polska zajmuje 5. Miejsce, a większość kadry jest zatrudniona w uczelniach publicznych (73%).¹⁹

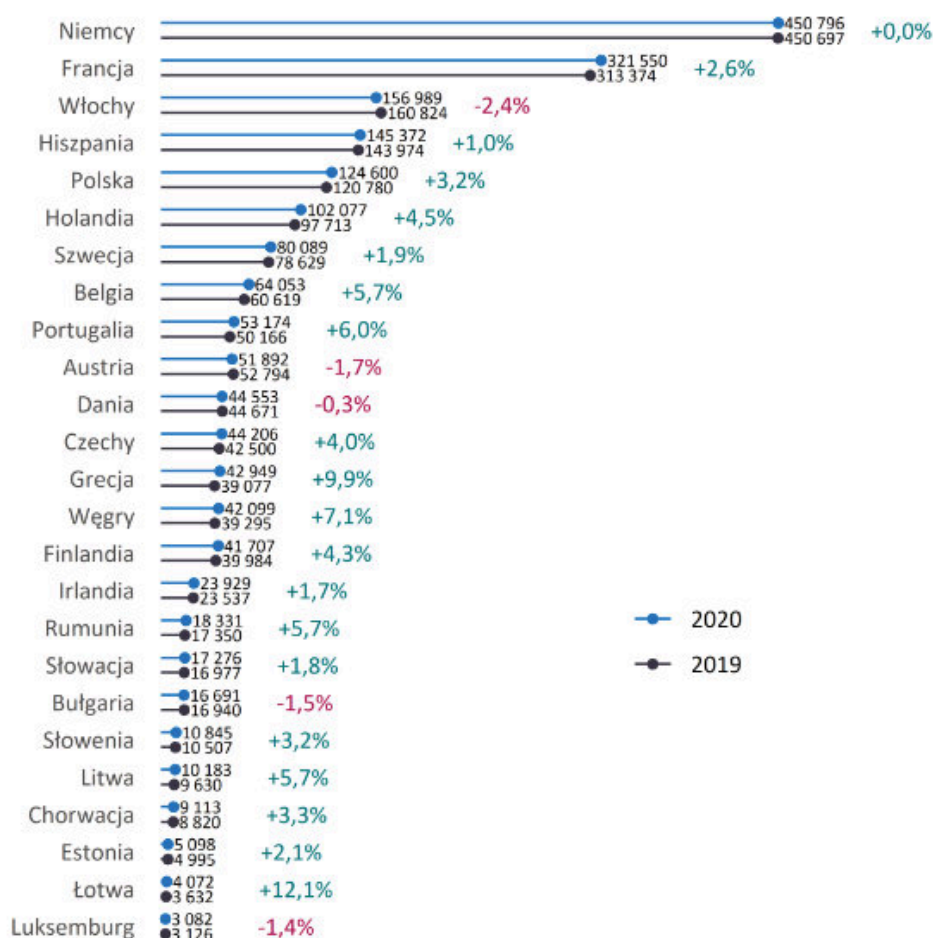
16. https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_systemu_o%C5%9Bwiaty_z_2017_roku

17. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/co-nowego-w-roku-szkolnym-20232024-najwazniejsze-zmiany>

18. <https://www.gov.pl/web/laboratoria>

19. Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”

Liczba badaczy (w EPC) w państwach UE w latach 2019–2020

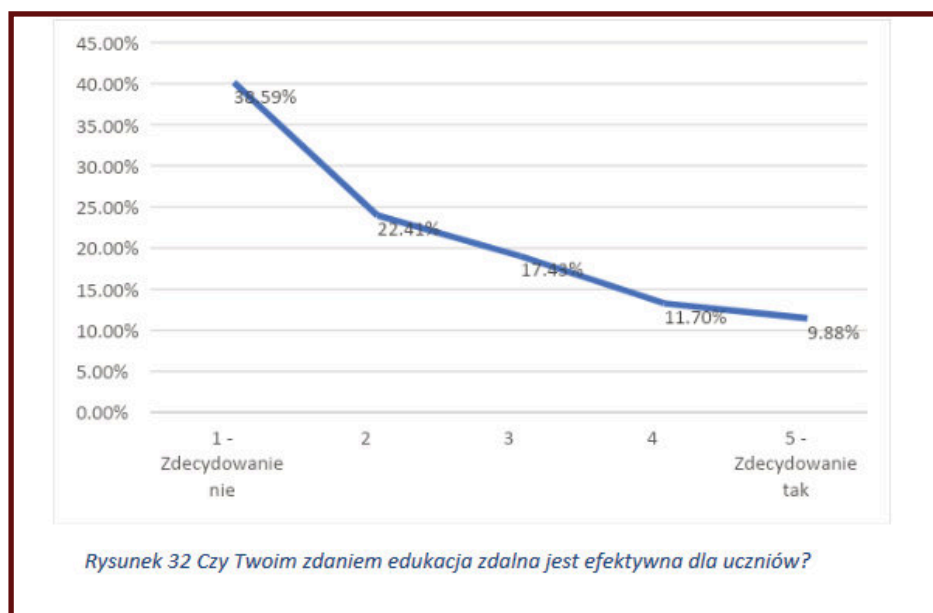

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostat, stan na 31 grudnia określonego roku [dostęp 22 sierpnia 2022].

(źródło: Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”)

Jednak należy zaznaczyć, że system edukacji nadal zmaga się z wyzwaniami, w tym przestarzałą podstawą programową, problemami kadrowymi w szkołach, a także niedostatecznym wsparciem psychologicznym dla uczniów i przeładowaniem klas. Znaczące piętno na systemie edukacji odcisnęła pandemia COVID-19, co ukazuje wiele badań.²⁰

20. Raport – „Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Podsumowanie wyników badania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.”

(źródło: Raport – „Edukacja zdalna w czasach COVID-19.

Podsumowanie wyników badania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.”)

Sukcesy i mocne polskiego systemu edukacji:

Polska znacząco poprawiła swoje wyniki w międzynarodowych zestawieniach porównujących umiejętności uczniów, jak np. w badaniu Programme for International Student Assessment. Uczniowie polscy wykazali się poprawą we wszystkich badanych dziedzinach (czytanie, liczenie, nauki przyrodnicze).²¹

Efektywność kosztowa - Polska osiąga sukcesy edukacyjne przy stosunkowo niskich kosztach w stosunku do innych państw europejskich.²²

Polska zajmuje wysokie 5. miejsce w Unii Europejskiej pod względem liczby badaczy.²³

System edukacji w Polsce mimo nagłości sytuacji został sprawnie dostosowany do potrzeb uczniów z Ukrainy.²⁴

21. <https://www.oecd.org/pisa/>

22. <https://www.dw.com/pl/die-welt-spektakularny-sukces-polskiej-edukacji/a-65247281>

23. Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”

24. Uczniowie uchodźczy w polskich szkołach. Gdzie jesteśmy u progu kolejnego roku szkolnego? Raport z badania jakościowego wykonanego na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej przez firmę Badania i Działania.

Wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. W 2019 roku nakłady krajowe brutto na działalność B+R wzrosły o 18,1% do 30,3 mld zł, a ich udział w PKB zwiększył się do 1,32%.²⁵

Problemy i wyzwania polskiego systemu edukacji:

Przeładowany program nauczania i zmęczenie uczniów - według badania Instytut Badań Rynkowych i Społecznych blisko 40% rodziców wskazuje przeładowany program nauczania jako największe wyzwanie przez co uczniowie borykają się ze męczeniem spowodowanym dużą liczbą obowiązków.²⁶

Wpływ pandemii i powrót do nauki stacjonarnej - wielu uczniów odczuwa stres, niepewność i strach po powrocie do stacjonarnej nauki po pandemii. Około 70% dzieci ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Polsce zgłaszało pogorszenie relacji z rówieśnikami podczas pandemii.²⁷

Kwestie zarobków nauczycieli i braków kadrowych – jest to problem od dawna istniejący w polskim systemie edukacji. Nauczyciele niezmiennie domagają się wyższych wynagrodzeń.²⁸

Niedostateczne wsparcie psychologiczne uczniów. Rodzice często wskazują na niedostateczne wsparcie psychologiczne (16%) jako jeden z kluczowych problemów.²⁹

25. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wzrasta-innowacyjnosc-polskiej-nauki--szkolnictwo-wyzsze-i-nauka-w-liczbach>

26. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1423563%2Cbadanie-rodzice-sa-zaniepokojeni-przeladowanym-programem-zajec-szkolnych>

27. Rzecznik Praw Dziecka - „Badanie jakości życia dzieci i młodzieży, perspektywa dzieci (2021) i ich rodziców (2022)”

28. <https://strefaedukacji.pl/wyzwania-w-roku-szkolnym-20222023-okiem-rodzicow-i-ekspertow-na-podium-stoi-przeladowany-program-nauczania/ar/c5-16865631>

29. <https://www.prawo.pl/oswiata/polakow-portfel-wlasny-edukacja-przyszlosci-2023,522976.html>

Rekomendacje dla polskiego systemu edukacji:

Wzmacnianie kompetencji cyfrowych - w obecnej erze technologicznej kluczowe jest zapewnienie uczniom rozwoju umiejętności cyfrowych. Obejmuje to zarówno bezpieczne korzystanie z technologii, jak i rozwijanie kreatywności i innowacyjności w wykorzystaniu narzędzi cyfrowych.³⁰

Zwiększenie autonomii szkół - dając szkołom większą swobodę w kształtowaniu programów nauczania, można lepiej dostosować edukację do lokalnych potrzeb i zainteresowań uczniów.

Wspieranie nauczycieli poprzez inwestycje w rozwój zawodowy nauczycieli, w tym w szkolenia i możliwości awansu zawodowego, są kluczowe dla podniesienia jakości edukacji.

Integracja z rynkiem pracy - współpraca szkół z lokalnymi przedsiębiorstwami i instytucjami może pomóc w dostosowaniu programów nauczania do wymogów rynku pracy.

Wzmocnienie wsparcia psychologicznego jest kluczowe dla wzmocnienia kondycji psychicznej uczniów.

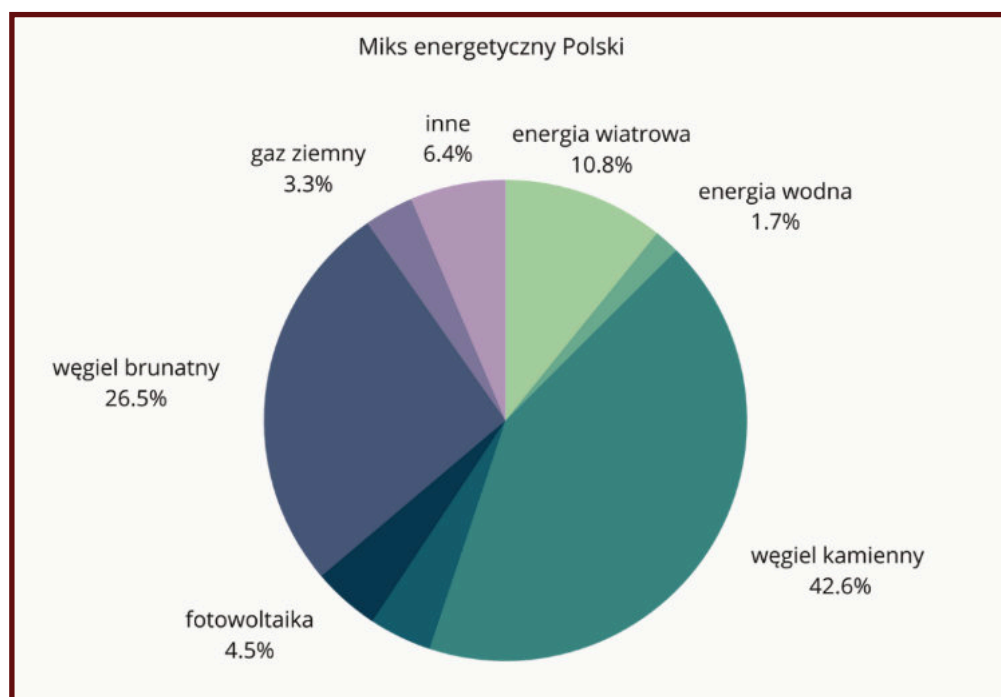
Rozwój doradztwa kariery zwłaszcza w szkołach średnich, kiedy młodzież podejmuje decyzję o wyborze kierunku studiów lub innej drodze zawodowej.

30. <https://www.lscdn.pl/pl/publikacje/publikacje-konsultantow/13798,quotZaawansowane-kompetencje-cyfrowe-jako-kompetencje-przyszlosciquot.html>

ENERGETYKA

Stan polskiej energetyki charakteryzuje się intensywną transformacją i rozwojem, skoncentrowanym na przyszłościowym modelu energetycznym, który obejmuje sprawiedliwą transformację, budowę zeroemisyjnego systemu energetycznego, poprawę jakości powietrza oraz suwerenność energetyczną. Ministerstwo Klimatu i Środowiska przedstawiło kluczowe założenia „*Polityki energetycznej Polski do 2040 r.*”, mającej na celu wzmocnienie suwerenności energetycznej Polski i konkurencyjności gospodarki krajowej. Wskazano na potrzebę wykorzystania zdywersyfikowanych źródeł oraz własnych surowców, w tym efektywnego wykorzystania krajowych zasobów węglowych, rozwój OZE i inwestycje w energetykę jądrową.³¹

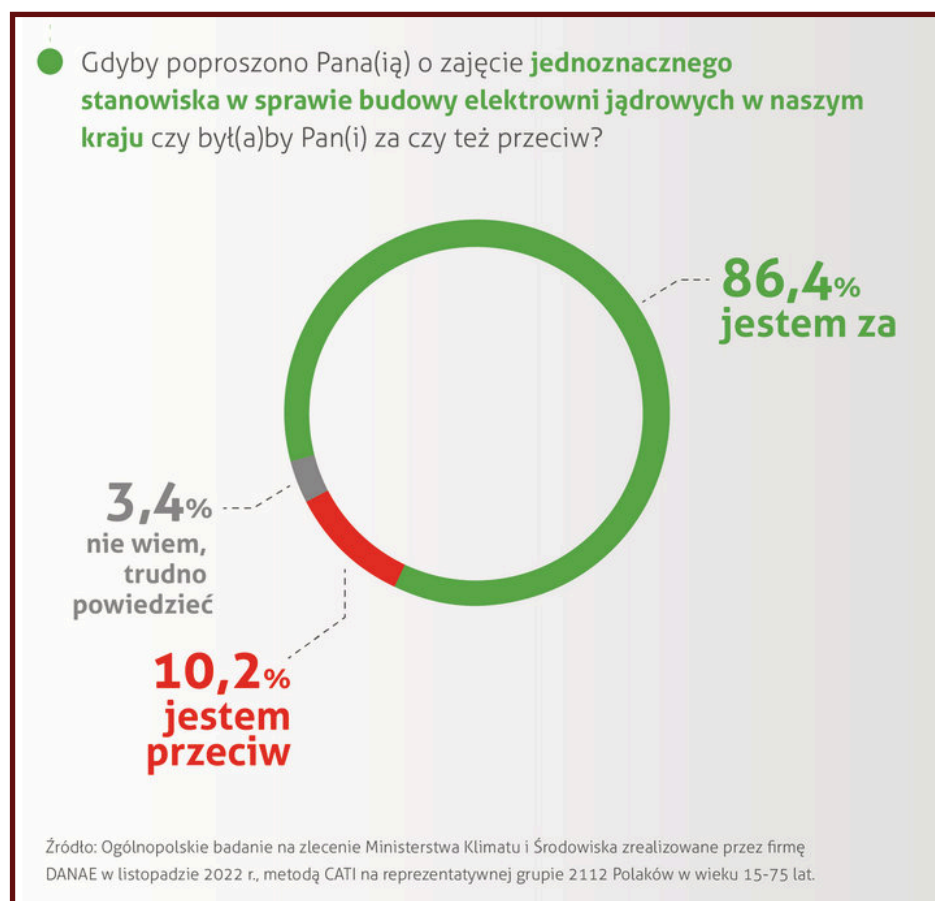
(źródło: Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”)

Energetyka słoneczna w Polsce przeżywa ewolucję, z naciskiem na rozwój zarządzania energią wyprodukowaną na własne potrzeby. Instalacje fotowoltaiczne przechodzą zmianę w kierunku instalacji hybrydowych, wykorzystujących magazyny energii do zwiększenia autokonsumpcji energii elektrycznej po godzinach pracy instalacji.³² W ciągu 6 miesięcy (do czerwca 2023 roku) zainstalowano łącznie 91 220 instalacji fotowoltaicznych.³³

31. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000264/O/M20210264.pdf>

32. <https://enerad.pl/aktualnosci/energetyka-sloneczna-w-polsce-w-2023-roku-rozmawiamy-z-ekspertem-kongresu-powerpol-2023/>

33. <https://top-oze.pl/raport-polroczny-1p-2023-odnawialne-zrodla-energii-w-polsce/>

(źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/rekordowe-poparcie--86-polakow-za-budowa-elektrowni-jadrowych-w-polsce>)

Polskie elektrownie zawodowe zanotowały wrześniu 2023 roku spadek produkcji energii elektrycznej o około 13% w porównaniu do września 2022 roku. Największy spadek dotyczył elektrowni opartych na węglu brunatnym.³⁴

W kontekście energetyki jądrowej, Ministerstwo Klimatu i Środowiska wydało decyzję zasadniczą w sprawie polskiej elektrowni atomowej, potwierdzającą, że inwestycja w pierwszą elektrownię jądrową w Polsce jest zgodna z interesem publicznym i realizowaną przez państwo polityką. Ta decyzja uprawnia Polskie Elektrownie Jądrowe do ubiegania się o kolejne decyzje administracyjne, przybliżając Polskę do budowy pierwszej elektrowni jądrowej. Znaczenie energetyki jądrowej podkreśla się w kontekście wyczerpujących się zasobów węgla i ograniczeń OZE. Warto podkreślić, że zdecydowana większość Polaków popiera pomysł budowy elektrowni jądrowej w Polsce.³⁵

34. <https://www.rynekelektryczny.pl/produkcja-energii-elektrycznej-w-polsce/>

35. <https://www.gov.pl/web/polski-atom/pej-z-pozytywna-decyzja-zasadnicza-ws-budowy-pierwszej-elektrowni-jadrowej-w-polsce>

Sukcesy i mocne strony energetyki w Polsce:

Udział OZE w segmencie wytwarzania energii elektrycznej zwiększył się z 13,4 % w 2015 roku do 36% w roku 2022. Szczególnie znaczący wzrost udziału OZE zanotowano w fotowoltaice oraz w elektrowniach wiatrowych.³⁶

Polska znacząco zdywersyfikowała swoje źródła dostaw gazu, zmniejszając zależność od Rosji. Sukces ten był możliwy dzięki inwestycjom w terminale LNG i połączenia gazociągowe z innymi krajami UE. W 2022 r. Polska zakończyła długoletni kontrakt na dostawę gazu z Gazpromem, a nowy gazociąg bałtycki dostarczający gaz z Norwegii powinien przekroczyć poziom przedwojennych importów z Rosji.³⁷

Program „Mój Prąd” okazał się sukcesem, skupiając się na zwiększeniu samowystarczalności energetycznej oraz wsparciu dla magazynowania energii i systemów zarządzania ciepłem. Program przyczynił się do wzrostu liczby instalacji fotowoltaicznych wśród prosumentów do ponad 1,2 miliona na koniec 2022 r., co stanowi wzrost o ponad 41% w porównaniu z rokiem poprzednim.³⁸

W Polsce podpisano porozumienie sektorowe na rzecz gospodarki wodorowej, co miało znaczący wpływ na opracowanie polskiej strategii wodorowej.³⁹

Inwestycje w bloki gazowe, które zastępują elektrownie węglowe.⁴⁰

36. [https://biznes.pap.pl/pl/news/all/info/3392411,odnawialne-zrodla-energii-w-2022-roku--sprawdz-najnowsze-statystyki-i-prognozy-na-2023-\(mediaroom\)](https://biznes.pap.pl/pl/news/all/info/3392411,odnawialne-zrodla-energii-w-2022-roku--sprawdz-najnowsze-statystyki-i-prognozy-na-2023-(mediaroom)); Raport PSEW, TPA Poland / Baker Tilly TPA oraz DWF „Polska energetyka wiatrowa 4.0”

37. <https://www.iea.org/news/poland-needs-a-stronger-push-to-reduce-emissions-and-ensure-secure-energy-supplies-new-iea-policy-review-says>

38. <https://ieo.pl/en/pv-report/pv-report-2023>

39. <https://biznesalert.pl/ministerstwo-klimatu-wodor-oze-transformacja-wsparcie/>

40. <https://businessinsider.com.pl/biznes/wielki-gazowy-plac-budowy-w-energetyce-te-inwestycje-maja-nam-zapewnic-dostawy>

Problemy i wyzwania energetyki w Polsce:

Wyzwania związane z transformacją energetyczną - Instytut Jagielloński w swoim raporcie wskazuje na konieczność adaptacji polskiej energetyki do nowych realiów, takich jak: łączenie sektorów energetycznych, efektywność energetyczna i technologie magazynowania energii. Koncepcja łączenia sektorów zakłada wykorzystanie taniej odnawialnej energii do zasilania różnych sektorów gospodarki, co może znacząco przyczynić się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.⁴¹

Polska stoi przed trudnym zadaniem wdrożenia rygorystycznych wymogów polityki klimatycznej UE, zwłaszcza w kontekście pakietu Fit for 55.⁴²

Nieefektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) - Polski system przesyłowy energii elektrycznej nie jest w pełni przystosowany do efektywnego wykorzystania energii z OZE. Przykładem tego jest sytuacja z kwietnia 2023, gdy PSE musiało zmniejszyć produkcję energii z OZE, co spowodowało stratę około 29 GWh energii, co mogło kosztować nawet 16,5 miliona złotych.⁴³

Polska sieć energetyczna jest przestarzała i niewydolna, co ogranicza rozwój i dystrybucję energii, w tym energii rozproszonej.⁴⁴

41. Raport Instytut Jagiellońskiego „Łączenie sektorów zielonej energii. Co to oznacza dla Polski?”

42. Raport Polskiego Komitetu Energii Elektrycznej – „Polska ścieżka transformacji energetycznej”

43. <https://biznes.wprost.pl/gospodarka/energetyka/11221768>

44. <https://energia.rp.pl/elektroenergetyka/art37374551-rozwoj-czy-niedorozwoj-sieci-energetycznych-w-polsce#:~:text=Tymczasem%20rzeczywisto%C5%9B%C4%87%20jest%20ma%C5%82o%20kolorowa,rozproszonej>

Polska gospodarka pozostaje wysoce energochłonna i coraz bardziej zależna od importu paliw kopalnych. W 2022 r. wydatki Polski na import paliw osiągnęły rekordową kwotę 193 miliardów złotych.⁴⁵

Polski system elektroenergetyczny stoi przed wyzwaniem niedopasowania geograficznego między lokalizacją mocy wytwórczych a centrami zapotrzebowania.⁴⁶

Rekomendacje dla energetyki w Polsce:

Konieczność unowocześnienia procesu przyjmowania polityki energetycznej, aby lepiej odpowiadać na zmieniające się warunki.⁴⁷

Zaleca się rozwój OZE, takich jak energia wiatrowa i solarna, oraz maksymalizację ich wykorzystania, w tym poprzez zniesienie barier regulacyjnych i modernizację sieci energetycznych.

Konieczność przemyślanej realizacji projektów jądrowych, w tym planowanej elektrowni jądrowej na Pomorzu. Kluczowe jest odpowiednie finansowanie tego typu inwestycji.

45. <https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2023>

46. <https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>

47. <https://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/8245628.polityka-energetyczna-do-aktualizacji-w-2023-r.html>

Rynek energii powinien promować innowacje technologiczne, a efekty działań lokalnych i regionalnych klastrów energetycznych powinny być wykorzystywane do rozwoju nowych technologii.⁴⁸

Ważne jest utrzymanie źródeł konwencjonalnych do rezerwowania generacji źródeł OZE zależnej od warunków pogodowych, a w dalszej perspektywie rozwój magazynów energii i zwiększenie elastyczności systemu.

Inwestycje w badania i rozwój nowych technologii energetycznych, w tym w odnawialne źródła energii i innowacyjne rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej.

Koordinacja planowania miksów energetycznych z możliwościami infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej, uwzględniająca różnorodne źródła energii.⁴⁹

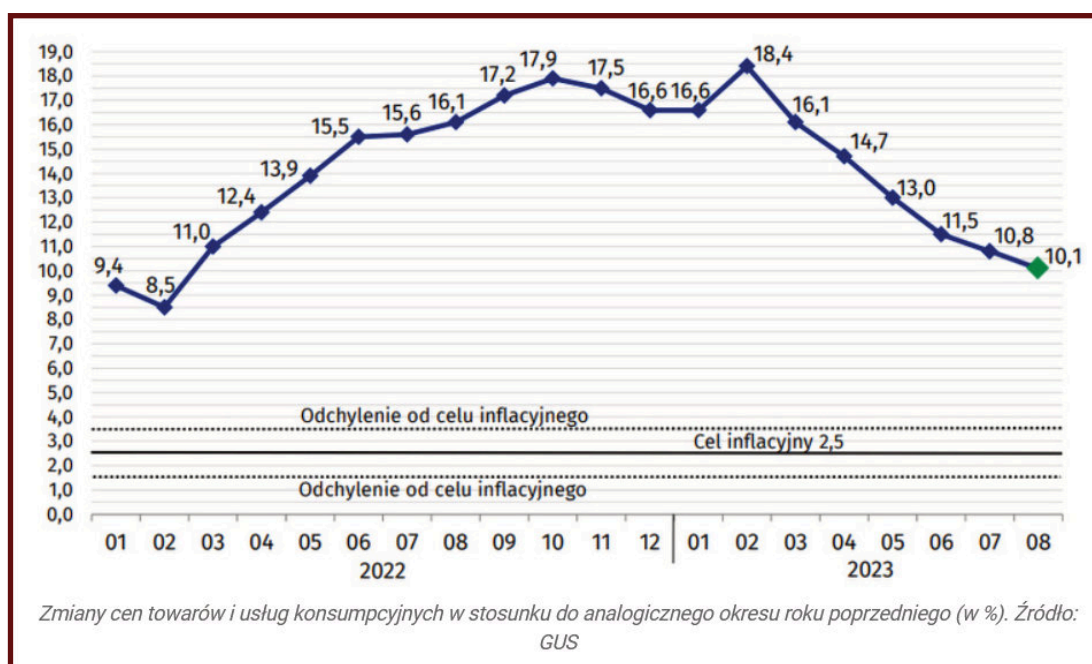
48. <https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>

49. <https://www.eecpoland.eu/2022/pl/wiadomosci/rekomendacje-dla-polskiej-energetyki-na-czas-wojny,569203.html>

GOSPODARKA

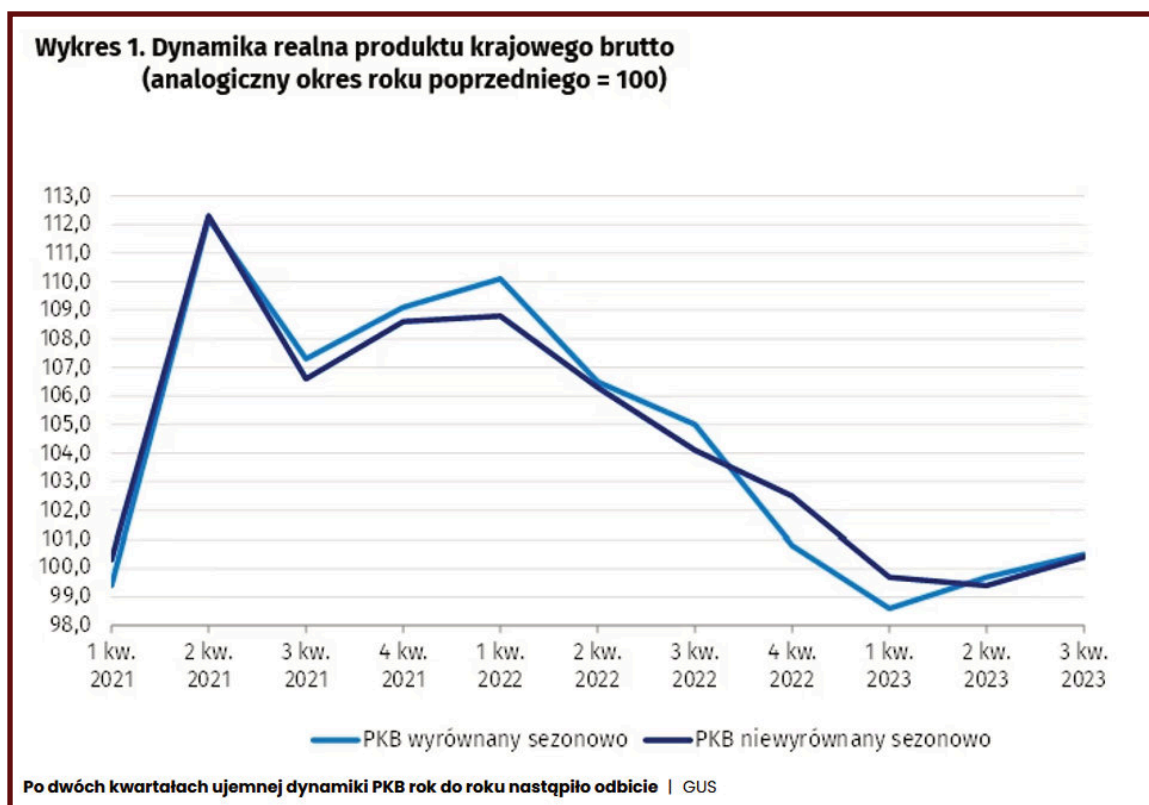
Stan gospodarki Polski w 2023 roku cechuje się spowolnieniem wzrostu gospodarczego i pozostającą na wysokim poziomie inflacją. Przyczynami tego spowolnienia są utrzymujące się wysokie ceny energii, słaby popyt wewnętrzny oraz duża niepewność w otoczeniu gospodarczym.⁵⁰ Na wystąpienie wskazanych czynników kluczowe przełożenie miała pandemia COVID-19 oraz inwazja Rosji na Ukrainę.

(źródło: <https://www.stockwatch.pl/wiadomosci/>)

Główny Urząd Statystyczny podał, że Produkt Krajowy Brutto (PKB) Polski wzrósł o 0,4% w trzecim kwartale 2023 roku. Inflacja, według projekcji Narodowego Banku Polskiego, wyniesie 11,4% w 2023 roku, co stanowi pewne zmniejszenie w porównaniu do wcześniejszej prognozy. Spodziewany jest dalszy spadek inflacji do 4,6% w 2024 roku i 3,7% w 2025 roku.

50. <https://www.gov.pl/web/oecd/oficjalna-prezentacja-raportu-z-przeglądu-gospodarczego-polski#:~:text=Zdaniem%20analityk%C3%B3w%20OECD%20polska%20gospodarka,w%202024%20r>

(źródło: <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/pkb-polski-w-danych-gus-polska-gospodarka-wraca-na-dobre-tory/mzysm2v>)

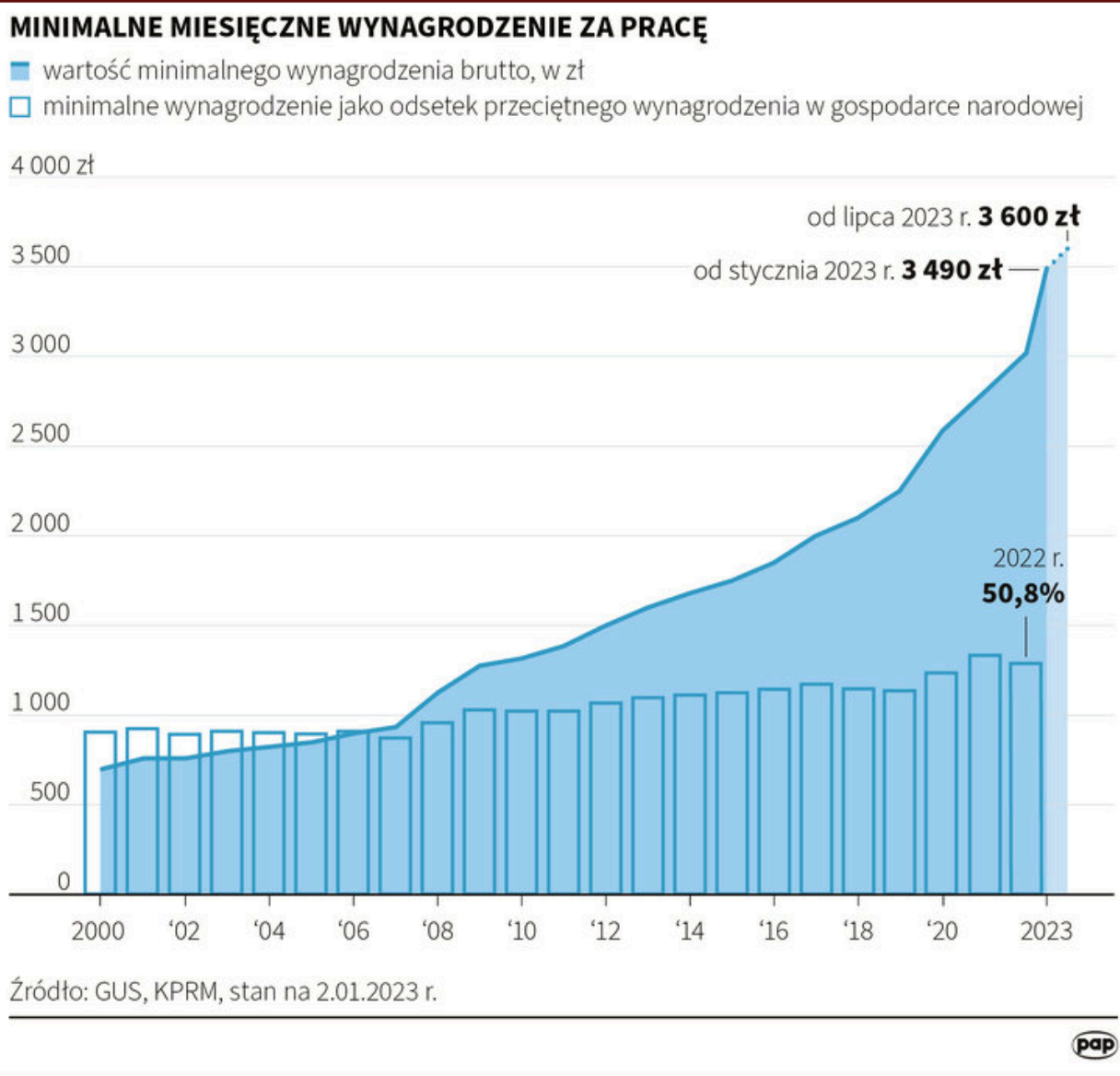
Rynek pracy wykazuje odporność, a stopa bezrobocia pozostaje na niskim poziomie, co jest korzystne dla stabilności gospodarczej. Mimo spadku aktywności gospodarczej, stopa bezrobocia pozostała najniższa od trzech dekad. Warto podkreślić, że tempo wzrostu wynagrodzeń pozostaje nadal na bardzo wysokim poziomie.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2023.

Dane w procentach

rok/miesiąc	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
2023	5,5	5,6*	5,4	5,3*	5,1	5,1*	5,0	5,0	5,0			
2022	5,9	5,9	5,8	5,6	5,4	5,2	5,2	5,2	5,1	5,1	5,1	5,2
2021	6,5	6,6	6,4	6,3	6,1	6,0	5,9	5,8	5,6	5,5	5,4	5,4
a)	7,0	7,1	6,9	6,8	6,6	6,4	6,3	6,2	6,1	5,9	5,8	5,8
b)												
2020	5,5	5,5	5,4	5,8	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	a) 6,3 b) 6,8
2019	6,1	6,1	5,9	5,6	5,4	5,3	5,2	5,2	5,1	5,0	5,1	5,2
2018	6,8	6,8	6,6	6,3	6,1	5,8	5,8	5,8	5,7	5,7	5,7	5,8
2017	8,5	8,4	8,0	7,6	7,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,5	6,6
2016	10,2	10,2	9,9	9,4	9,1	8,7	8,5	8,4	8,3	8,2	8,2	8,2
2015	11,9	11,9	11,5	11,1	10,7	10,2	10,0	9,9	9,7	9,6	9,6	9,7
2014	13,9	13,9	13,5	13,0	12,5	12,0	11,8	11,7	11,5	11,3	11,4	11,4
2013	14,2	14,4	14,3	14,0	13,6	13,2	13,1	13,0	13,0	13,0	13,2	13,4

(źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2023,4,1.html>)

(źródło: Polska Agencja Prasowa)

Międzynarodowy Fundusz Walutowy pozytywnie ocenia stan polskiej gospodarki oraz jej perspektywy dalszego wzrostu. MFW podkreśla stabilność sektora bankowego w Polsce. Potencjalnym wyzwaniem pozostaje m.in. ryzyko prawne dotyczące walutowych kredytów hipotecznych.⁵¹

Analitycy Goldman Sachs prognozują, że PKB Polski w 2024 wzrośnie o 3,9% rok do roku.⁵² Dodatkowo, z danych GUS wynika, że polska gospodarka ma już za sobą najgorszy okres i PKB powinien stopniowo rosnąć pod koniec 2023 roku i w 2024 roku. Dane wskazują na stopniową poprawę sytuacji, w związku z prognozowanym wzrostem PKB w nadchodzących latach.⁵³

Sukcesy i mocne strony gospodarki Polski:

Odporność na kryzysy - Polska efektywnie poradziła sobie z wyzwaniami, jakie niosła pandemia i konflikt zbrojny na Ukrainie. Wprowadzone rozwiązania w obszarze polityki fiskalnej znacznie ograniczyły negatywny wpływ tych wydarzeń na gospodarkę.⁵⁴

Szybkie ożywienie gospodarcze po pandemii - Polska odnotowała szybsze ożywienie gospodarcze po pandemii niż większość krajów unijnych, z PKB przekraczającym poziom sprzed pandemii już w I kwartale 2021.

Stabilne fundamenty gospodarcze - Polska gospodarka wykazała się odpornością w okresach kryzysowych, co jest wynikiem jej stabilnych fundamentów.

51. <https://www.imf.org/en/Countries/POL>

52. <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/pkb-polski-w-2023-i-2024-roku-prognoza-goldman-sachs-st7435994>

53. <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/pkb-polski-w-komentarzach-ekonomistow-punkt-zwrotny-co-nas-czeka/8wjdrv#~:text=PKB%20Polski,szacunk%C3%B3w%20GUS%20za%20poprzednie%20kwarta%C5%82y>

54. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#~:text=Polska%20z%20powodzeniem%20poradzi%C5%82a%20sobie,>

[podsumowuj%C4%85cego%20prze%C4%85d%20gospodarczy%20Polski](https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#~:text=Polska%20z%20powodzeniem%20poradzi%C5%82a%20sobie,)

W grudniu 2022 roku wskaźnik PMI dla polskiego przemysłu wzrósł pomimo niesprzyjających warunków rynkowych, przebijając prognozy ekonomistów.⁵⁵

Najnowsze dane dotyczące napływu inwestycji zagranicznych potwierdzają, że Polska nadal jest postrzegana jako atrakcyjne miejsce lokowania kapitału.⁵⁶

Problemy i wyzwania gospodarki Polski:

Polska, podobnie jak inne kraje europejskie, zмага się z rosnącą inflacją, która wpływa na siłę nabywczą konsumentów i koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Wzrost cen surowców i energii, pogłębiony przez konflikt rosyjsko-ukraiński, dodatkowo potęguje problem.

Spadek konsumpcji i inwestycji spodziewane w wyniku wzrostu cen, spadku realnej siły nabywczej konsumentów, wysokich cen energii i wzrostu stóp procentowych.

Prognozowany jest wzrost deficytu do 4,7% PKB, wynikający m.in. z wpływu reform podatkowych, zamrożenia cen energii, zerowego VAT na żywność.⁵⁷

55. <https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2023>

56. <https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>

57. https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/Poland_CP_2023_pl.pdf

Rekomendacje dla polskiej gospodarki:

Dalsza cyfryzacja gospodarki jest kluczowa. Należy inwestować w technologie cyfrowe i infrastrukturę, aby zwiększyć konkurencyjność polskich firm na rynku globalnym i wewnętrznym.

Utrzymanie stabilności finansów publicznych i kontynuacja polityki makroekonomicznej, która sprzyja wzrostowi gospodarczemu.

Należy promować innowacje, badania i rozwój w sektorze prywatnym oraz publicznym. Dofinansowanie projektów badawczo-rozwojowych i wspieranie start-upów mogą przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarki.

Dostosowanie rynku pracy do zmieniających się warunków demograficznych i gospodarczych, w tym promowanie edukacji i szkoleń zawodowych zgodnych z potrzebami nowoczesnej gospodarki.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury, w tym transportowej, energetycznej i cyfrowej będą kluczowe dla wsparcia wzrostu gospodarczego i integracji z rynkiem europejskim.

Rozwijanie i poszukiwanie nowych rynków eksportowych dla polskich towarów i usług, w celu zmniejszenia zależności od pojedynczych rynków i zwiększenia globalnej obecności polskiej gospodarki.

Wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią trzon polskiej gospodarki. Należy zwiększyć dostępność finansowania, szkoleń i doradztwa, aby podnieść rozwój i konkurencyjność przedsiębiorstw.

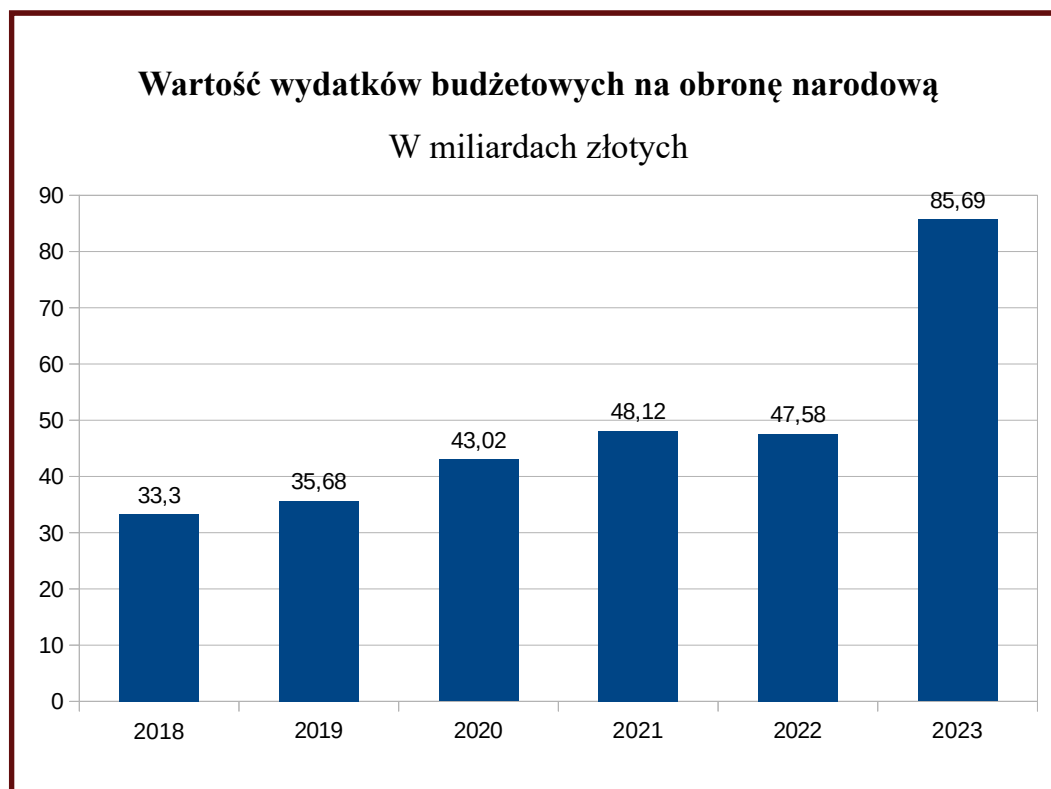

Inwestycje w rozwój regionalny mogą zmniejszyć dysproporcje gospodarcze i społeczne w kraju. Wspieranie lokalnych projektów inwestycyjnych, infrastruktury i usług publicznych może przyczynić się do zrównoważonego rozwoju całego kraju.

OBRONA NARODOWA

Polska obrona narodowa w 2023 roku charakteryzuje się podejmowaniem wzmożonych działań w kierunku modernizacji sił zbrojnych, szczególnie w kontekście wyzwań stawianych przez trwającą wojnę rosyjsko-ukraińską.

(źródło: <https://300gospodarka.pl/news/ile-wyniosa-wydatki-na-wojsko-w-2023-r-bierzemy-pod-lupe-plany-rzadu>)

Kluczowym elementem w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej była modernizacja floty czołgów, w tym zakup czołgów Abrams oraz bojowych wozów piechoty Borsuk. Polska zdecydowała się na zakup 116 czołgów M1A1 Abrams⁵⁸, 250 czołgów M1A2 SEPv3 Abrams⁵⁹ oraz 1400 wozów Borsuk⁶⁰. Wojna na Ukrainie przyspieszyła decyzję o zakupie czołgów Abrams i miała wpływ na koncepcję modernizacji Leopardów. Ponadto, Polska nabyła koreańskie czołgi K2 Black Panther⁶¹ i rozpoczęła prace nad ich spolonizowaną wersją K2PL⁶².

58. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/116-czolgow-abrams-m1a1-trafi-na-wyposazenie-wojska-polskiego>

59. <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/wojska-ladowe-zostana-wyposazone-w-250-nowoczesnych-czolgow-abrams/>

60. <https://www.wnp.pl/przemysl-obronny/polska-armia-zamawia-w-hsw-1400-wozow-bojowych-borsuk,682755.html>

61. <https://zbiam.pl/kolejna-partia-czolgow-k2-black-panther-w-polsce/>

62. <https://defence24.pl/przemysl/k2-a-k2pl-perspektywy-dla-polskiej-czarnej-pantery>

W zakresie sił powietrznych Polska rozpoczęła dostawy lekkich samolotów bojowych FA-50⁶³ i rozpoczęła produkcję wielozadaniowych samolotów F-35A Lightning II⁶⁴. Istotne były również działania modernizacyjne dotyczące myśliwców F-16C/D Jastrząb⁶⁵, które mają zostać poddane gruntownej modernizacji w celu podtrzymania ich potencjału bojowego.

Polska kontynuowała również intensywne ćwiczenia wojskowe, zarówno w kraju, jak i za granicą, co miało na celu podniesienie gotowości bojowej i interoperacyjności z sojusznikami. Takie działania, jak ćwiczenia OUTE 604, podkreślają zdolność Polski do szybkiego reagowania w różnych scenariuszach operacyjnych.⁶⁶

W 2023 roku zaplanowano wzrost wydatków na Wojska Obrony Terytorialnej oraz na Wojska Obrony Cyberprzestrzeni. Na WOT przeznaczono 2,488 mld PLN, w tym na funkcjonowanie dowództwa, zakupy sprzętu i inwestycje budowlane. Wydatki na Wojska Obrony Cyberprzestrzeni również wzrosły, osiągając poziom 2,27 mld PLN, z przeznaczeniem na funkcjonowanie Centrum Zasobów Cyberprzestrzeni Sił Zbrojnych oraz zakup sprzętu i inwestycje budowlane.⁶⁷

63. <https://www.wojsko-polskie.pl/au/articles/aktualnosci/samoloty-fa-50-dla-polskich-sil-powietrznych/>

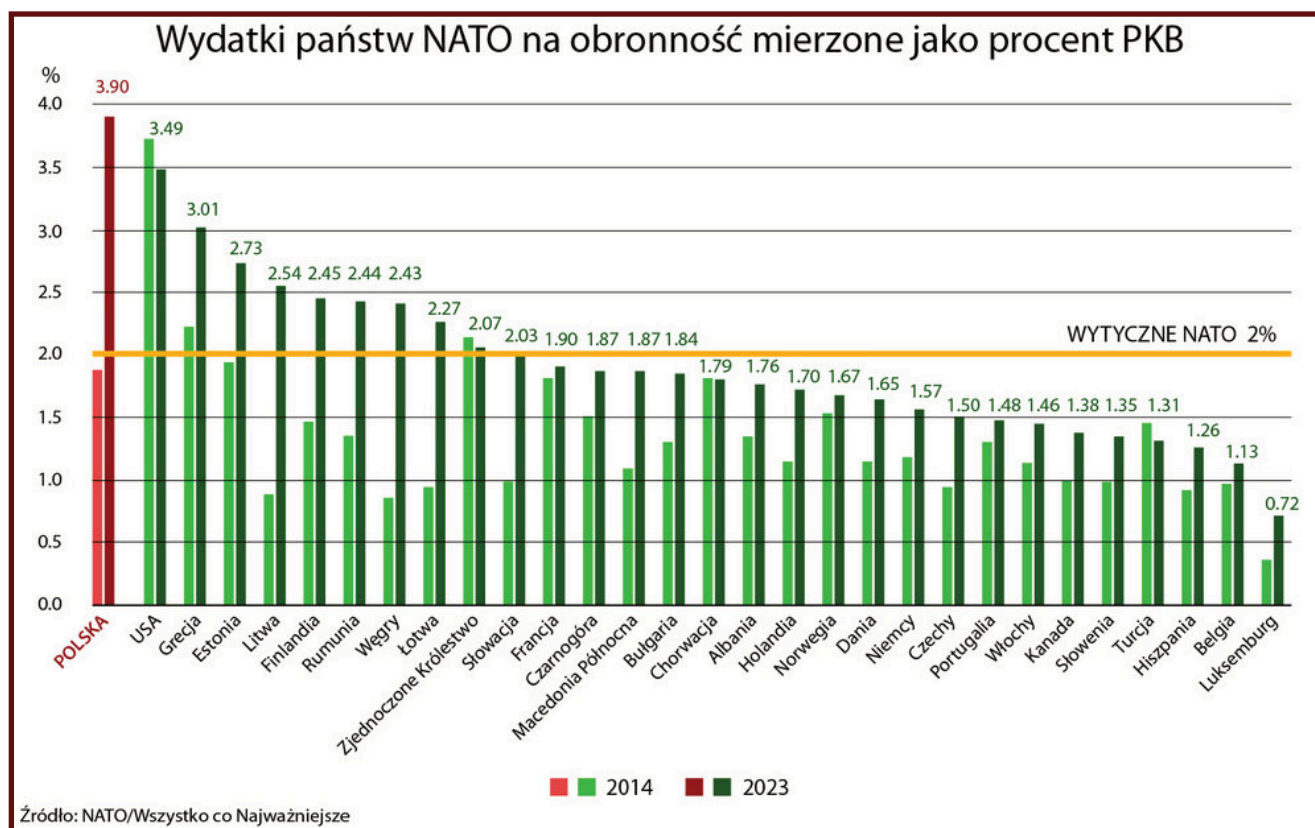
64. <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2020-02-031-f-35-dla-polski/>

65. <https://zbiarn.pl/wiecej-funduszy-na-utrzymanie-samolotow-f-16-jastrzab/>

66. https://pl.wikipedia.org/wiki/2023_w_Wojsku_Polskim#:

~:text=%2A%20Pod%20has%C5%82em%20Silna%20Bia%C5%82o,41%5D%E3%80%91

67. <https://portalmilitarny.pl/artykuly/nowa-technika-wojskowa/budzet-obronny-polski-na-2023-rok/>

(źródło: <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/polska-liderem-nato-w-wydatkach-na-obronnosc/>)

Doświadczenia wynikające z wojny na Ukrainie wyraźnie wpłynęły na decyzje modernizacyjne Polski. Konflikt ten ukazał znaczenie nowoczesnego komponentu lądowego i powietrznego w zrównoważonych siłach zbrojnych. Polska, reagując na te wyzwania, skoncentrowała się na unowocześnieniu swojego sprzętu, jednocześnie utrzymując współpracę sojuszniczą, szczególnie w ramach NATO.

Sukcesy i mocne strony w dziedzinie obrony narodowej:

Polska aktywnie współpracuje z państwami sojusznymi, zarówno w zakresie działań na terytorium kraju, jak i operacji zagranicznych. Dąży do konstruktywnego wzmacniania stabilności międzynarodowej. Polska intensyfikuje współpracę wojskową w regionie, szczególnie na Bałtyku i wschodniej flance NATO, co obejmuje wspólne ćwiczenia, dowództwa i formacji.

Zwiększenie wydatków na obronność - Polska znacząco zwiększyła wydatki na obronność, osiągając rekordowy poziom 97,4 miliarda złotych, co stanowi 3% PKB kraju. Do tego budżetu dodatkowo Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych ma przekazać kolejne 30-40 miliardów złotych.⁶⁸

Rozwój technologiczny i kadry - inwestycje w nowe technologie, a także rozwój personelu, w tym szkolenia na wszystkich szczeblach i rozwój korpusu podoficerskiego.

Ustawa o obronie Ojczyzny wprowadziła zmiany w służbie wojskowej, co umożliwiło szkolenie ponad 15 tysięcy ochotników, z których wielu deklaruje chęć zostania żołnierzami zawodowymi.⁶⁹

Zakupy nowoczesnego sprzętu, w tym czołgów Abrams, myśliwców F-35, wyrzutni HIMARS, systemu przeciwlotniczego Wisła z USA, a także haubic K9, czołgów K2 i samolotów bojowych FA-50 z Korei Południowej.

68. <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/poland-unveils-record-2023-defence-budget>

69. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1517778%2Cszef-mon-w-2023-roku-bedziemy-dalej-rozbudowywac-wojsko-i-wspierac-ukraine>

Transfer technologii w ramach umowy z Wielką Brytanią. Umowa ta jest największym komercyjnym porozumieniem zawartym między Londynem a Warszawą, obejmującym program transferu technologii, który ostatecznie umożliwi Polsce samodzielne montowanie rakiet CAMM.⁷⁰

Problemy i wyzwania w dziedzinie obrony narodowej:

Bieżąca sytuacja geopolityczna, w tym konflikt na Ukrainie, stawia Polskę w sytuacji, która wymaga szybkiego i skutecznego zaspokojenia potrzeb obronnych.

Trendy demograficzne negatywnie wpływają na możliwości uzupełniania kadr wojskowych, co wymaga działań w zakresie poprawy wizerunku wojska jako pracodawcy i stworzenia lepszych warunków pracy dla specjalistów.

Wyzwaniem jest zwiększenie poziomu wyszkolenia i jakości doktryny, w tym rozwój i zwiększenie prestiżu korpusu podoficerskiego.

Wyzwania związane z planowaniem obrony na dwóch poziomach. Plany obrony Polski obejmują zarówno narodowe planowanie oparte o Strategię Bezpieczeństwa Narodowego, jak i sojusznicze plany ewentualnościowe NATO.⁷¹

70. <https://www.defensenews.com/global/europe/2023/11/08/british-polish-firms-sign-5-billion-deal-for-polands-air-defense/#:~:text=The%20British%20Defence%20Ministry%20said,Air%20Modular%20Missiles%2C%20or%20CAMM>

71. <https://wiadomosci.wp.pl/polska-strategia-obronna-jaki-jest-najwazniejszy-plan-6808002194258432a>

Rekomendacje w odniesieniu do obrony narodowej:

Polska powinna kontynuować i pogłębiać współpracę z NATO. Utrzymywanie silnych więzi z sojusznikami jest kluczowe dla bezpieczeństwa i stabilności regionu.

Modernizacja sił zbrojnych – inwestycje w nowoczesny sprzęt wojskowy oraz technologie obronne są niezbędne do utrzymania zdolności obronnych na wysokim poziomie. Modernizacja powinna obejmować zarówno jednostki lądowe, jak i powietrzne oraz morskie.

Inwestowanie w szkolenie żołnierzy i oficerów – obejmuje to zarówno regularne szkolenia wojskowe, jak i edukację w zakresie nowych technologii i strategii obronnych.

Rozwój sektora cyberbezpieczeństwa jest niezbędny w obliczu rosnących zagrożeń w cyberprzestrzeni. Polska powinna inwestować w ochronę infrastruktury krytycznej oraz rozwijać umiejętności cyberobrony.

Współpraca cywilno-wojskowa - integracja działań wojskowych z cywilnymi służbami bezpieczeństwa i ratownictwa może przyczynić się do lepszego zarządzania kryzysowego i reagowania na sytuacje awaryjne.

Dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia - Polska powinna dążyć do dywersyfikacji dostaw sprzętu wojskowego i technologii, aby uniknąć zależności od pojedynczego źródła.

Rozbudowa i wzmocnienie sił obrony terytorialnej może zwiększyć zdolności obronne na poziomie lokalnym, a także wspierać społeczności w przypadku kryzysów.

Rozwój przemysłu obronnego - inwestowanie w krajowy przemysł zbrojeniowy nie tylko zwiększa niezależność obronną, ale także przyczynia się do rozwoju gospodarczego. Partnerstwa publiczno-prywatne mogą tu odgrywać kluczową rolę.

Ważny jest wzrost świadomości społecznej na temat bezpieczeństwa i obronności. Programy edukacyjne i informacyjne mogą przyczynić się do budowania wsparcia społecznego dla polityki obronnej.

Popieranie innowacji w dziedzinie technologii obronnych przez inwestycje w badania i rozwój może przyczynić się do rozwoju zaawansowanych rozwiązań, które zwiększą skuteczność sił zbrojnych.

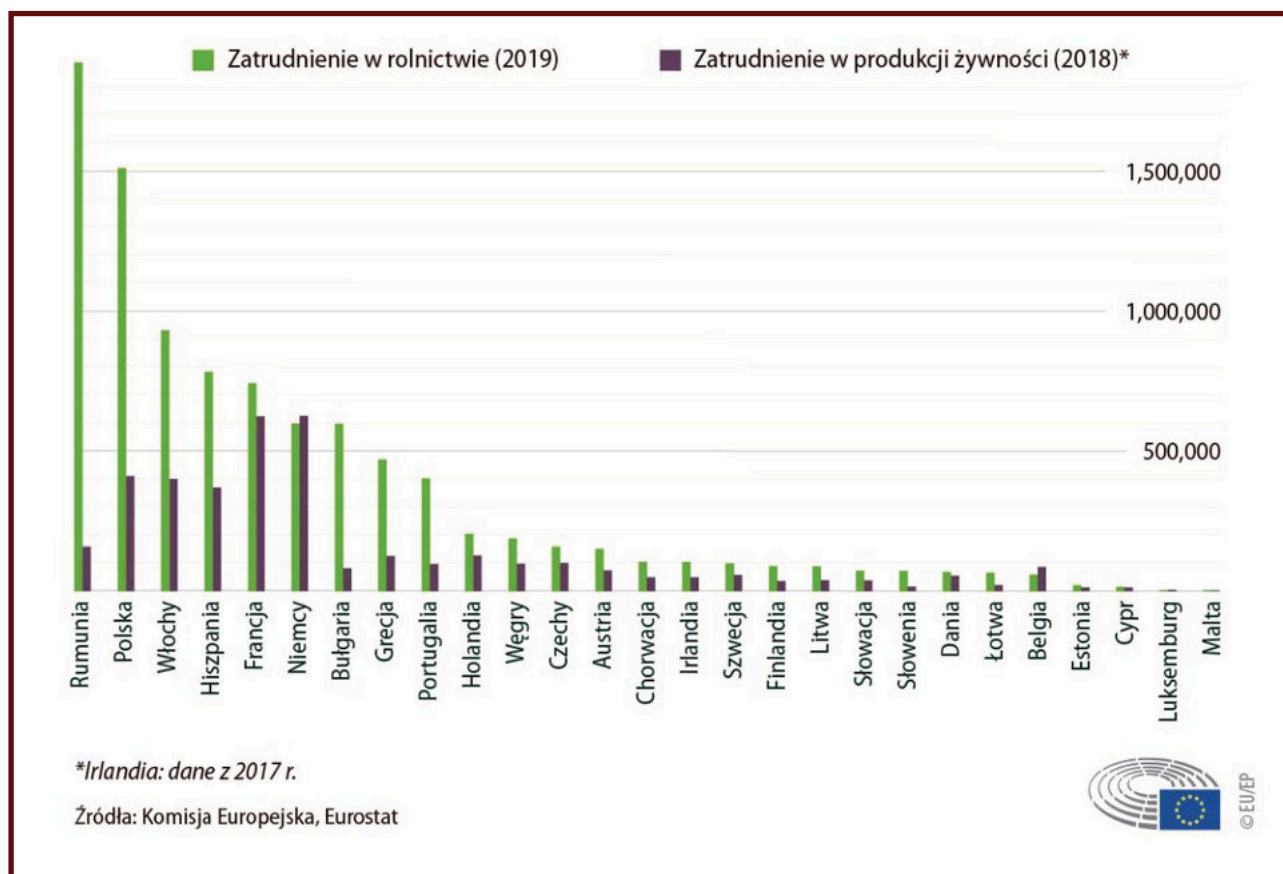

Zapewnienie wsparcia dla weteranów, w tym dostępu do usług zdrowotnych, edukacji i reintegracji zawodowej, jest ważne dla utrzymania morale i szacunku wobec służby wojskowej.

ROLNICTWO

Sektor rolniczy w Polsce przeszedł znaczące zmiany od upadku komunizmu w 1989 roku, kiedy to nieefektywne duże gospodarstwa rolne (PGR-y) zostały przekształcone w indywidualne gospodarstwa prywatne. Polskie rolnictwo odgrywa kluczową rolę zarówno na rynku europejskim, jak i światowym, produkując różnorodne produkty rolnicze, ogrodnicze i pochodzenia zwierzęcego. Powierzchnia gruntów rolnych stanowi prawie połowę całkowitej powierzchni kraju. Utrzymujemy także jedno z najwyższych poziomów zatrudnienia w rolnictwie w UE.⁷²

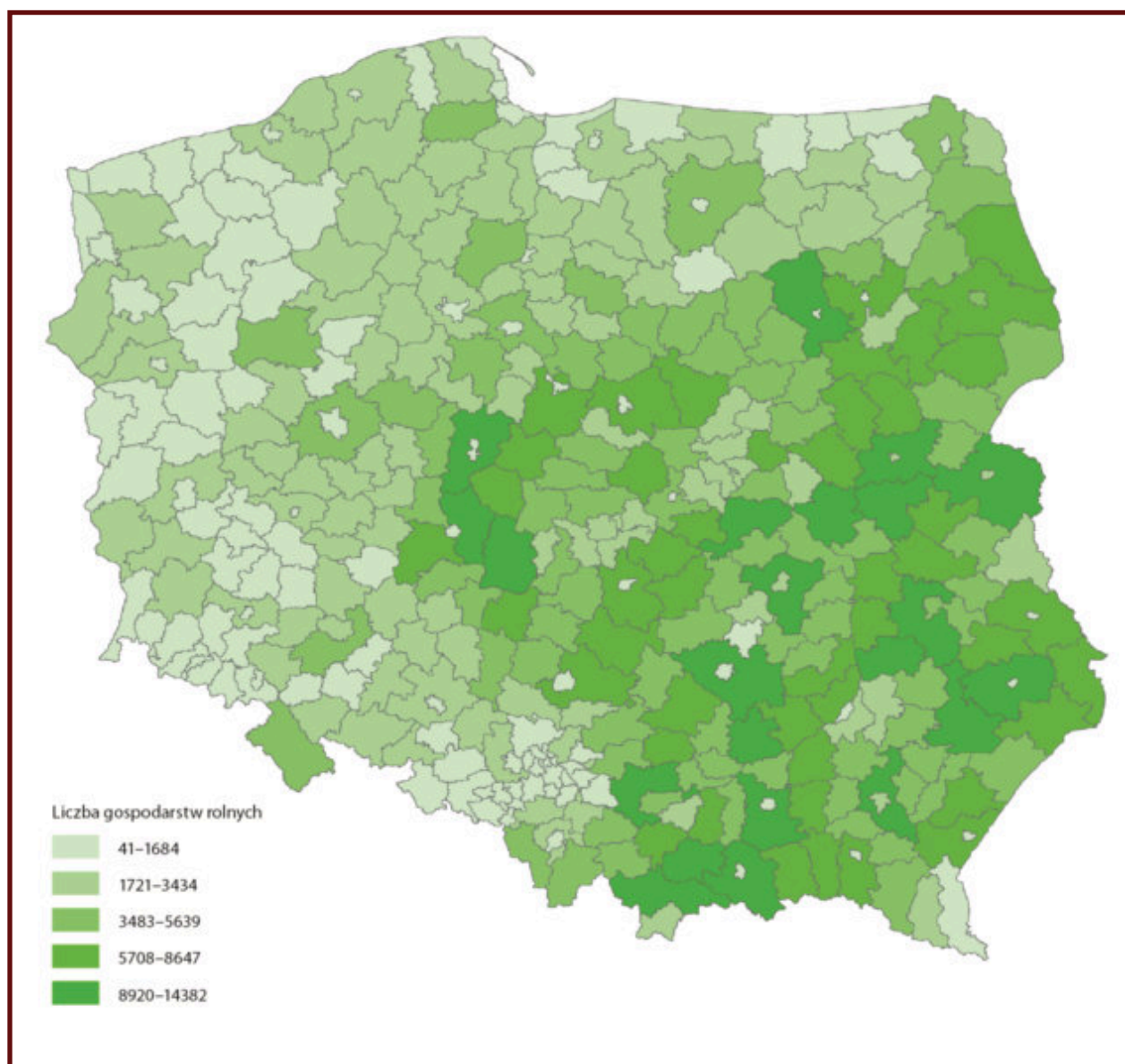
(źródło: <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20211118STO17609/statystyki-rolnictwa-w-ue-dotacje-miejsca-pracy-produkcja-infografika>)

Polskie rolnictwo stoi przed szeregiem wyzwań i ma kluczowe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego w Unii Europejskiej. Sektor rolno-spożywczy w Polsce zmagają się z wyzwaniami wymagającymi dużych inwestycji, szczególnie w kontekście ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko, takiego jak zmniejszenie emisyjności rolnictwa. Istotnym aspektem jest tu równowaga między zrównoważonym rozwojem a utrzymaniem produkcji rolnej na odpowiednim poziomie, zapewniającym bezpieczeństwo żywnościowe i odpowiednie dochody dla producentów.⁷³

Grupy obszarowe użytków rolnych	2010		2020	
	w tysiącach	w odsetkach	w tysiącach	w odsetkach
Gospodarstwa rolne ogółem				
Ogółem	1 509	100,0	1 317	100,0
Do 1 ha włącznie	25	1,6	26	1,9
1– 5 ha	790	52,4	662	50,2
5–10	346	22,9	289	21,9
10–15	152	10,0	131	10,0
15–20	72	4,8	65	4,9
20–50	97	6,4	106	8,0
50 ha i więcej	27	1,8	39	3,0
w tym gospodarstwa indywidualne				
Ogółem	1 505	100,0	1 310	100,0
Do 1 ha włącznie	25	1,6	25	1,9
1– 5 ha	790	52,5	660	50,4
5–10	346	23,0	288	22,0
10–15	151	10,1	131	10,0
15–20	72	4,8	65	4,9
20–50	97	6,4	105	8,0
50 ha i więcej	24	1,6	36	2,8
Źródło: GUS, Powszechny Spis Rolny 2020				

(źródło: <https://portalstatystyczny.pl/dynamiczne-zmiany-w-polskim-rolnictwie-od-2010-zlikwidowano-prawie-200-tys-gospodarstw-rolnych/>)

73. <https://www.pkobp.pl/centrum-analiz/analizy-sektorowe/rolnictwo-i-przemysl-spozywczy/raportdlarolnika2023/>

(Liczba gospodarstw rolnych w powiatach na podstawie PSR 2020,

źródło: <https://www.kongresobywatelski.pl/pomorski-thinkletter/wszystkie-teksty/polskie-rolnictwo-w-liczbach-co-zmienilo-sie-w-ciagu-ostatniej-dekady/>)

Liczba gospodarstw Polsce				
Wyszczególnienie	2010		2020	
	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
Ogółem	1 509 148	1 504 971	1 317 400	1 309 924
W % ogółem	100,0	99,7	100,0	99,4
Produkujących głównie na sprzedaż	-	-	856 137	848 661

(źródło: GUS, Powszechny Spis Rolny 2020)

W Polsce od 2010 roku liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się o około 192 tysiące, co stanowi spadek o blisko 13%.⁷⁴ Ten trend jest połączony z tendencją wzrostu średniej powierzchni gospodarstw rolnych. Obserwuje się również zmniejszenie o 1/4 liczby osób pracujących w rolnictwie w porównaniu do 2010 roku. Gospodarstwa indywidualne coraz rzadziej opierają się na pracy rodziny, zwiększając jednocześnie wykorzystanie usług zewnętrznych i pracowników spoza rodziny.⁷⁵ Wzrosła liczba gospodarstw ukierunkowanych na produkcję rynkową oraz konkurencyjnych gospodarstw charakteryzujących się dużą skalą produkcji wysokiej jakości.⁷⁶ Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju w 2023 roku wynosi 11,42 ha, podczas gdy we Francji czy w Niemczech jest to powierzchnia nawet sześciokrotnie większa (w Niemczech przeciętne gospodarstwo rolne liczy 61 ha).

Liczba gospodarstw rolnych według typów rolniczych				
	2010		2020	
Ogółem	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
Specjalizujące się w uprawach polowych	608 444	605 883	789 568	784 020
Specjalizujące się w uprawach ogrodnich	35 799	35 645	30 641	30 491
Specjalizujące się w uprawach trwałych	57 122	57 022	55 814	55 653
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi	173 955	173 698	140 308	139 943
Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi	60 590	60 382	34 908	34 660
Mieszane-różne uprawy	65 322	65 217	43 521	43 372
Mieszane-różne zwierzęta	125 977	125 894	25 899	25 858
Mieszane - różne uprawy i zwierzęta	339 174	338 593	156 813	156 444
Gospodarstwa niesklasyfikowane	42 766	42 638	39 928	39 483

(źródło: GUS, *Powszechny Spis Rolny 2020*)

74. <https://portalstatystyczny.pl/dynamiczne-zmiany-w-polskim-rolnictwie-od-2010-zlikwidowano-prawie-200-tys-gospodarstw-rolnych/>

75. <https://wspolczesna.pl/polskie-rolnictwo-zmienia-sie-i-specjalizuje-ale-uzytkownicy-gospodarstw-starzeja-sie/ar/c8-15971495>

76. <https://www.farmer.pl/finanse/podatki-rachunkowosc/polskie-rolnictwo-zmienia-sie-intensywnie,110262.html>

Jednym z głównych problemów, z jakimi borykają się polscy rolnicy, jest niska opłacalność produkcji. Przyczyniają się do tego różnorodne czynniki, takie jak trudne warunki pogodowe, częstsze susze, a także skutki wojny na Ukrainie i pandemii COVID-19, które doprowadziły do wzrostu cen paliw, prądu i nawozów. Dodatkowo, rolnicy wskazują na takie problemy jak mały areał gospodarstw, trudności ze sprzedażą produktów, wysokie ceny ziemi i energii, oraz niedostateczne wyposażenie techniczne gospodarstw.⁷⁷ Ponadto zróżnicowanie przestrzenne warunków przyrodniczo-glebowych rodzi różnice w wydajności ziemi i efektywności ekonomicznej rolnictwa.

Inwazja Rosji na Ukrainę zwiększyła presję w łańcuchu dostaw żywności, zawieszenie ceł importowych i kontyngentowna ukraiński eksport do UE w połowie 2022 r. oraz utworzenie unijnych szlaków z jednej strony ułatwiło eksport do UE ukraińskich towarów, które z powodu blokady portów czarnomorskich nie mogły trafić do krajów przeznaczenia, z drugiej jednak strony wywołało poważne zakłócenia na rynku rolnym w Polsce. Gwałtownie rosnący import z Ukrainy spowodował nadpodaż, presję na spadek cen i nasycenie łańcuchów logistycznych.

W erze globalizacji eksport stał się główną siłą napędową rozwoju gospodarek świata, w tym rolnictwa. Do końca września w 2023 r. głównym odbiorcą polskich towarów rolno-spożywczych była Unia Europejska. Głównymi kupującymi polskie produkty były Niemcy. Eksport do tego kraju w okresie styczeń–wrzesień 2023 r. wyniósł 9,9 mld EUR. Ważnymi odbiorcami artykułów rolno-spożywczych z Polski na rynku unijnym były także: Niderlandy – 2,4 mld EUR, Francja – 2,3 mld EUR, Włochy – 1,9 mld EUR, Czechy – 1,8 mld EUR.

77. <https://florahumus.pl/raport-polska-wies-i-rolnictwo-2023-jakie-problemy-ma-polski-rolnik/>

W strukturze towarowej polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych najwyższe zyski przyniosły: mięso i przetwory mięsne - 19%, ziarno zbóż i przetwory - 15%, produkty mleczne - 7%, warzywa (w tym grzyby) i przetwory - 5%, owoce (w tym orzechy) i przetwory - 4%. Największy udział w wartości eksportu mięsa i przetworów mięsnych miało: mięso drobiowe (41% – 3,1 mld EUR), przetwory mięsne (25% – 1,9 mld EUR), mięso wołowe (22% – 1,7 mld EUR) oraz mięso wieprzowe (8% – 620 mln EUR).⁷⁸

Pomimo tych wyzwań, Polska jest krajem samowystarczalnym pod względem produkcji żywności. W Polsce uzyskuje się około 30% nadprodukcji płodów rolnych, co gwarantuje bezpieczeństwo żywnościowe i pozwala na eksport płodów rolnych.⁷⁹ Wszystkie te aspekty wskazują na złożoność i dynamikę sektora rolniczego w Polsce, który musi stawiać czoła zarówno globalnym zmianom ekonomicznym i środowiskowym, jak i lokalnym wyzwaniom związanym z produkcją i zarządzaniem gospodarstwami.

Sukcesy i mocne strony polskiego rolnictwa:

Duży obszar ziemi rolnej - Polska posiada znaczący pod względem wielkości obszar ziemi rolnej wynoszący 14,7 mln ha w 2018 roku.⁸⁰ Pozwala to na prowadzenie mniej intensywnych upraw, które są mniej szkodliwe dla środowiska.

Możliwości adaptacji do rynku - dzięki znacznemu obszarowi gruntów ornych polskie rolnictwo może łatwiej dostosować produkcję roślinną do potrzeb rynku.

Ekologicznie czyste obszary - wiele regionów w Polsce jest słabiej uprzemysłowionych, co sprzyja rozwojowi agroturystyki i produkcji zdrowej żywności, cieszącej się wsparciem finansowym w UE.

78. Krajowy Ośrodek Wsparcia rolnictwa - Biuro Analiz i Strategii

79. <https://www.wrp.pl/jakie-wyzwania-czekaja-polskie-rolnictwo-w-2023-roku/>

80. Rolnictwo w 2018 roku, Główny Urząd Statystyczny

Polska jest jednym z czołowych producentów zbóż w Europie, szczególnie jeśli chodzi o pszenicę i żyto.⁸¹ Znacząca jest również produkcja jabłek⁸², gruszek⁸³ oraz warzyw, takich jak kapusta i buraki.⁸⁴

Polska dysponuje rozwiniętą siecią instytutów badawczych i uniwersytetów skoncentrowanych na rolnictwie, co przyczynia się do rozwoju innowacji i poprawy praktyk rolniczych.

W ostatnich latach widoczne jest wsparcie dla rolnictwa ekologicznego, promowanie i produkcja wyrobów wysokiej jakości czy skracanie łańcucha dostaw poprzez towarzyszące temu zmiany regulacji prawnych.

Problemy i wyzwania polskiego rolnictwa:

Wiele czynników przyczynia się do spadku opłacalności, w tym trudne warunki pogodowe, częste susze, a także skutki wojny na Ukrainie oraz pandemii COVID-19 powodujące wzrost cen paliw, prądu, oraz nawozów.⁸⁵

Problem starzenia się polskiej wsi i rolnictwa. Powinien temu służyć program zachęt dla młodych ludzi do pozostawiania na wsi i roli oraz równy dostęp dopłat bezpośrednich.

81. <http://wir.org.pl/asp/rynek-zboz-dzialania-wir!/1,artykul,1,3566>

82. <https://forsal.pl/biznes/rolnictwo/artykuly/9312027,polska-jest-najwiekszym-producentem-jablek-w-ue-ale-spozycie-w-naszym-kraju-nie-rosnie.html>

83. <https://www.polskiesadownictwo.pl/index.php/aktualnosci/466-rynek-gruszek-analiza>

84. <https://www.warzywa.pl/rynek/polska-potega-produkcji-warzyw/>

85. <https://florahumus.pl/raport-polska-wies-i-rolnictwo-2023-jakie-problemy-ma-polski-rolnik/>

Utrzymujące się wysokie ceny nawozów, środków ochrony roślin oraz paliwa wpływają negatywnie na rentowność produkcji rolniczej. Dodatkowo, spadek cen zbóż, rzepaku i kukurydzy jeszcze bardziej obciąża rolników.

W obliczu rosnących kosztów i niepewnych cen rynkowych, rolnicy są zmuszeni do ograniczania inwestycji i zakupów, kupując tylko najbardziej niezbędne produkty.

Napływ zboża z Ukrainy do Polski również wpływa na rynek i ceny zbóż, co stanowi dodatkowy problem dla polskich rolników.⁸⁶

Bariera strukturalnego rozwoju rolnictwa – autorzy raportu „*Struktura polskiego rolnictwa na tle Unii Europejskiej*” zwracają uwagę na potrzebę przepływów ziemi do większych gospodarstw jako warunek strukturalnego rozwoju rolnictwa. Małe i duże gospodarstwa mogą współistnieć, ale powinny specjalizować się w różnych produktach. Bez zmiany struktur możliwości rozwojowe polskiego rolnictwa napotykają na bariery.⁸⁷

Wraz z następowaniem po sobie kolejnych perspektyw finansowych pojawiają się nowe uwarunkowania realizacji unijnej polityki rolnej. Dotyczą one m.in. potrzeb ochrony środowiska (w tym udziału w nowym „zielonym ładzie”).

86. <https://www.agrofakt.pl/jaki-bedzie-2023-rok-wedlug-polskich-rolnikow/>

87. Raport „*Struktura polskiego rolnictwa na tle Unii Europejskiej*”

Postulaty mówiące o konieczności ograniczenia spożycia mięsa na rzecz produktów roślinnych. Chów głównie bydła, odgrywa istotną rolę w produkcji towarowej rolnictwa w Polsce. Skoncentrowany jest on przede wszystkim w województwach dysponujący słabszym rodzajem gleb (mazowieckim, wielkopolskim i podlaskim). Biorąc pod uwagę znaczenie chowu bydła, w tym krów mlecznych oraz wskaźniki eksportu mięsem w Polsce oraz w bezalternatywnym wykorzystaniu użytków zielonych. Polityczne ideologie nie powinny doprowadzać do ubytku naszego dobra narodowego. Podstawowym sposobem zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego wskazywanym przez ekonomistów rolnych jest zwiększenie poziomu intensywności produkcji rolniczej.

Osiągnięcie neutralności klimatycznej w sektorze rolno-spożywczym, w tym dostosowanie rolnictwa do wymagań polityki Zielonego Ładu może wpływać na ekonomię kraju. Warto ocenić, czy przedsiębiorstwa rolnicze są w stanie dostosować się do nowych wymagań, czy też mogą być potrzebne wsparcie finansowe.

Rekomendacje dla polskiego rolnictwa:

Polska, jako znaczący producent żywności w Unii Europejskiej, musi dążyć do zrównoważonego rozwoju. Sektor rolno-spożywczy powinien realizować inwestycje, które zmniejszają negatywny wpływ na środowisko, jednocześnie zapewniając odpowiednie dochody producentom i utrzymując bezpieczeństwo żywnościowe. Istotnym kierunkiem rozwoju jest rolnictwo inteligentne, które może przyczynić się do osiągnięcia tych celów.⁸⁸

Wsparcie dla inwestycji mających na celu oszczędność energii i powtórny obrót wody w produkcji rolniczej.

Uprawy w Polsce są generalnie dobrze nawożone i chronione, co przyczynia się do stabilności plonów. Ważną strategią jest dywersyfikacja upraw, która ogranicza ryzyko związane z nieprzewidywalnością pogody.⁸⁹

Wsparcie dla młodych rolników i rozwój przedsiębiorczości wiejskiej - zachęcanie młodych osób do podejmowania działalności rolniczej i wspieranie tworzenia oraz rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Wsparcie dla produkcji zdrowej żywności, w tym ograniczenie użycia pestycydów, poprawa warunków dobrostanu zwierząt, i ograniczenie stosowania antybiotyków.⁹⁰

Zwiększenie nakładów finansowych oraz rozwój innowacyjnych technologii w celu spełnienia wymagań Wspólnej Polityki Rolnej i osiągnięcia celów zrównoważonego i ekologicznego rolnictwa.

Przejście na praktyki rolnictwa regeneratywnego i agroleśnictwa, które sprzyjają sekwestracji dwutlenku węgla, mimo wyzwań finansowych i zmniejszenia powierzchni aktywnej rolniczo.⁹¹

Inwestycje w nowe technologie - należy wdrażać „Rolnictwo 4.0” oraz zwiększyć ilość systemów informatycznych i rozwiązań cyfrowych wspomagających procesy produkcyjne i marketing produktów rolno-spożywczych.

89. <https://www.wrp.pl/jakie-wyzwania-czekaja-polskie-rolnictwo-w-2023-roku/>

90. <https://ksow.pl/wspolna-polityka-rolna/wpr-2023-2027>

91. <https://agronews.com.pl/arttykul/rolnictwo-w-2023-roku-trzeba-przygotowac-sie-na-zmiany/>

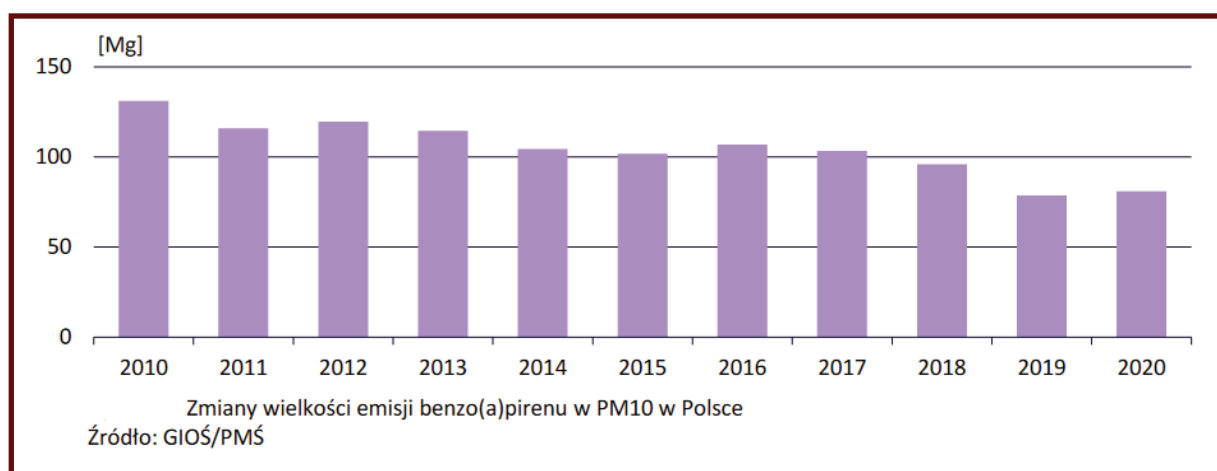
Wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa rośnie zapotrzebowanie na wysokiej jakości i niskoprzetworzone produkty spożywcze, których wytwarzanie jest bardziej pracochłonne niż wyrobów konwencjonalnych. Stwarza to szanse dla małych gospodarstw. Skutkuje to również możliwość współpracy rolników producentami chociażby w ramach grup producenckich.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Ochrona środowiska w Polsce w ostatnich latach obejmuje różnorodne aspekty, od kwestii energetyki po gospodarkę odpadami. Ważnym dokumentem strategicznym w zakresie ochrony środowiska jest "*Polityka ekologiczna państwa 2030*", która ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski i wysokiej jakości życia dla jej mieszkańców. Ta strategia wspiera również realizację celów i zobowiązań międzynarodowych, szczególnie w kontekście polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 roku.⁹²

W kwestii zanieczyszczenia powietrza, Polska emituje coraz mniej zanieczyszczeń, jednak nadal odpowiada za znaczną część pyłów zawieszonych i gazów cieplarnianych w UE. Sektor energetyczny jest głównym źródłem tych zanieczyszczeń, chociaż w ostatnich latach zanotowano jego redukcję.⁹³

(źródło: *Stan Środowiska w Polsce Raport 2022*, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska)

Odpady przemysłowe i komunalne stanowią istotną część problematyki ochrony środowiska w Polsce. W 2021 roku odpady przemysłowe stanowiły 89% całkowitej ilości odpadów w Polsce, z czego większość pochodziła z sektora górnictwa. Z kolei odpady komunalne stanowiły 11% ogólnej ilości odpadów, z tendencją wzrostową w porównaniu do poprzednich lat. Warto zauważyć, że dzięki zmianom regulacyjnym znacznie zwiększyła się skala selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.⁹⁴

92. <https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/polityka-ekologiczna-panstwa/polityka-ekologiczna-panstwa-2030-strategia-rozwoju-w-obszarze-srodowiska-i-gospodarki-wodnej/>

93. <https://raportsdg.stat.gov.pl/Zanieczyszczenia.html>

94. <https://raportsdg.stat.gov.pl/Zanieczyszczenia.html>

Szczególnie ważny w ostatnich latach były program „Czyste powietrze”, jako element polityki ekologicznej Polski, mający na celu poprawę jakości powietrza oraz efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym, przekłada się to na korzyści zarówno dla środowiska, jak i gospodarstw domowych. Jakość powietrza w Polsce poprawiła się, zwłaszcza w sezonie grzewczym 2022/2023. Analizy jakości powietrza wykazują niższe stężenia zanieczyszczeń takich jak dwutlenek siarki, pył zawieszony PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)piren. Poprawa ta jest efektem zarówno działań rządu na rzecz poprawy jakości powietrza, jak i sprzyjających warunków meteorologicznych.⁹⁵

Istotnym aspektem są również innowacje w ochronie środowiska. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ogłosił nabór wniosków na rok 2023 w ramach programu *"Innowacje dla Środowiska"*. Program ten ma na celu wykorzystanie innowacyjnych technologii wspierających zieloną transformację gospodarki, neutralność klimatyczną, i zrównoważony rozwój, zgodnie z celami Europejskiego Zielonego Ładu. Przedsięwzięcia w ramach tego programu będą obejmować działania takie jak: zwiększenie mocy produkcyjnych przez budowę nowych linii technologicznych lub fabryk, wdrożenie innowacyjnych technologii lub rozwiązań zmniejszających negatywny wpływ człowieka na środowisko, a także poprawę efektywności wykorzystania zasobów naturalnych.⁹⁶

W 2023 roku wprowadzono również istotne zmiany w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku, które mają usprawnić proces wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, szczególnie dotyczących inwestycji drogowych, wodnych i przeciwpowodziowych. Ustawa zezwala na uproszczone procedury dla projektów uznanych za "strategiczne".⁹⁷

95. <https://www.gov.pl/web/klimat/jakosc-powietrza-w-polsce-coraz-lepsza>

96. <https://www.gov.pl/web/nfosigw/innowacje-dla-srodowiska>

97. <https://portalochronysrodowiska.pl/slowa-kluczowe/nowe-przepisy-470>

Podsumowując, Polska podejmuje znaczące kroki w kierunku ochrony środowiska. Wprowadzane są nowe przepisy i inicjatywy w zakresie energetyki odnawialnej, gospodarki odpadami, budownictwa, zarządzania wodą i kanalizacją oraz transportu. Również w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, planowania przestrzennego i jakości powietrza podejmowane są działania mające na celu poprawę warunków środowiskowych. Polska dąży do zgodności z międzynarodowymi standardami i dyrektywami UE.

Sukcesy i mocne strony ochrony środowiska w Polsce:

Działania na rzecz redukcji zanieczyszczeń - Polska aktywnie działa na rzecz oczyszczania ścieków, montowania filtrów na dymiących kominach, stosowania katalizatorów w samochodach, utylizacji odpadów lub ich ponownego wykorzystania.

Opracowanie kompleksowej strategii w zakresie polityki ekologicznej państwa do 2030 roku.

Ulga termomodernizacyjna - rząd udzielił wsparcia finansowego polskim rodzinom na termomodernizację, co objęło już ponad 600 tysięcy rodzin.⁹⁸

Ministerstwo Klimatu i Środowiska prowadzi kampanię „*Nasz Klimat*”, która ma na celu podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa i promowanie działań na rzecz ochrony klimatu, w tym oszczędzania energii, prawidłowej gospodarki odpadami i wiedzy o systemie kaucyjnym.⁹⁹

W całym kraju rozwijają się liczne lokalne inicjatywy na rzecz ochrony przyrody, takie jak tworzenie rezerwatów przyrody, programy ochrony gatunków czy inicjatywy zalesieniowe.

98. <https://polskieradio.com/polska/2023/04/20/polska-premier-m-morawiecki-o-dzialaniach-na-rzecz-ochrony-srodowiska>

99. <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/kampania-nasz-klimat-ponownie-zacheca-do-zmiany-nawykow#:~:text=Ministerstwo%20Klimatu%20i%20%20%C5%9Arodowiska%20kontynuuj%2C,na%20wiedzy%20dotycz%C4%85cej%20systemu%20kaucyjnego>

Problemy i wyzwania ochrony środowiska w Polsce:

Polska boryka się z problemem zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych przez ścieki przemysłowe, nawozy i pestycydy z rolnictwa oraz odpady komunalne. To zanieczyszczenie wpływa na jakość wody pitnej oraz stan ekosystemów wodnych.

Zauważalnym problemem jest degradacja środowiska naturalnego, który ma związek przede wszystkim z intensywną działalnością gospodarczą szczególnie na terenach Górnego Śląska.

Wylesianie - chociaż Polska jest stosunkowo bogata w lasy, ciągle zagrożenia, takie jak rozwój miejski, ekspansja rolnictwa oraz nielegalna wycinka drzew, przyczyniają się do utraty zasobów leśnych.¹⁰⁰

Katastrofa ekologiczna na rzece Odrze – w 2022 roku Odra była miejscem katastrofy ekologicznej spowodowanej toksycznym zakwitom glonów, którego przyczyną było wysokie zasolenie rzeki, susza i podwyższone stężenia składników odżywczych.¹⁰¹

Smog jest poważnym problemem w wielu polskich miastach, szczególnie w okresie zimowym. Powodowany głównie przez emisje z ogrzewania domowego (często opalanego węglem), ruch drogowy i przemysł, smog przyczynia się do problemów zdrowotnych, takich jak choroby układu oddechowego i sercowo-naczyniowego.¹⁰²

100. Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe – *Raport o stanie lasów w Polsce 2021*

101. https://poland.representation.ec.europa.eu/news/wnioski-z-katastrofy-ekologicznej-na-odrze-2023-02-17_pl

102. Polski Instytut Ekonomiczny – „*Smog w Polsce i jego konsekwencje*”

Rekomendacje dla ochrony środowiska w Polsce:

Wzmocnienie współpracy między różnymi instytucjami publicznymi oraz służbami w celu efektywnej ochrony środowiska.

Poprawa zarządzania zasobami wody i redukcja zanieczyszczeń wód powierzchniowych i gruntowych.

Wzmocniona ochrona obszarów chronionych, takich jak parki narodowe, rezerваты przyrody i obszary objęte programem Natura 2000.

Dalsza redukcja zanieczyszczeń powietrza takich jak dwutlenek siarki, pył zawieszony PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)piren.

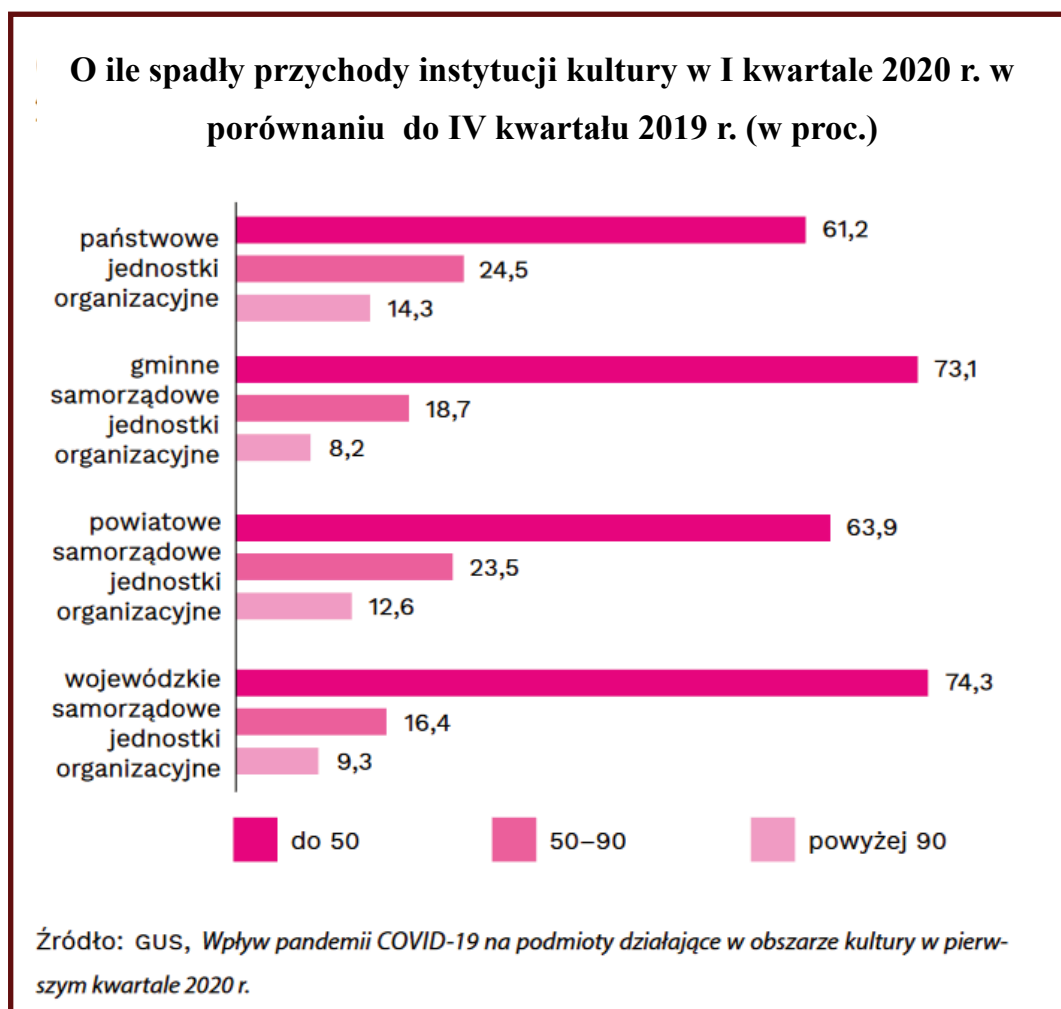
Podnoszenie świadomości na temat zagrożeń dla środowiska oraz konieczności ochrony przyrody poprzez kampanie edukacyjne skierowane zarówno do młodego pokolenia, jak i dorosłych.

A photograph of a grand, ornate theater interior. A large, multi-tiered chandelier hangs from the ceiling, casting a warm glow. The stage is framed by a large, arched opening, with red curtains drawn back to reveal a dark stage floor. The theater's architecture is highly detailed, with gold-colored moldings and carvings. The audience seating is visible in the foreground, consisting of rows of red upholstered seats.

POLITYKA KULTURALNA

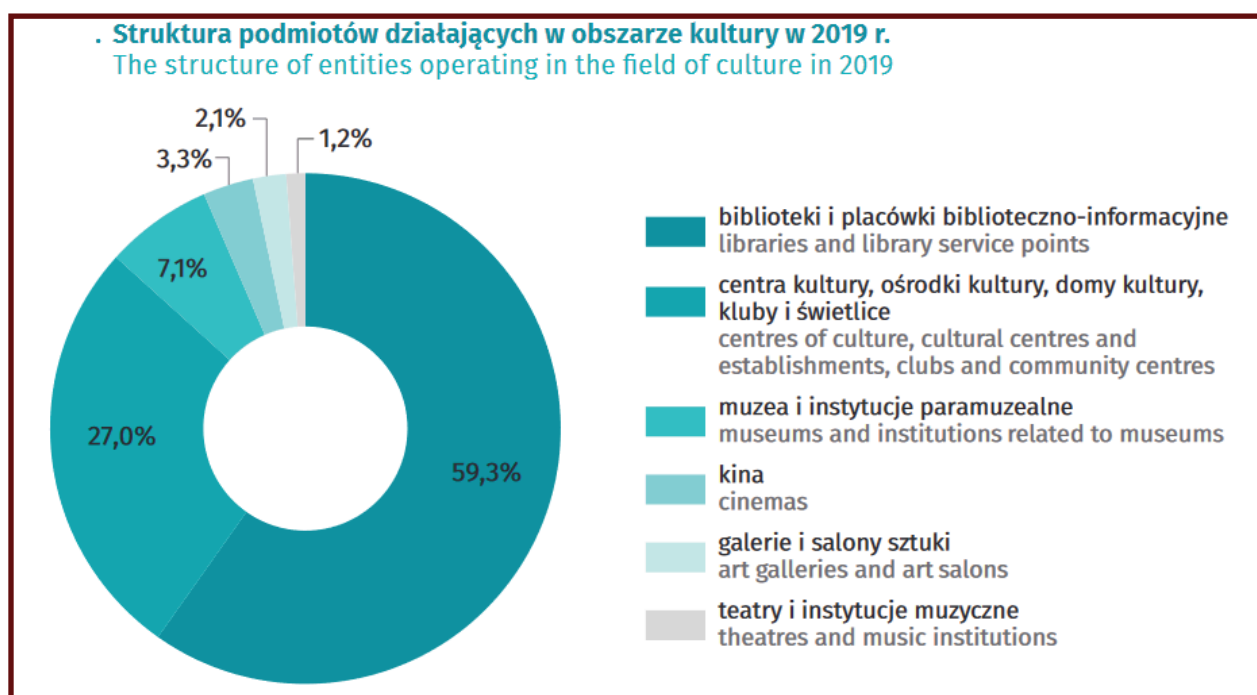
W zakresie polityki kulturalnej rząd Polski kładzie silny nacisk przede wszystkim na promowanie narodowej tożsamości i dziedzictwa kulturowego. To podejście manifestuje się w różnorodnych inicjatywach, takich jak finansowanie projektów kulturalnych i edukacyjnych, które mają na celu wzmocnienie poczucia narodowej tożsamości i historii.

W trakcie pandemii COVID-19 zaobserwowany został znaczny spadek w zakresie korzystania z instytucji kultury, co potwierdzają duże spadki w przychodach z działalności. Natomiast wraz z ustaniem pandemii i związanych z nią restrykcji nastąpił powrót do wcześniej notowanych wyników.

(źródło: RAPORT KULTURA „Pierwsza do zamknięcia, ostatnia do otwarcia.
Kultura w czasie pandemii Covid-19”)

Jednym z kluczowych elementów polskiej polityki kulturalnej jest wsparcie dla instytucji kulturalnych, takich jak muzea, teatry, i biblioteki. Rząd aktywnie inwestuje w infrastrukturę kulturalną, co obejmuje remonty i modernizacje istniejących obiektów oraz budowę nowych. Te inwestycje mają na celu nie tylko zachowanie dziedzictwa kulturowego, ale także ułatwienie dostępu do kultury dla szerszej publiczności. Wśród instytucji kulturalnych w Polsce dominują biblioteki stanowiąc ok. 60% wszystkich instytucji kultury.

(źródło: *Kultura w 2019 r.*, Główny Urząd Statystyczny)

Polska polityka kulturalna opiera się również na założeniach przyjętych podczas konferencji UNESCO w Sztokholmie w 1998 roku. Kluczowe cele tych założeń to uczynienie polityki kulturalnej elementem strategii rozwoju, sprzyjanie twórczości i uczestnictwu w życiu kulturalnym, umocnienie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturalnego oraz promowanie różnorodności kulturowej i językowej. Akcentuje się znaczenie rozwoju przemysłów kulturalnych oraz potrzebę ochrony różnorodności kulturowej. W obliczu globalizacji i kultury masowej, sztuka niekomercyjna i słabiej reprezentowane kultury narodowe wymagają alternatywnych źródeł finansowania oraz systemowych rozwiązań. Ta kwestia jest szczególnie istotna w kontekście zachowania wspólnego dziedzictwa ludzkości, takiego jak zagrożone języki czy zwyczaje lokalne.¹⁰³

W obszarze polityki kulturalnej w Polsce, warto zwrócić uwagę na jej wpływ na edukację i młodzież. Programy edukacyjne mające na celu włączenie kultury i sztuki do szkolnych programów nauczania odgrywają istotną rolę w kształtowaniu świadomości kulturalnej młodych Polaków. Inicjatywy te, często wspierane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, mają na celu nie tylko edukację, ale także inspirowanie młodych ludzi do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym kraju.

W obszarze mediów i komunikacji cyfrowej, polityka kulturalna Polski stara się również nadążać za szybkimi zmianami technologicznymi. Rozwój cyfrowych platform dystrybucji treści kulturalnych, takich jak streaming filmów, muzyki, czy cyfrowe wersje książek, wymaga od polityków i regulatorów refleksji nad najlepszymi sposobami wsparcia i regulacji tego sektora.¹⁰⁴

Podsumowując, polska polityka kulturalna jest dynamicznym i złożonym procesem, który odzwierciedla zarówno głębokie tradycje narodowe, jak i współczesne wyzwania społeczno-kulturowe. Obejmuje ona szeroki zakres działań, od promowania dziedzictwa kulturowego po wsparcie nowoczesnych inicjatyw artystycznych.

103. <https://www.unesco.pl/kultura/roznorodnosc-kulturowa/polityka-kulturalna/>

104. <https://www.gov.pl/web/kultura/kultura-cyfrowa2>

Sukcesy i mocne strony polskiej polityki kulturalnej:

Bogata oferta kulturalna - w 2023 roku Polska oferuje wiele interesujących wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, w tym festiwale filmowe, muzyczne, literackie i sztuk wizualnych. Wydarzenia takie jak Warszawski Festiwal Filmowy¹⁰⁵, Festiwal Filmowy w Gdyni¹⁰⁶, Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie¹⁰⁷, Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Gdańsku¹⁰⁸, Festiwal Jazz na Starówce w Warszawie¹⁰⁹, czy Wrocławski Festiwal Gier¹¹⁰, przyciągają miłośników kultury z całego świata i są ważnymi punktami w polskim kalendarzu kulturalnym.

Rozwój programów edukacyjnych - programy skupiające się na edukacji artystycznej oraz edukacji kulturalnej, które są prowadzone przez odpowiednie instytucje, takie jak Departament Szkolnictwa Artystycznego i Narodowe Centrum Kultury.¹¹¹

Jednym z większych sukcesów polskiej polityki kulturalnej w ostatnich latach jest odzyskiwanie dzieł sztuki utraconych podczas II wojny światowej. Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu odgrywa kluczową rolę w tym procesie.¹¹²

105. <https://wff.pl>

106. <https://festiwalgdynia.pl/>

107. <https://ksiazka.krakow.pl/>

108. <https://www.amuz.gda.pl/wydarzenia/46-miedzynarodowy-festiwal-muzyki-organowej-choralnej-i-kameralnej-gdansk-2023,1640>

109. <http://www.jazznastarowce.pl/>

110. <https://onemoregame.pl/>

111. <https://www.gov.pl/web/kultura/programy-edukacyjne>

112. <https://www.gov.pl/web/kultura/kolejne-utracone-obiekty-powracaja-do-zbiorow-muzeum-narodowego-w-warszawie>

Program "Kultura inspirująca 2023-2024", który został opracowany w ramach rządowej Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Program ten, realizowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, koncentruje się na upowszechnianiu wiedzy o polskiej kulturze na arenie międzynarodowej. W ramach programu przyznano dofinansowanie 22 projektom na łączną kwotę ponad 5 milionów złotych.¹¹³

Problemy i wyzwania polskiej polityki kulturalnej:

Polska polityka kulturalna, podobnie jak w innych krajach, często cierpi na stosunkowo małe środki finansowe przeznaczane na kulturę, co wpływa na możliwości rozwoju i promocji dziedzictwa kulturowego.

W obliczu globalizacji i kultury masowej, sztuka niekomercyjna oraz zagrożone języki, zwyczaje lokalne i słabiej reprezentowane kultury narodowe wymagają ochrony i wsparcia, co stanowi wyzwanie dla polityki kulturalnej.

Polskie produkcje kulturalne często mają trudności w konkurencji z zagranicznymi produkcjami.

Rekomendacje dla polskiej polityki kulturalnej:

Rozwój programów edukacyjnych w szkołach, które promują zrozumienie i docenianie sztuki oraz kultury. Ułatwienie dostępu do kultury dla wszystkich grup społecznych, w tym poprzez umożliwianie bezpłatnych odwiedzin muzeów, galerii i bezpłatnego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Inwestycje w konserwację i restaurację zabytków oraz promowanie Polski jako kraju bogatego w kulturowe i historyczne dziedzictwo.

Organizowanie festiwali, wystaw i innych wydarzeń promujących polską sztukę i kulturę na świecie, aby zwiększyć międzynarodowe zainteresowanie i uznanie dla polskich twórców.

Wzmocnienie lokalnych tożsamości kulturowych poprzez wsparcie dla festiwali, warsztatów i innych inicjatyw, które promują regionalne dziedzictwo, sztukę ludową i rzemiosło.

Promowanie czytelnictwa literatury polskiej, zarówno klasycznej, jak i współczesnej, poprzez festiwale literackie, programy dla bibliotek i wsparcie dla wydawców.

Rozwój infrastruktury cyfrowej dla kultury, w tym archiwów online, bibliotek cyfrowych i platform do udostępniania treści kulturalnych, co zwiększa dostępność i widoczność polskiej kultury w świecie cyfrowym.

Uznawanie i promowanie polskiej kultury cyfrowej, w tym gier wideo, jako ważnej części przemysłu kreatywnego, z odpowiednim wsparciem i uznaniem dla twórców i deweloperów.

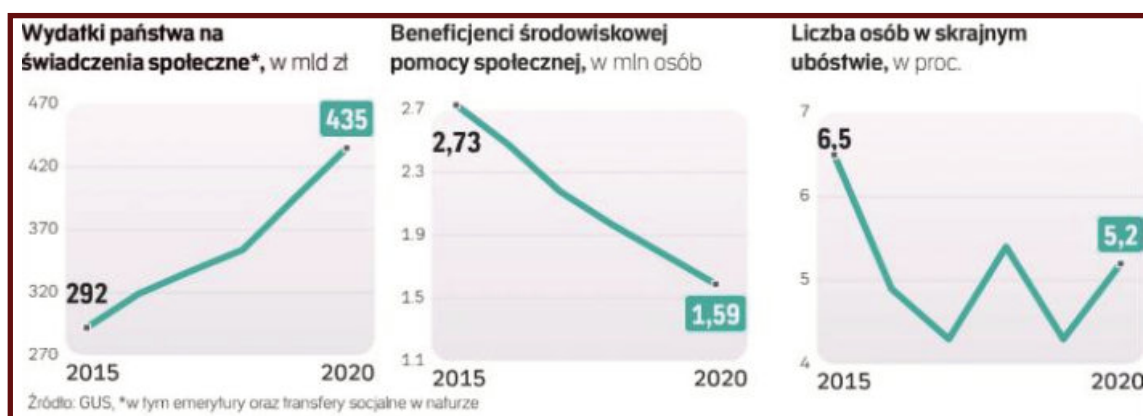

Rozwój programów i inicjatyw kulturalnych skierowanych do mieszkańców obszarów wiejskich i mniejszych miast, które często mają ograniczony dostęp do szerokiej gamy wydarzeń kulturalnych.

POLITYKA SPOŁECZNA

Polityka społeczna w latach 2015-2023 to przede wszystkim zmiana podejścia do wsparcia, z centralnym miejscem rodziny w tych działaniach. Wsparcie było kierowane do rodzin z dziećmi¹¹⁴, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, a także działań na rynku pracy i przeciwdziałania przemocy. Szczególną uwagę zwrócono na sytuację kobiet na rynku pracy, w tym na działania wspierające powrót kobiet do pracy i zmniejszenie luki płacowej.¹¹⁵

(źródło: <https://www.rp.pl/>)

Rząd Polski podtrzymuje i rozwija programy takie jak "Rodzina 500+", "Dobry start", czy "Rodzinny Kapitał Opiekunczy", z budżetem ponad 62 mld zł na te działania w 2023 roku. W ramach polityki prorodzinnej szczególną uwagę zwraca się na wsparcie seniorów, z zauważalnym wzrostem minimalnej emerytury oraz wypłatą 13. i 14. emerytury.

Dodatkowo, od 1 listopada 2023 roku w życie weszła znowelizowana ustawa o pomocy społecznej, wprowadzająca usługi sąsiedzkie jako nową formę wsparcia w środowisku osób potrzebujących. Gminy mają obowiązek finansowania tych świadczeń, jeśli zdecydują się je wdrożyć. Gminy będą mogły również pozyskiwać środki na te usługi z Korpusu Wsparcia Seniorów. Inne zmiany dotyczą wprowadzenia usług pobytu krótkoterminowego w domach pomocy społecznej oraz transformacji mieszkań chronionych w mieszkania treningowe i wspomagane, co ma na celu lepszą integrację osób wymagających wsparcia społecznego.

114. <https://www.gov.pl/web/rodzina/co-robimy-wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi>

115. <https://www.prawo.pl/kadry/luka-placowa-w-polsce-roznice-w-zarobkach-kobiet-i-mezczyzn,519852.html>

116. <https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzina-500-plus>

117. <https://www.gov.pl/web/rodzina/dobry-start>

118. <https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzinny-kapital-opiekunczy>

Sukcesy i mocne strony polskiej polityki społecznej:

Wsparcie dla rodzin i emerytów - program „Rodzina 500 plus” zapewnia nieopodatkowane wsparcie w wysokości 500 zł miesięcznie na każde dziecko do 18 roku życia, co stanowi roczne wsparcie na poziomie 6.000 zł netto na dziecko, program „Dobry Start” oferuje jednorazowe wsparcie w wysokości 300 zł dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny, niezależnie od dochodu rodziny, program „Maluch+” wspiera rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w tym żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów.

Uruchomienie ogólnopolskiej kampanii „Już jesteś?” w 2023 roku, której celem jest zwiększenie wiedzy i zmiany postaw społeczeństwa wobec rodzinnej pieczy zastępczej. Inicjatywa ta ma na celu motywowanie do tworzenia rodzin zastępczych i świadczenie wsparcia dzieciom, które potrzebują opieki.¹²¹

Jednym z działań na rzecz poprawy warunków życia pracowników było podniesienie płacy minimalnej. To działanie ma na celu zwiększenie dochodów pracujących na najniższych stanowiskach.¹²²

119. <https://www.gov.pl/web/rodzina/14-emerytura-bedzie-stalym-swadczeniem>

120. <https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/6346533,zmiany-w-pomocy-spolecznej-juz-od-1-listopada-2023-r.html>

121. <https://www.gov.pl/web/rodzina/ruszyla-pierwsza-ogolnopolska-kampania-juz-jestes-promujaca-rodzicielstwo-zastepcze-w-polsce#:~:text=Edycja%202023,zmierzaj%C4%85cych%20do%20tworzenia%20rodzin%20zast%C4%99pczych>

122. <https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-oglosil-wzrost-minimalnego-wynagrodzenia-i-minimalnej-stawki-godzinowej-za-prace>

Polska skutecznie poradziła sobie z wyzwaniem napływu obywateli Ukrainy do kraju, co było możliwe dzięki wdrożonym rozwiązaniom polityki fiskalnej. To działanie pomogło również ograniczyć negatywny wpływ pandemii COVID-19 i konfliktu na Ukrainie na polską gospodarkę, co zostało pozytywnie ocenione przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).¹²³

Wprowadzenie 14. Emerytury - ta dodatkowa emerytura została stałym elementem świadczeń dla emerytów i rencistów, zapewniając im dodatkowe wsparcie finansowe niezależnie od okoliczności. Do tego dochodzi także 13. emerytura, która jest wypłacana od 2019 roku. Programy Senior+ i Aktywni+ mają na celu tworzenie przestrzeni przyjaznej osobom starszym i oferują różnorodne formy aktywności. Programy te skupiają się na integracji społecznej i międzypokoleniowej, umożliwiając seniorom pełniejsze uczestnictwo w życiu lokalnych społeczności.¹²⁴

Rekomendacje dla polskiej polityki społecznej:

Demograficzne wyzwania Polski wymagają kompleksowego podejścia, które uwzględnia różne segmenty polityki społecznej: od wsparcia dla rodzin z dziećmi po politykę emerytalną i zdrowotną. Konieczne jest tworzenie synergii między różnymi aspektami polityki społecznej.

Polska polityka społeczna ma tendencję do skupiania się na działaniach, zamiast na zabiegach socjalizacyjno-aktywizujących.

123. [https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:](https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:~:text=OECD%20oceni%C5%82o%20polsk%C4%85%20gospodark%C4%99,Wsp%C3%B3%C5%82pracy%20Gospodarczej%20i%20Rozwoju)

[~:text=OECD%20oceni%C5%82o%20polsk%C4%85%20gospodark%C4%99,](https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:~:text=OECD%20oceni%C5%82o%20polsk%C4%85%20gospodark%C4%99,Wsp%C3%B3%C5%82pracy%20Gospodarczej%20i%20Rozwoju)

[Wsp%C3%B3%C5%82pracy%20Gospodarczej%20i%20Rozwoju](https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:~:text=OECD%20oceni%C5%82o%20polsk%C4%85%20gospodark%C4%99,Wsp%C3%B3%C5%82pracy%20Gospodarczej%20i%20Rozwoju)

124. <https://www.gov.pl/web/rodzina/dodatkowe-swiadczenia-i-inwestycja-w-aktywnosc-polityka-senioralna-rzadu-zjednoczonej-prawicy>

W Polsce brakuje jasno określonego modelu polityki społecznej, a wiele rozwiązań przyjmowanych jest ad hoc. Prowadzi to do braku spójności w działaniach politycznych i społecznych.¹²⁵

Starzenie się społeczeństwa jest znaczącym problemem, który wymaga przemyślanych strategii wsparcia dla osób starszych oraz polityki sprzyjającej zdrowiu i dobremu samopoczuciu tej grupy demograficznej.

Rekomendacje dla polskiej polityki społecznej:

Kontynuacja wsparcia dla rodzin - istnieje potrzeba kontynuacji i rozwijania programów wspierających rodziny, takich jak "Rodzina 500 plus".

Polska polityka społeczna powinna przejść od działań osłonowo-interwencyjnych do socjalizacyjno-aktywizujących, co obejmuje zindywidualizowaną i sprofesjonalizowaną pracę socjalną, a także rozwój usług skierowanych do różnych grup społecznych, w tym opieki nad osobami zależnymi.

Zarządzanie problemami demograficznymi - w obliczu spadku dzietności i starzenia się społeczeństwa, konieczne jest zapewnienie odpowiednich warunków dla młodych ludzi do zakładania rodzin.

Raport *"Jakość życia osób starszych w Polsce w pierwszym roku pandemii COVID-19"* wskazuje na potrzebę zmian w polityce senioralnej. Rekomendacje obejmują między innymi poprawę jakości i zasięgu wsparcia publicznego osób starszych, rozbudowę sieci instytucji wsparcia i aktywizacji seniorów, uwzględnienie zdrowia psychicznego seniorów w polityce publicznej oraz edukację cyfrową osób starszych.¹²⁶

125. <https://uniwersyteckie.pl/wydarzenia/polityka-spoleczna-w-polsce-jaka-jest-jaka-byc-powinna>

126. Raport SeniorHub Instytut Polityki Senioralnej w partnerstwie z Promedica24 – „Jakość życia osób starszych w Polsce w pierwszym roku pandemii COVID-19”

POLITYKA ZAGRANICZNA

W 2023 roku polska polityka zagraniczna charakteryzuje się dynamicznym zaangażowaniem w kluczowe kwestie bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej, z silnym naciskiem na rozwój sojuszy strategicznych. Polska, jako aktywny członek NATO, intensywnie wspiera Sojusz, dążąc do wzmocnienia zdolności obronnych.¹²⁷ Jest to część szerokiej polityki obronnej, obejmującej również zwiększanie wydatków na obronność. Konflikt rosyjsko-ukraiński ma kluczowe znaczenie dla polskiej polityki zagranicznej z Polską uznającą agresję Rosji na Ukrainę za główne zagrożenie dla pokoju w Europie. Polska wspiera Ukrainę w dążeniu do odzyskania uznanych międzynarodowo granic i integracji Kijowa ze strukturami zachodnimi, jednocześnie sprzeciwiając się wszelkim próbom odbudowywania stosunków z Rosją.¹²⁸

Polska kontynuuje bliską współpracę z głównymi sojusznikami, takimi jak Stany Zjednoczone. Stosunki z USA są szczególnie ważne ze względu na amerykańskie wsparcie Ukrainy oraz dążenie do stałej obecności wojsk amerykańskich na polskim terytorium.¹²⁹

Stosunki z Unią Europejską są równie istotne. Polski rząd podkreśla potrzebę porozumienia między członkami Unii, jednocześnie broniąc zasady poszanowania suwerenności państw członkowskich. W 2025 roku Polska przejmie prezydencję w Radzie Unii Europejskiej zwiększając tym samym swój wpływ na kształtowanie polityki UE.¹³⁰ Relacje Polski z Niemcami i Węgrami są złożone. Polska dąży do równoprawnych relacji z Niemcami oraz próbuje przekonać Węgry do zmiany stanowiska wobec agresji Rosji na Ukrainę.

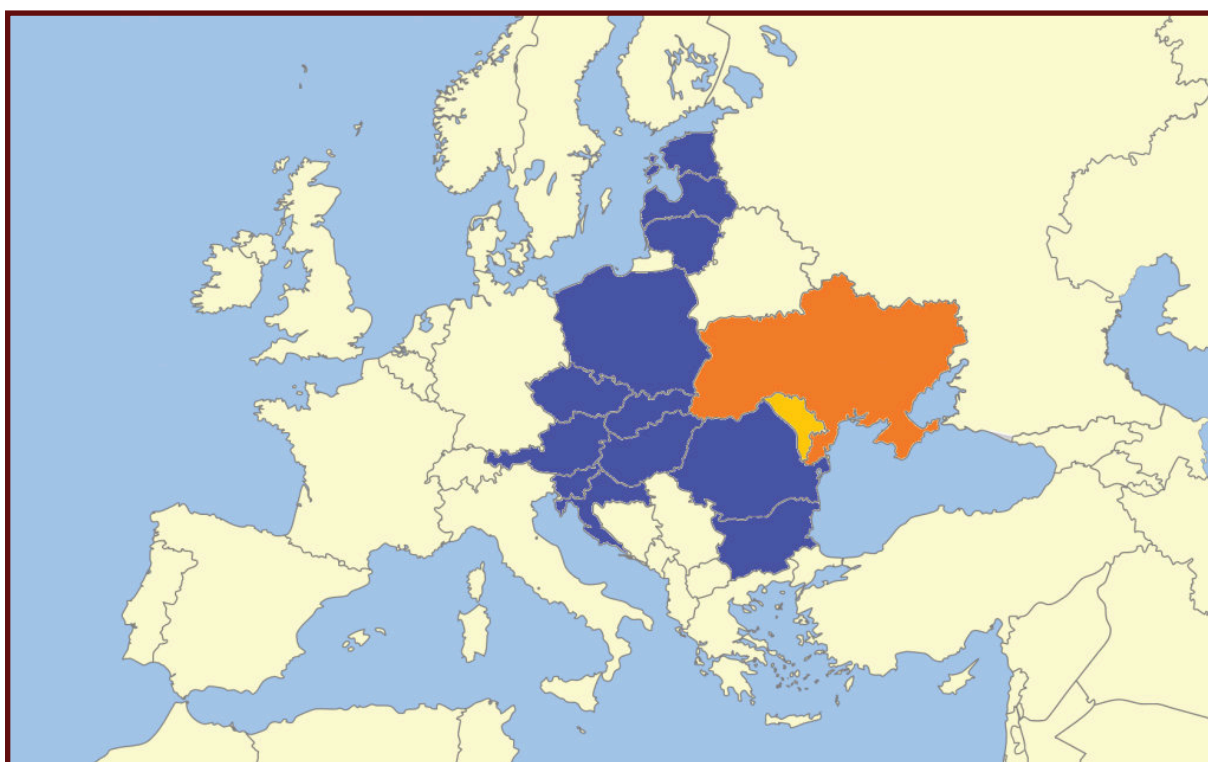
127. <https://www.gov.pl/web/nato/polska-w-nato-rp>

128. <https://ine.org.pl/wojna-w-ukrainie-implikacje-dla-bezpieczenstwa-polski-czy-polacy-powinni-sie-bac/>

129. <https://www.pism.pl/publikacje/relacje-polsko-amerykanske-w-czasie-prezydentury-joe-bidena>

130. <https://www.consilium.europa.eu/pl/council-eu/presidency-council-eu/>

Jednym z najważniejszych projektów regionalnych, który ma na celu wzmocnienie współpracy między krajami Europy Środkowo-Wschodniej jest Inicjatywa Trójmorza. W ramach tej inicjatywy Polska dąży do zwiększenia współpracy gospodarczej, energetycznej oraz infrastrukturalnej, mając na celu wzmocnienie regionu i zwiększenie jego roli w szerszym kontekście europejskim. Ta inicjatywa jest również ważna w kontekście równoważenia wpływów geopolitycznych, szczególnie w obliczu rosnącego wpływu Rosji oraz znaczenia strategicznych relacji transatlantyckich z USA.¹³¹

(Państwa Trójmorza oraz Ukraina i Mołdawia.

Źródło: *Wikimedia Commons / IntermodalNews*)

Sukcesy i mocne strony polskiej polityki zagranicznej:

Polska znacząco umocniła swoje stosunki z Stanami Zjednoczonymi, co przejawia się m.in. w zwiększeniu obecności wojsk amerykańskich na terytorium Polski oraz we współpracy w obszarze bezpieczeństwa i obronności.¹³²

Inicjatywy w Regionie Europy Środkowo-Wschodniej - Polska aktywnie działa na rzecz współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej oraz Inicjatywy Trójmorza, dążąc do wzmocnienia gospodarczego i politycznego znaczenia regionu w Europie.

Polska stała się jednym z głównych orędowników interesów Ukrainy na forum międzynarodowym, wspierając jej dążenia europejskie i euroatlantyckie, a także udzielając pomocy wojskowej i politycznego wsparcia w obliczu konfliktu z Rosją.

Polska aktywnie uczestniczy w inicjatywach i misjach NATO, wzmacniając swoje zaangażowanie w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego i przyczyniając się do wspólnego bezpieczeństwa oraz modernizacji sił zbrojnych.

Problemy i wyzwania polskiej polityki zagranicznej:

Jako członek Unii Europejskiej, Polska musi równoważyć swoje narodowe interesy z wymaganiami i polityką UE. Kwestie, takie jak centralizacja UE, alokacja funduszy unijnych oraz polityka migracyjna są obszarami potencjalnych konfliktów i negocjacji.

Znajdując się w bliskim sąsiedztwie Rosji, Polska stoi przed wyzwaniami związanymi z zagwarantowaniem bezpieczeństwa narodowego. Współpraca z NATO oraz rozwijanie własnych zdolności obronnych są niezwykle ważne w zaistniałej sytuacji.

132. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/zwiekszenie-obecnosci-wojskowej--usa-w-polsce>

W dobie globalizacji, Polska musi aktywnie promować swoje interesy gospodarcze na arenie międzynarodowej, jednocześnie konkurując i współpracując z innymi krajami.

Polska stoi przed wyzwaniem związanym z budowaniem własnego „soft power” poprzez zwiększenie zdolności do zdobywania wpływów dzięki atrakcyjności kulturalnej, ideologicznej i politycznej.

Rekomendacje dla polskiej polityki społecznej:

Utrzymywanie i rozwijanie sojuszu z NATO powinno być priorytetem, szczególnie w obliczu rosnących napięć ze strony Rosji. Polska powinna dążyć do zwiększenia obecności wojskowej NATO na swoim terytorium oraz współpracować w zakresie modernizacji i rozwoju własnych sił zbrojnych.

Polska powinna kontynuować rozwijanie dwustronnych stosunków handlowych, zarówno wewnątrz UE, jak i z innymi kluczowymi partnerami globalnymi. Wspieranie eksportu polskich przedsiębiorstw oraz przyciąganie inwestycji zagranicznych będą kluczowe dla dalszego wzrostu gospodarczego.

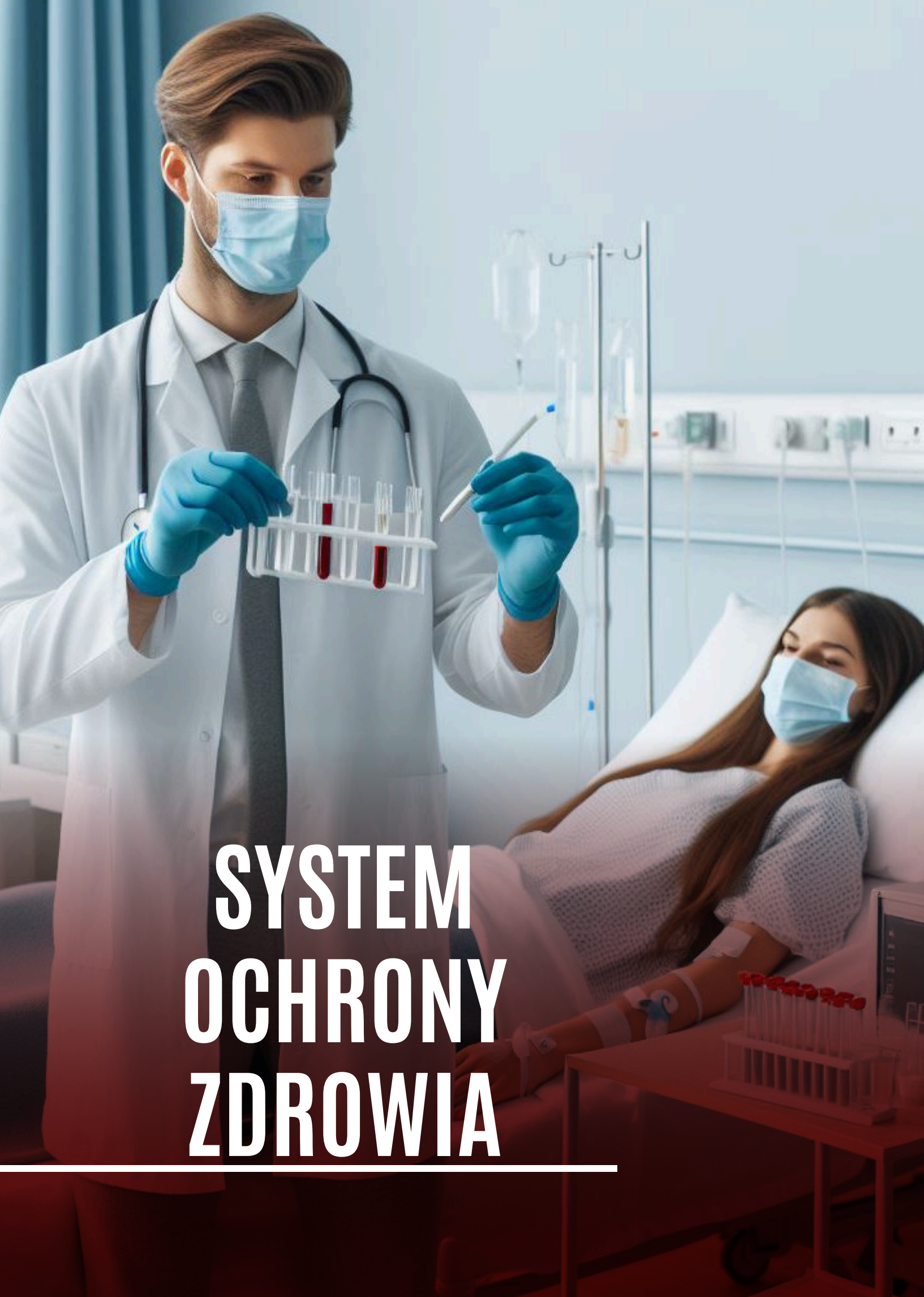
Wzmocnienie współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej oraz inicjatyw takich jak Trójmorze może przyczynić się do zwiększenia wpływu Polski w regionie Europy Środkowo-Wschodniej oraz do promowania wspólnych interesów na forum międzynarodowym.

Polska powinna dążyć do zacieśniania więzi z Polonią na całym świecie, co nie tylko wzmocni jej międzynarodowy wizerunek, ale także stworzy nowe możliwości gospodarcze i kulturalne. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych oraz ułatwianie powrotów emigrantów do kraju są tutaj kluczowe.

Aktywna rola Polski w organizacjach międzynarodowych, takich jak Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju czy Światowa Organizacja Handlu, może pomóc w promowaniu polskich interesów na świecie oraz w budowaniu silnych sojuszy i partnerstw.

SYSTEM OCHRONY ZDROWIA

W zakresie polskiego systemu ochrony zdrowia w ostatnich latach nastąpił szereg znaczących zmian i reform, mających na celu poprawę jakości opieki zdrowotnej oraz dostępności usług medycznych. Nowe podejście do opieki zdrowotnej w Polsce kładzie nacisk na opiekę skoordynowaną i zorientowaną na pacjenta, gdzie podstawą jest jakość, skuteczność kliniczna, efektywność ekonomiczna, oraz sprawność procesowa.

W 2022 roku refundacją objęto 115 nowych terapii, w tym 40 dodatkowych wskazań onkologicznych i 18 neurologicznych, co znacząco poprawiło dostępność nowoczesnych metod leczenia dla pacjentów.¹³³ Uruchomiono także program badań profilaktycznych dla osób powyżej 40 roku życia, mające na celu wczesne wykrywanie chorób.¹³⁴

W ciągu ostatnich 5 lat nastąpił znaczny wzrost wydatków na system ochrony zdrowia, a od 2021 roku wszystkie świadczenia ambulatoryjnej opieki specjalistycznej są finansowane bezlimitowo. Planowane jest dalsze zwiększenie wydatków na zdrowie do 7% PKB w ciągu najbliższych sześciu lat¹³⁵, co ma się przełożyć na poprawę jakości i dostępności usług zdrowotnych. Podwyższenie wynagrodzeń, wprowadzenie szybkich ścieżek kariery dla pielęgniarek i zwiększenie liczby lekarzy specjalistów są częścią strategii mającej na celu dalszą poprawę jakości opieki zdrowotnej.

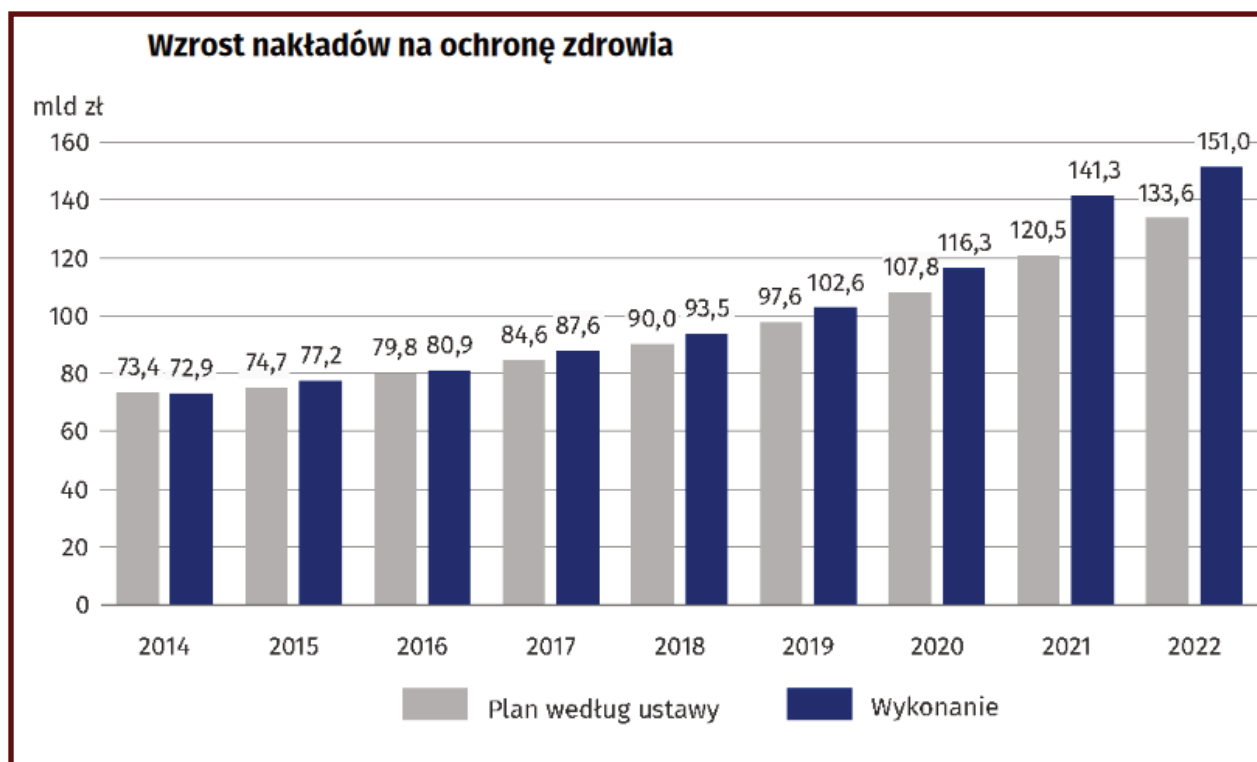
Warto jednak podkreślić, że po pandemii COVID-19, system ochrony zdrowia w Polsce stoi przed nowymi wyzwaniami, takimi jak większe ilości zadań przy jednoczesnym zmniejszeniu dochodów pracowników medycznych. Inflacja i zamrożenie płac w zadłużonych placówkach publicznej służby zdrowia sprawiają, że personel medyczny musi wykonywać więcej pracy za mniejsze wynagrodzenia.¹³⁶

133. <https://www.pap.pl/mediaroom/1520653%2Crewolucyjne-zmiany-w-polskiej-opiece-zdrowotnej-w-2023-roku.html>

134. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/wprowadzamy-program-profilaktyka-40-plus3>. <https://www.pism.pl/publikacje/relacje-polsko-amerykanske-w-czasie-prezydentury-joe-bidena>

135. <https://www.gov.pl/web/polski-lad/7-proc-pkb-na-zdrowie>

136. <https://www.medonet.pl/zdrowie/scenariusz-jest-ponury--lekarze-mowia--co-bedzie-z-ochrona-zdrowia-w-polsce,artykul,90930873.html#:~:text=,podstawowych%20chor%C3%B3b%20w%20trybie%20ambulatoryjnym>

(źródło: Główny Urząd Statystyczny)

Sukcesy i mocne strony polskiego systemu ochrony zdrowia:

Zwiększenie wydatków na zdrowie - planuje się zwiększenie wydatków na zdrowie do 7% PKB w ciągu najbliższych 6 lat, z 5,8% PKB osiągniętych w 2023 roku.

Profilaktyka 40+ - wdrożono program badań profilaktycznych finansowanych ze środków publicznych.¹³⁷

Zniesienie limitów u specjalistów - od lipca 2021 r. zniesiono limity przyjęć u specjalistów we wszystkich dziedzinach medycyny.¹³⁸

Utworzony w 2020 r. Fundusz Medyczny finansuje szereg działań na rzecz poprawy zdrowia i jakości życia Polaków, w tym inwestycje w infrastrukturę podmiotów leczniczych.¹³⁹

137. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1251614%2Cministerstwo-zdrowia-od-lipca-nowa-odslona-programu-profilaktyka-40-plus>

138. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/zniesienie-limitow-do-specjalistow>

139. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/fundusz-medyczny>

Utworzono sieci specjalistyczne, które przyspieszają dostęp do diagnostyki i leczenia w obszarze onkologii i kardiologii (Krajowa Sieć Onkologiczna¹⁴⁰ i Krajowa Sieć Kardiologiczna¹⁴¹).

Problemy i wyzwania polskiego systemu ochrony zdrowia:

Polski system ochrony zdrowia cierpi z powodu nadmiernej biurokracji, która obciąża personel medyczny i pochłania czas, który mógłby być przeznaczony na opiekę nad pacjentami.

Istnieją znaczące wyzwania związane z systemem kształcenia dyplomowego i podyplomowego lekarzy i pielęgniarek w Polsce. Brakuje zachęt zarówno dla placówek, jak i dla samych lekarzy, co przyczynia się do deficytu specjalistów.

Jednym z głównych wyzwań w 2023 roku jest dostęp do kadry lekarskiej i pielęgniarskiej. Pomimo rosnącego wykorzystania technologii, w tym telemedycyny, kluczowym elementem systemu ochrony zdrowia pozostają ludzie, a brak personelu medycznego wpływa negatywnie na jakość świadczonych usług.¹⁴³

Skutki Pandemii COVID-19 - pandemia pogorszyła stan psychiczny wielu Polaków, co wymaga zwiększonego dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej. W Polsce psychiatria jest niedofinansowana co stało się jeszcze bardziej widoczne w kontekście pandemii.¹⁴⁴

Podstawowa opieka zdrowotna w Polsce jest niedofinansowana, co prowadzi do trudności w diagnostyce i prewencji podstawowych chorób w trybie ambulatoryjnym.

140. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/krajowa-siec-onkologiczna>

141. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/krajowa-siec-onkologiczna>

142. https://rytmserca.ptkardio.pl/news/330-krajowa_siec_kardiologiczna_w_praktyce__perspektywa_osrodka

143. <https://www.kliniki.pl/wiedza/przygotowano-raport-o-problemach-sluzby-zdrowia-co-nalezy-zmienic/>

144. <https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/aktualnosci/256381.pandemia-pogorszyła-juz-i-tak-słaba-kondycja-psychiczna-polakow>

Problemy i wyzwania polskiego systemu ochrony zdrowia:

Promocja zdrowia i profilaktyka - zaleca się wprowadzenie kompleksowych działań promujących zdrowie, takich jak finansowane przez rząd kampanie społeczne, promujące badania profilaktyczne i zdrowy styl życia, a także programy wczesnego wykrywania i prewencji chorób przewlekłych.

Eksperti Polskiej Akademii Nauk podkreślają, że niezbędne jest budowanie realnego przywództwa i zaufania do polityki zdrowotnej państwa. Wskazują na konieczność długofalowych działań, szczególnie w zakresie zdrowia publicznego, koordynacji działań na różnych poziomach władzy oraz skutecznego uregulowania prawnego.¹⁴⁵

Zwiększenie dostępu do innowacyjnych technologii zdrowotnych, które przyczyniają się do dokładniejszej i szybszej diagnostyki, personalizacji terapii, kontroli chorób przewlekłych i poprawy jakości życia. Wymaga to zwiększenia finansowania i zdefiniowania systemu wprowadzania innowacji oraz tworzenia standardów leczenia.¹⁴⁶

Raport Komisji Europejskiej z 2021 roku wskazuje na potrzebę zrozumienia skutków pandemii COVID-19, uwzględnienia korzyści płynących z innowacji cyfrowych w opiece zdrowotnej oraz strategii i planowania pracowników systemu ochrony zdrowia po pandemii, co obejmuje bardziej zaawansowane planowanie siły roboczej i inwestycje w innowacje.¹⁴⁷

Wsparcie dla kadr medycznych - wprowadzenie pomocniczych kadr medycznych odciążających personel medyczny z prac administracyjnych.¹⁴⁸

145. <https://pan.pl/polskie-zdrowie/>

146. <https://pan.pl/polskie-zdrowie/>

147. https://poland.representation.ec.europa.eu/news/raport-stan-zdrowia-w-ue-i-w-polsce-2021-12-16_pl

148. <https://zdrowie.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/8039969,konkurs-na-rekomendacje-dla-polskiego-systemu-ochrony-zdrowia-rozstrzygniety.html>

SPORT

Polska polityka sportowa w ostatnich latach charakteryzuje się znaczącym rozwojem infrastruktury sportowej i inicjatywami wspierającymi aktywność fizyczną wśród społeczeństwa. Budżet Ministerstwa Sportu i Turystyki w ciągu ostatnich kilku lat ulega systematycznemu zwiększeniu, co umożliwia realizację nowych projektów oraz rozwój istniejących programów. Kluczowym elementem jest program "Sportowa Polska"¹⁴⁹, mający na celu rozwój lokalnej infrastruktury sportowej, z budżetem 250 mln zł na 2023 rok.¹⁵⁰ W planach znalazła się także budowa 1000 hal sportowych przy polskich szkołach.¹⁵¹

Wśród obecnie realizowanych projektów warto wyróżnić program "Sportowe Talenty" w ramach którego do podstawy programowej zostają wprowadzone testy sprawnościowe dla uczniów klas IV-VIII szkoły podstawowej oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Należy zwrócić uwagę także na organizację wielu imprez sportowych, wśród których należy wskazać przede wszystkim na III Igrzyska Europejskie stanowiące największe wydarzenie sportowe roku 2023.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w okresie od 01.10.2020 r. do 30.09.2021 r. w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej uczestniczyło 38,8% Polaków (36,7% kobiet oraz 41,0% mężczyzn). Najczęstszą formą uprawiania sportu i rekreacji była jazda na rowerze. Średni koszt poniesiony na sport i rekreację ruchową przez gospodarstwo domowe wyniósł 870 zł, w tym na zakup sprzętu sportowego – 154 zł.¹⁵²

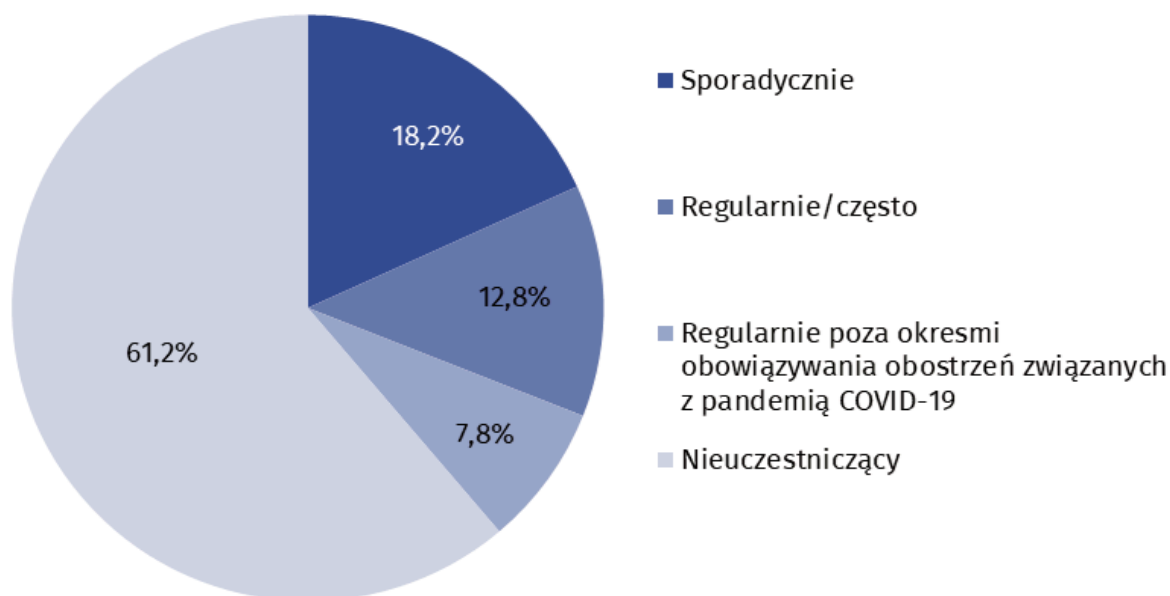
149. <https://www.gov.pl/web/sport/sportowa-polska--program-rozwoju-lokalnej-infrastruktury-sportowej--edycja-2023>

150. <https://www.gov.pl/web/sport/rusza-program-sportowa-polska--edycja-2023#:~:text=Minister%20sportu%20i%20turystyki%20Kamil,rozpocznie%20si%C4%99%20ju%C5%BC%203%20kwietnia>

151. <https://www.gov.pl/web/sport/premier-mateusz-morawiecki-i-minister-kamil-bortniczuk-oglosili-nowy-pilotazowy-program-budowy-hal-sportowych-o-lekkiej-konstrukcji>

152. Główny Urząd Statystyczny - „Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej w 2021 r.”

Uczestnictwo członków gospodarstw domowych w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej w 2021 r.

(źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej w 2021 r.*)

Pandemia COVID-19 wywarła znaczący wpływ na polski sport, powodując zawieszenie wielu wydarzeń sportowych i ograniczenia w treningach. Jednak odpowiedź na tę sytuację, w postaci strategii odbudowy i wsparcia dla klubów i sportowców dotkniętych skutkami pandemii, pokazuje elastyczność i zdolność do adaptacji polskiego systemu sportowego.

Wszystkie te działania świadczą o skoncentrowaniu polskiej polityki sportowej na rozbudowie infrastruktury, promocji aktywności fizycznej i wspieraniu talentów sportowych.

Sukcesy i mocne strony polskiego sportu:

Sukcesy polskich sportowców w 2022 roku, reprezentanci Polski zdobyli 844 medale w międzynarodowych zawodach sportowych. Wśród tych osiągnięć wymienić można dominację Igi Świątek w rankingu WTA od kwietnia 2022, wicemistrzostwo świata polskich siatkarzy, brązowy medal Dawida Kubackiego na Zimowych Igrzyskach Olimpijskich w Pekinie, czy też 42 medale Polaków podczas Igrzysk Nieśłyszących w Brazylii.¹⁵³

W 2022 roku Polska zorganizowała 74 imprezy sportowe o międzynarodowej randze, takie jak Mistrzostwa Świata w Piłce Siatkowej Kobiet czy Indywidualne Mistrzostwa Świata na Żużlu. Wiele z tych wydarzeń zostało przeniesionych do Polski z Rosji w odpowiedzi na agresję tego kraju na Ukrainę.

Ministerstwo Sportu i Turystyki uruchomiło wiele programów rozwojowych, w tym programy wspierające sport wyczynowy, sport powszechny oraz infrastrukturę sportową.

Polska odegrała kluczową rolę na arenie międzynarodowej w nakładaniu sankcji sportowych na Rosję i Białoruś, wspierając eliminację tych krajów z globalnej rywalizacji sportowej.

Znaczne środki zostały przeznaczone na sport osób z niepełnosprawnościami, zarówno w zakresie sportu wyczynowego, jak i powszechnego.

Problemy i wyzwania polskiego sportu:

W sektorze sportowym w Polsce istnieje potrzeba zmian w systemie kształcenia. Rosnące zainteresowanie zatrudnieniem w branży sportowej wymaga ułatwień w procesie kształcenia kompetentnych kadr. Jednakże wyzwaniem pozostaje niewystarczający poziom profesjonalizacji kompetencji kształtowanych w sporcie po zakończeniu edukacji wyższej.¹⁵⁴

Pandemia miała znaczący wpływ na sport w Polsce, szczególnie na kluby sportowe działające na zasadzie wolontariatu, które doświadczyły poważnych trudności finansowych.¹⁵⁵

Istnieje problem z narastającą otyłością i brakiem aktywności fizycznej, zwłaszcza wśród młodych ludzi, co wymaga zwiększenia częstotliwości zajęć ruchowych w szkołach i inwestycji w infrastrukturę sportową.

Problem nadużyć substancji zakazanych zarówno wśród sportowców zawodowych, jak i amatorów, wymaga zintensyfikowanych działań prewencyjnych i edukacyjnych, a także współpracy międzynarodowej, aby przeciwdziałać rozpowszechnianiu zakazanych substancji.

W Polsce istnieje potrzeba lepszego systemu identyfikowania i wspierania młodych talentów sportowych, co obejmuje dostęp do wysokiej jakości treningów, sprzętu i wsparcia psychologicznego.

154. <https://logos-europa.org/pl/agencja-rozwoju-sportu-i-redefinicja-roli-sportu-w-administracji-publicznej/>

155. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0318_PL.html

Rekomendacje dla polskiego sportu:

Warto zwiększyć inwestycje w programy szkoleniowe i rozwój talentów sportowych na różnych poziomach, od szkół po kluby sportowe, w tym zapewnienie wsparcia dla sportowców wyczynowych i olimpijskich.

Zwiększenie aktywności fizycznej i liczby pozalekcyjnych zajęć ruchowych w szkołach, aby promować zdrowy styl życia wśród młodych ludzi.

Potrzeba dalszego zwiększania konkurencyjności polskich drużyn i sportowców na arenie międzynarodowej, szczególnie w dyscyplinach zespołowych takich jak piłka nożna czy koszykówka.

Rozwój systemów wsparcia, które są kluczowe dla osiągnięć sportowych na najwyższym poziomie. Wsparcie mentalne dla sportowców powinno być integralną częścią systemu sportowego w Polsce.

Należy wspierać zajęcia sportowe dla osób z niepełnosprawnościami, zapewniając im równy dostęp do sportu i finansowanie wydarzeń sportowych z ich udziałem.

Należy zwrócić uwagę na zapewnienie różnorodności obiektów sportowych, w tym szkolnych, klubowych oraz ogólnodostępnych. Warto również rozważyć rozwój infrastruktury dla mniej popularnych dyscyplin.

Rekomendowane jest zacieśnienie współpracy między ministerstwami, samorządami lokalnymi, organizacjami sportowymi oraz sektorem prywatnym. Taka współpraca może przyczynić się do lepszego rozumienia potrzeb społecznych i efektywniejszego wykorzystania środków na rozwój infrastruktury sportowej.

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Sektor transportu drogowego w Polsce, zwłaszcza w zakresie przewozu towarów, odgrywa znaczącą rolę w polskiej gospodarce. W 2022 roku cały sektor transportu, spedycji i logistyki był wart około 375 miliardów złotych, co stanowi 7% PKB Polski i 6,5% zatrudnienia.¹⁵⁶ Polskie firmy transportowe mają duży udział w europejskiej pracy przewozowej, wykonując 20% przewozów na kontynencie.¹⁵⁷ W 2023 roku wykonano 267 km nowych dróg, z czego 198,7 km to drogi ekspresowe, a 49,4 km to autostrady. Ogólnie w Polsce funkcjonuje obecnie 5115,6 km dróg szybkiego ruchu, w tym 1849,2 km autostrad i 3266,4 km dróg ekspresowych.¹⁵⁸

Stan autostrad i dróg ekspresowych w Polsce

 Istniejące	 Przejezdne (według tymczasowej organizacji ruchu)
 W budowie	 Etap projektowania (umowa „projektuj i buduj”)
 Etap przetargu	 Wydana decyzja środowiskowa
 Planowane	

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Autostrady_i_drogi ekspresowe_w_Polsce

156. Raport „Transport Drogowy w Polsce 2023”

157. <https://moto.co.pl/raport-transport-drogowy-w-polsce-2023-3077091.html>

158. <https://auto.wprost.pl/rynek/11455006/raport-z-budowy-drog-w-polsce-ile-w-2023-r-powstalo-ekspresowek-i-autostrad.html>

	POLSKA	UE		
TRANSPORT I MAGAZYNOWANIE – PRZYCHODY W 2020 R.	65,5 MLD EURO	1271 MLD EURO		
Rozbicie branżowe według dominującego kodu NACE/PKD firmy	Udział w sektorze, według przychodów		Długookresowa dynamika przychodów	
	Polska	UE	Polska	UE
Przewóz pasażerów	12%	21%	1%	-2%
Miejski	4%	5%	4%	1%
Drogowy	6%	8%	0%	0%
Kolejowy	1%	3%	-5%	-2%
Lotniczy	2%	4%	1%	-8%
Wodny (śródlądowy i morski)	0%	1%	1%	-3%
Przewóz towarów	61%	36%	8%	2%
Drogowy	58%	27%	9%	2%
Kolejowy	2%	1%	-3%	1%
Lotniczy	0%	1%	16%	b.d.
Wodny (śródlądowy i morski)	1%	7%	b.d.	0%
Usługi związane z transportem, logistyką i magazynowaniem	23%	35%	6%	0%
Usługi związane z działaniem terminali i dworców*	5%	8%	1%	-2%
Przeładunek towarów	1%	2%	-1%	-1%
Usługi logistyczne	11%	21%	6%	1%
Usługi magazynowe	6%	4%	15%	0%
Usługi pocztowe (poza operatorem publicznym)	3%	7%	20%	5%
Przesył rurociągowy	1%	1%	1%	0%
Usługi przeprowadzek	0%	0%	9%	1%

(Struktura całego sektora TSL w Polsce na tle Unii Europejskiej,
źródło: Raport „Transport Drogowy w Polsce 2023”)

Obecny stan polskiego transportu kolejowego i infrastruktury kolejowej charakteryzuje się znaczącymi postępami. Kluczową rolę odgrywa tu Krajowy Program Kolejowy obejmujący inwestycje na liniach kolejowych finansowane przez ministra właściwego do spraw transportu. Program został zaktualizowany w 2023 roku i przewiduje działania do 2030 roku (z perspektywą do 2032 r.) Obejmuje on inwestycje w infrastrukturę kolejową, kładąc nacisk na łączenie regionów i miast, poprawę komfortu pasażerów oraz dostępność dla wszystkich, w tym osób o ograniczonej mobilności.¹⁵⁹

Rozwijające się i nowo powstające koleje aglomeracyjne w polskich miastach stanowią coraz lepszą alternatywę dla podróży samochodem. Mimo tych ulepszeń, polskie kolejnictwo wciąż pozostaje w tyle za koleją zachodnią pod względem szybkości i infrastruktury. Brak linii kolejowych dużych prędkości, na których pociągi mogą przemieszczać się z prędkością do 300 km/h, pozostaje znaczącą luką. Takie linie są tylko w fazie planowania i mają zostać zrealizowane w ramach projektu Centralnego Portu Komunikacyjnego.¹⁶⁰ Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu Polski stwarzają doskonałe warunki do rozwoju kolei, zwłaszcza transportu towarowego pomiędzy Chinami a Europą. Polska jest kluczowym ogniwem na najszybszej trasie kolejowej między tymi regionami, przy szybko rosnącym wolumenie przewożonych towarów. Wykorzystanie tego potencjału wymaga strategicznych inwestycji i zmian w polityce, aby zmaksymalizować korzyści płynące z wyjątkowego położenia Polski.¹⁶¹

Transport lotniczy w Polsce jest najszybciej rozwijającą się gałęzią transportu, co jest konsekwencją wzrostu gospodarczego i związanego z nim wzrostu mobilności społeczeństwa.¹⁶² Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nastąpił dynamiczny wzrost ruchu lotniczego, co wymusiło szybki rozwój portów lotniczych. W Polsce funkcjonuje obecnie 15 portów lotniczych.¹⁶³

159. <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-kolejowy>

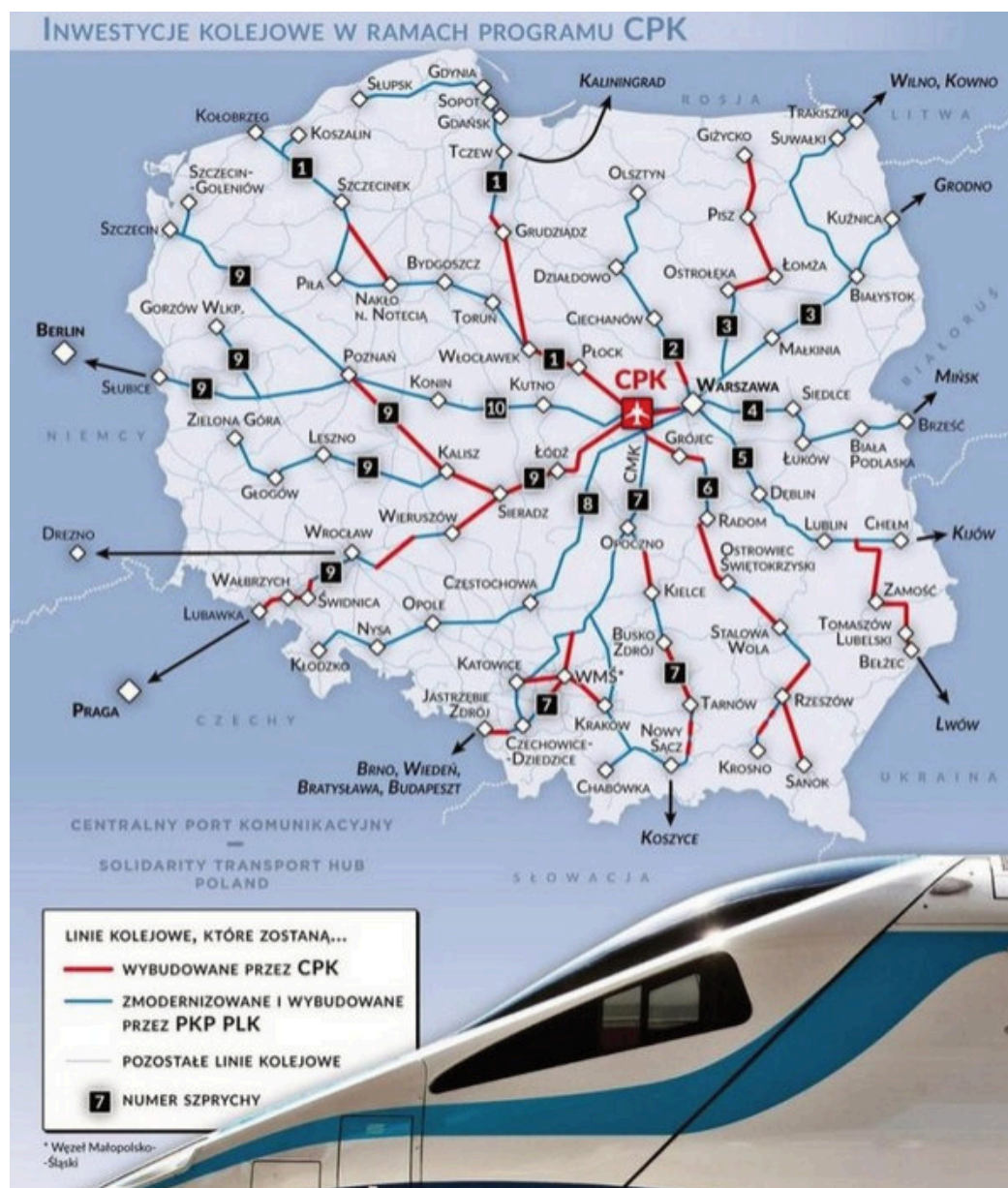
160. <https://www.planradar.com/pl/inwestycje-kolejowe/>

161. <https://trans.info/pl/2023-rok-bedzie-punktem-zwrotnym-dla-polskiej-kolei-wykorzystamy-to-227446>

162. https://www.siskom.waw.pl/lotnisko_polska.htm

163. Raport Warsaw Enterprise Institute „Rozwój i przyszłość rynku lotniczego w Polsce. Aspekty gospodarcze i militarne”

Kluczową inwestycją dla Polski jest Centralny Port Komunikacyjny, który w pierwszym etapie swojego rozwoju będzie w stanie obsłużyć 45 milionów pasażerów rocznie, co pozwoli na powrót do dwucyfrowych wzrostów ruchu lotniczego w Polsce. Dodatkowo będzie on ważnym ogniwem transportu cargo który obecnie w Polsce jest ograniczony i w znacznej mierze obciąża Lotnisko Chopina w Warszawie.¹⁶⁴

(źródło: <https://kronika24.pl/centralny-port-komunikacyjny-dziesiec-kolejowych-szprych-map/>)

Transport morski w Polsce, w porównaniu do innych krajów UE mających dostęp do morza jest wykorzystywany w bardzo ograniczonym stopniu. Polska wykorzystuje drogę morską do transportu towarów zaledwie na poziomie 9,5% transportu towarów.¹⁶⁵ Rozwój infrastruktury transportowej w portach morskich w Polsce napotyka na różne przeszkody. Brakuje inwestycji w odpowiednią infrastrukturę, co odbija się negatywnie na branży. Ograniczone możliwości portowe i zwiększone natężenie ruchu morskiego prowadzą do wydłużenia czasu załadunku i rozładunku, a także do zwiększenia kosztów transportu.

Sukcesy i mocne strony polskiego transportu:

Dzięki inwestycjom w infrastrukturę oraz kampaniom społecznym Polska odnotowała spadek liczby wypadków drogowych i ofiar śmiertelnych.¹⁶⁶

W ciągu ostatnich lat Polska znacznie rozwinęła swoją sieć autostrad i dróg ekspresowych. Pozwoliło to na poprawę połączeń między głównymi miastami oraz zwiększenie przepustowości ruchu.

Integracja z europejską siecią transportową - rozbudowa i modernizacja polskich dróg przyczyniła się do lepszej integracji z europejską siecią transportową, co ma istotne znaczenie dla handlu i turystyki.

Jednym z najważniejszych osiągnięć w polskiej infrastrukturze drogowej jest rozwój Via Carpatia, międzynarodowej trasy drogowej mającej połączyć państwa Europy Północnej z Południowo-Wschodnią.¹⁶⁷

165. <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/nikt-tak-nie-marnuje-dostepu-do-morza-jak-polska-na-szarym-koncu-europy/0llqqcr>

166. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1554232%2Cspadek-liczby-wypadkow-drogowych-w-polsce-zginelo-349-mniej-osob-policja>

167. <https://www.gov.pl/web/gddkia/via-carpatia---stan-realizacji>

Przywracanie połączeń kolejowych - w ramach rządowego programu „Kolej Plus” przywrócono ruch kolejowy na nieczynnych od lat trasach i kolejowe połączenia pasażerskie do miast, które utraciły je wiele lat temu.¹⁶⁸

Rozbudowa kolei aglomeracyjnych - kolej aglomeracyjne w polskich miastach stają się coraz lepszą alternatywą dla dojazdu do pracy czy na studia, zastępując transport własnym samochodem.

W 2023 roku średnia prędkość pociągów towarowych w Polsce wzrosła do 40 km/h, co stanowi niemal podwojenie prędkości w porównaniu z rokiem 2014, kiedy wynosiła ona tylko 27 km/h.¹⁶⁹

Wkrótce po zakończeniu epidemii COVID-19 ruch lotniczy odnotował znaczny wzrost. W 2022 roku polskie lotniska obsłużyły prawie 41 milionów pasażerów, a prognozy wskazują na dalszy wzrost.¹⁷⁰

Inwestycje w infrastrukturę lotniskową - takie jak budowa lotniska Warszawa-Radom oraz strategicznego Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Inwestycje w infrastrukturę portową - budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską¹⁷¹, poprawa warunków żeglugi w porcie gdańskim, czy modernizacja toru wodnego Szczecin – Świnoujście.¹⁷²

168. <https://www.plk-sa.pl/program-kolej-plus>

169. <https://forsal.pl/transport/kolej/artykuly/8058548,polska-realizuje-kolejowy-plan-marshalla-to-program-bez-histerycznego-precedensu.html>

170. [https://turystyka.rp.pl/lotniska/art39090881-ulc-ruch-lotniczy-w-polsce-podwoi-sie-do-2040-roku#:~:text=W%202022%20roku%20przez%20polskie,](https://turystyka.rp.pl/lotniska/art39090881-ulc-ruch-lotniczy-w-polsce-podwoi-sie-do-2040-roku#:~:text=W%202022%20roku%20przez%20polskie,wybierali%20Turcj%C4%99%2C%20Grecj%C4%99%20i%20Egipt)

[wybierali%20Turcj%C4%99%2C%20Grecj%C4%99%20i%20Egipt](https://turystyka.rp.pl/lotniska/art39090881-ulc-ruch-lotniczy-w-polsce-podwoi-sie-do-2040-roku#:~:text=W%202022%20roku%20przez%20polskie,wybierali%20Turcj%C4%99%2C%20Grecj%C4%99%20i%20Egipt)

[http://przekopmierzei.pl/](https://turystyka.rp.pl/lotniska/art39090881-ulc-ruch-lotniczy-w-polsce-podwoi-sie-do-2040-roku#:~:text=W%202022%20roku%20przez%20polskie,wybierali%20Turcj%C4%99%2C%20Grecj%C4%99%20i%20Egipt)

<http://przekopmierzei.pl/>

172. <http://sws.com.pl/pl/doradztwo-prawne-sws-zwienzone-sukcesem-modernizacja-toru-wodnego-w-szczecinie-zakonczona/>

Problemy i wyzwania polskiego transportu:

Polska sieć autostrad i dróg ekspresowych jest wciąż w fazie rozwoju. To oznacza, że niektóre regiony kraju są słabiej skomunikowane, co wpływa na czas i koszty podróży.

Duże miasta w Polsce, takie jak Warszawa, Kraków czy Wrocław, borykają się z Zatorami na drogach, co znacząco wpływa na efektywność transportu miejskiego.¹⁷³

W wielu miastach brakuje miejsc parkingowych, co powoduje dodatkowe trudności dla kierowców.¹⁷⁴

Wiele mniejszych miejscowości i obszarów wiejskich w Polsce nie jest odpowiednio skomunikowanych z większymi miastami i ośrodkami miejskimi, co ogranicza dostępność i mobilność mieszkańców.¹⁷⁵

Wiele miast w Polsce nadal potrzebuje inwestycji w lepszy i bardziej efektywny transport publiczny, co mogłoby przyczynić się do zmniejszenia zależności od transportu indywidualnego.¹⁷⁶

Mimo wzrostu nakładów na kolej, nadal na znacznej długości linii pociągi muszą poruszać się z ograniczoną prędkością. Dodatkowo, większość inwestycji skupia się na modernizacji istniejących linii, a nie na budowie nowych.¹⁷⁷

173. <https://www.money.pl/gospodarka/oto-najbardziej-zakorkowane-miasto-w-polsce-tu-w-korkach-stoi-sie-ponad-77-godzin-6867246129556064a.html>

174. <https://biznes.newseria.pl/news/miejsc-parkingowych-ubywa.p1036149052>

175. <https://klubjagiellonski.pl/2023/07/17/wiez-kredyt-zmien-prace-lub-wyjedz-ze-wsi/>

176. Raport Obserwatorium Polityki Miejskiej IRMiR „Transport publiczny w miastach i miejskich ośrodkach funkcjonalnych”

177. <https://instytutprawobywatelskich.pl/transport-polski-2023-zarządzanie-kadry-pendolino-i-monopol-pkp-intercity/>

Polskie koleje borykają się z problemami takimi jak częste zmiany rozkładów oraz liczne opóźnienia obniżając zaufanie do tego środka transportu.¹⁷⁹

Kolej jest preferowanym środkiem transportu przez Unię Europejską ze względu na niższą emisję, jednak w Polsce nadal priorytetem pozostaje rozbudowa dróg.¹⁷⁸

W Polsce funkcjonuje 15 portów lotniczych, z czego jeden ma charakter węzłowy, a pozostałe 14 to lotniska regionalne. Wiele z tych lotnisk regionalnych jest nierentownych. Lotnisko Chopina w Warszawie nie pełni istotnej roli na arenie europejskiej i cierpi na zbyt niską przepustowość, co uniemożliwia mu pełnienie roli znaczącego hubu.

Nowe lotniska w Polsce mają trudności z przyciągnięciem przewoźników, a jeśli im się to udaje, są to głównie linie niskobudżetowe, które generują niskie przychody i często wymagają dopłat od samorządów.

Polska nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału w zakresie transportu morskiego. W 2021 roku tylko 9,5% transportu towarów odbywało się drogą morską, co jest najniższym wskaźnikiem wśród krajów Unii posiadających dostęp do morza.

178. Raport Urzędu Transportu Kolejowego – „Punktualność pociągów pasażerskich 2020”

179. <https://300gospodarka.pl/analizy/pkp-nowe-linie-kolejowe-drogi-inwestycje#>.

~:text=Brak%20inwestycji%20w%20nowe%20linie,530%20aut%20na%201000%20mieszka%C5%84c%C3%B3w

Jednym z głównych problemów transportu morskiego jest brak wystarczających inwestycji w rozwój infrastruktury transportowej. Zarówno infrastruktura transportowa prowadząca do portów, jak i sama infrastruktura portowa wymaga rozbudowy i modernizacji.¹⁸⁰

Niewykorzystany potencjał transportowy żeglugi rzecznej. Istnieje możliwość przewożenia towarów masowych, jak kruszywa czy paliwa, drogą wodną zamiast drogową czy kolejową, co mogłoby odciążyć zatłoczone drogi lądowe.¹⁸¹

Rekomendacje dla polskiego transportu:

Polska potrzebuje kontynuacji rozbudowy sieci autostrad i dróg ekspresowych, szczególnie w regionach mniej rozwiniętych, aby zapewnić lepszą łączność i wspierać rozwój gospodarczy.

Inwestycje w modernizację dróg lokalnych i powiatowych, które często pozostają w gorszym stanie, mogą znacząco poprawić bezpieczeństwo i komfort podróży.

Podnoszenie świadomości na temat bezpieczeństwa drogowego poprzez edukację i kampanie społeczne, szczególnie wśród młodych kierowców.

Inwestowanie w takie elementy jak lepsze oznakowanie drogowe, oświetlenie, bezpieczne przejścia dla pieszych i rowerzystów.

Użycie nowoczesnych technologii do zarządzania ruchem drogowym, monitorowania stanu dróg, i poprawy bezpieczeństwa.

180. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/gospodarka/porty-morskie.html#:~:text=Negatywnie%20Izba%20oceni%C5%82a%20prowadzenie%20przez,uchwalenia%20kt%C3%B3regokolwiek%20z%20tych%20program%C3%B3w>
181. <https://www.zegluga-rzeczna.pl/articles/171/Co-z-ta-polska-zegluga>

Wspieranie rozbudowy sieci tramwajowych i autobusowych, szczególnie w obszarach o wysokiej gęstości zaludnienia, aby zapewnić szybki i efektywny transport.

Zapewnienie regularnych połączeń komunikacyjnych w regionach, które obecnie podlegają zjawisku wykluczenia komunikacyjnego, aby umożliwić mieszkańcom dostęp do pracy, edukacji i usług.

Wzmocnienie i modernizacja infrastruktury kolejowej, w tym rozbudowa sieci, modernizacja torowisk i stacji, a także wdrożenie zaawansowanych systemów zarządzania ruchem kolejowym, są kluczowe dla poprawy efektywności i bezpieczeństwa.

Polskie koleje powinny kontynuować inwestycje w nowoczesny tabor, który zapewnia większy komfort oraz efektywność energetyczną.

Centralny Port Komunikacyjny powinien stać się kluczowym elementem rozwoju infrastruktury lotniczej w Polsce, zapewniającym odpowiednią przepustowość i stanowiącym lotniczą bramę do Unii Europejskiej.¹⁸²

Rozwój sieci połączeń intermodalnych - integracja transportu lotniczego z innymi formami transportu, takimi jak kolejowy i drogowy, może zwiększyć dostępność i atrakcyjność lotnisk regionalnych oraz poprawić ogólną efektywność logistyczną.

Rozwój polskiej żeglugi rzecznej. Istotne jest inwestowanie w modernizację infrastruktury rzecznej, w tym śluz, nabrzeży, a także terminali ładunkowych.

AUTORZY RAPORTU

Lider zespołu opracowującego raport:

Kamil Giera

Prawnik, analityk, ekspert w zakresie cyfryzacji, koordynator opracowania merytorycznego raportu.

Zespół opracowujący raport:

Łukasz Bugara

Przedsiębiorca, społecznik, autor opracowania graficznego.

Adrian Bochenek

Analityk do spraw prawnych i finansowych, prezes Stowarzyszenia Studentów dla Rzeczypospolitej.

Michał Ciesielski

Przedsiębiorca, ekspert w zakresie bezpieczeństwa narodowego.

Paulina Czarnowska

Prawniczka, analityk, wiceprezes Fundacji Trees for Europe, działaczka społeczna, ekspertka w zakresie rolnictwa i ochrony środowiska.

Jan Czechowicz

Ekspert w zakresie transportu i infrastruktury.

Krzysztof Gudzelak

Ekspert w obszarze dotyczącym kwestii osób z niepełnosprawnościami .

Jakub Kowalczyk

Ekspert w zakresie informatyki i cyfryzacji.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje:

- Raport Fundacji Digital Ponad - „*Stan cyfryzacji Polski na tle regionu*”
- Raport Związku Przedsiębiorców i Pracodawców oraz Symfonii - „*Cyfryzacja sektora MŚP w Polsce*”
- Raport PwC „*Banki i fintechy: małżeństwo z rozsądku*”
- Raport Obserwatorium Polityki Miejskiej – „*Cyfryzacja urzędów miast*”
- Raport PwC „*Banki i fintechy: małżeństwo z rozsądku*”
- Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „*Nauka w Polsce 2022*”
- Raport – „*Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Podsumowanie wyników badania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.*”
- Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „*Nauka w Polsce 2022*”
- Uczniowie uchodźczy w polskich szkołach. Gdzie jesteśmy u progu kolejnego roku szkolnego? Raport z badania jakościowego wykonanego na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej przez firmę Badania i Działania.
- Rzecznik Praw Dziecka - „*Badanie jakości życia dzieci i młodzieży, perspektywa dzieci (2021) i ich rodziców (2022)*”
- Raport Instytut Jagiellońskiego „*Łączenie sektorów zielonej energii. Co to oznacza dla Polski?*”
- Raport Polskiego Komitetu Energii Elektrycznej – „*Polska ścieżka transformacji energetycznej*”
- Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2022, Główny Urząd Statystyczny*
- Krajowy Ośrodek Wsparcia rolnictwa - Biuro Analiz i Strategii
- Rolnictwo w 2018 roku, Główny Urząd Statystyczny
- Raport „*Struktura polskiego rolnictwa na tle Unii Europejskiej*”
- Inteligentne rolnictwo, a wyzwania ESG w Polsce, PKO Bank Polski*
- <https://www.wrp.pl/jakie-wyzwania-czekaja-polskie-rolnictwo-w-2023-roku/>
- <https://ksow.pl/wspolna-polityka-rolna/wpr-2023-2027>
- <https://agronews.com.pl/arttykul/rolnictwo-w-2023-roku-trzeba-przygotowac-sie-na-zmiany/>
- Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe – *Raport o stanie lasów w Polsce 2021*
- Polski Instytut Ekonomiczny – „*Smog w Polsce i jego konsekwencje*”
- Raport SeniorHub Instytut Polityki Senioralnej w partnerstwie z Promedica24 – „*Jakość życia osób starszych w Polsce w pierwszym roku pandemii COVID-19*”
- Główny Urząd Statystyczny - „*Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej w 2021 r*”
- Raport „*Transport Drogowy w Polsce 2023*”
- Raport Warsaw Enterprise Institute „*Rozwój i przyszłość rynku lotniczego w Polsce. Aspekty gospodarcze i militarne*”
- Raport Obserwatorium Polityki Miejskiej IRMiR „*Transport publiczny w miastach i miejskich ośrodkach funkcjonalnych*”
- Raport Urzędu Transportu Kolejowego – „*Punktualność pociągów pasażerskich 2020*”
- Edukacja i uczenie się – wokół pojęć, Muszyński M.*
- Edukacja wobec zmiany, Jankowski D.*
- Nowe prawo oświatowe zmiany organizacyjno-kadrowe, Skrzyński D.*

"What Is Education? An Introduction to the Study of Education" Matheson, David
 Energetyka jądrowa dla Polski – Raport Instytutu Sobieskiego
 Ekonomia od A do Z, S. Sztaba, A. Adamska
 Man, Economy, and State: A Treatise on Economic Principles, Rothbard, Murray
 Bezpieczeństwo Narodowe RP, Podstawowe kategorie, Uwarunkowania, System, Kitler W.
 Polityka społeczna, G. Firlit-Fesnak
 Bukareszteńska Dziewiątka: współpraca państw wschodniej flanki NATO, Pawłowski K.
 Historia rozwoju gospodarki rolnej na ziemiach polskich, Bański
 The State of Food and Agriculture 2021. Making agrifood systems more resilient to shocks and stresses, Food and Agriculture Organization of the United Nations
 Procesy modernizacyjne rolnictwa, Zieliński K.
 Polski system ochrony zdrowia, Paszkowska M.
 System ochrony zdrowia. Problemy i możliwości ich rozwiązań, Nojszewska E.
 Infrastruktura transportu : Europa, Polska - teoria i praktyka, Wojewódzka-Król K., Rolbiecki R.
 Cyfryzacja życia w erze Big Data. Człowiek, biznes, państwo, Surma J.
 Supply, chain management : strategy, planning, and operations, Chopra Sunil & Meindl, Peter
 Infrastructure: the book of everything for the industrial landscape , Hayes, Brian
 Podstawy infrastruktury transportu, Karbowski H.

Materiały ze stron internetowych:

<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/e-uslugi>
<https://www.termedia.pl/prawo/E-recepty-i-e-skierowania-weszly-na-stale-do-uzytku-Mniej-chetnie-korzystamy-z-IKP,52701.html>
<https://www.parp.gov.pl/component/content/article/85125:wparcie-dla-startupow-w-ramach-programu-smart-up-na-jaka-pomoc-moga-liczyc-innowacyjne-firmy>
<https://info.mobywatel.gov.pl/>
<https://www.gov.pl/web/ai/polityka-dla-rozwoju-sztucznej-inteligencji-w-polsce-od-roku-2020>
<https://news.microsoft.com/pl-pl/2023/05/30/cyfryzacja-biznesu-w-polsce-na-poprawe-musimy-jeszcze-poczekac/>
<https://www.dw.com/pl/cyfryzacja-w-ue-polska-w-tyle-niemcy-te%C5%BC/a-66941339>
<https://magazynprzemyslowy.pl/artykuly/digi-index-2023-spowolnienie-cyfryzacji-przemyslu>
<https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2023/05/raport-monitor-transformacji-cyfrowej-biznesu-edycja-2023.html>
<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/e-uslugi>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_systemu_o%C5%9Bwiaty_z_2017_roku
<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/co-nowego-w-roku-szkolnym-20232024-najwazniejsze-zmiany>
<https://www.gov.pl/web/laboratoria>
<https://www.oecd.org/pisa/>
<https://www.dw.com/pl/die-welt-spektakularny-sukces-polskiej-edukacji/a-65247281>
<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wzrasta-innowacyjnosc-polskiej-nauki--szkolnictwo-wyzsze-i-nauka-w-liczbach>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1423563%2Cbadanie-rodzice-sa-zaniepokojeni-przeladowanym-programem-zajec-szkolnych>
<https://strefaedukacji.pl/wyzwania-w-roku-szkolnym-20222023-okiem-rodzicow-i-ekspertow-na-podium-stoi-przeladowany-program-nauczania/ar/c5-16865631>

<https://www.prawo.pl/oswiata/polakow-portfel-wlasny-edukacja-przyszlosci-2023,522976.html>
<https://www.lscdn.pl/pl/publikacje/publikacje-konsultantow/13798,quotZaawansowane-kompetencje-cyfrowe-jako-kompetencje-przyszlosciquot.html>
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000264/O/M20210264.pdf>
<https://enerad.pl/aktualnosci/energetyka-sloneczna-w-polsce-w-2023-roku-rozmawiamy-z-ekspertem-kongresu-powerpol-2023/>
<https://top-oze.pl/raport-polroczny-1p-2023-odnawialne-zrodla-energii-w-polsce/>
<https://www.rynekelektryczny.pl/produkcja-energii-elektrycznej-w-polsce/>
<https://www.gov.pl/web/polski-atom/pej-z-pozytywna-decyzja-zasadnicza-ws-budowy-pierwszej-elektrowni-jadrowej-w-polsce>
[https://biznes.pap.pl/pl/news/all/info/3392411,odnawialne-zrodla-energii-w-2022-roku--sprawdz-najnowsze-statystyki-i-prognozy-na-2023-\(mediaroom\); Raport PSEW, TPA Poland / Baker Tilly TPA oraz DWF „Polska energetyka wiatrowa 4.0”](https://biznes.pap.pl/pl/news/all/info/3392411,odnawialne-zrodla-energii-w-2022-roku--sprawdz-najnowsze-statystyki-i-prognozy-na-2023-(mediaroom); Raport PSEW, TPA Poland / Baker Tilly TPA oraz DWF „Polska energetyka wiatrowa 4.0”)
<https://www.iea.org/news/poland-needs-a-stronger-push-to-reduce-emissions-and-ensure-secure-energy-supplies-new-iea-policy-review-says>
<https://ieo.pl/en/pv-report/pv-report-2023>
<https://biznesalert.pl/ministerstwo-klimatu-wodor-oze-transformacja-wsparcie/>
<https://businessinsider.com.pl/biznes/wielki-gazowy-plac-budowy-w-energetyce-te-inwestycje-maja-nam-zapewnic-dostawy>
<https://biznes.wprost.pl/gospodarka/energetyka/11221768>
<https://energia.rp.pl/elektroenergetyka/art37374551-rozwoj-czy-niedorozwoj-sieci-energetycznych-w-polsce#:~:text=Tymczasem%20rzeczywisto%C5%9B%C4%87%20jest%20ma%C5%82o%20kolorowa,rozproszonej>
<https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2023>
<https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>
<https://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/8245628,polityka-energetyczna-do-aktualizacji-w-2023-r.html>
<https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>
<https://www.eecpoland.eu/2022/pl/wiadomosci/rekomendacje-dla-polskiej-energetyki-na-czas-wojny,569203.html>
<https://www.gov.pl/web/oecd/oficjalna-prezentacja-raportu-z-przegladu-gospodarczego-polski#:~:text=Zdaniem%20analitik%C3%B3w%20OECD%20polska%20gospodarka,w%202024%20r>
<https://www.imf.org/en/Countries/POL>
<https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/pkb-polski-w-2023-i-2024-roku-prognoza-goldman-sachs-st7435994>
<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/pkb-polski-w-komentarzach-ekonomistow-punkt-zwrotny-co-nas-czeka/8wjdrvf#:~:text=PKB%20Polski,szacunk%C3%B3w%20GUS%20za%20poprzednie%20kwarta%C5%82y>
<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:~:text=Polska%20z%20powodzeniem%20poradzi%C5%82a%20sobie,>
[podsumowuj%C4%85cego%20prze%C4%85d%20gospodarczy%20Polski](https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2023)
<https://www.forum-energii.eu/transformacja-energetyczna-w-polsce-edycja-2023>
<https://www.gramwzielone.pl/trendy/103161/instytut-jagiellonski-formuluje-10-wyzwan-dla-polskiej-energetyki>
https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/Poland_CP_2023_pl.pdf
<https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/116-czolgow-abrams-m1a1-trafi-na-wyposazenie-wojska-polskiego>
<https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/wojska-ladowe-zostana-wyposazone-w-250-nowoczesnych-czolgow-abrams/>

<https://www.wnp.pl/przemysl-obronny/polska-armia-zamawia-w-hsw-1400-wozow-bojowych-borsuk,682755.html>
<https://zbiam.pl/kolejna-partia-czolgow-k2-black-panther-w-polsce/>
<https://defence24.pl/przemysl/k2-a-k2pl-perspektywy-dla-polskiej-czarnej-pantery>
<https://www.wojsko-polskie.pl/au/articles/aktualnosci/samoloty-fa-50-dla-polskich-sil-powietrznych/>
<https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2020-02-031-f-35-dla-polski/>
<https://zbiam.pl/wiecej-funduszy-na-utrzymanie-samolotow-f-16-jastrzab/>
https://pl.wikipedia.org/wiki/2023_w_Wojsku_Polskim#:~:text=%2A%20Pod%20has%C5%82em%20Silna%20Bia%C5%82o,41%5D%E3%80%91
<https://portalmilitarny.pl/artykuly/nowa-technika-wojskowa/budzet-obronny-polski-na-2023-rok/>
<https://www.janes.com/defence-news/news-detail/poland-unveils-record-2023-defence-budget>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1517778%2Cszef-mon-w-2023-roku-bedziemy-dalej-rozbudowywac-wojsko-i-wspierac-ukraine>
<https://www.defensenews.com/global/europe/2023/11/08/british-polish-firms-sign-5-billion-deal-for-polands-air-defense/#:~:text=The%20British%20Defence%20Ministry%20said,Air%20Modular%20Missiles%2C%20or%20CAMM>
<https://wiadomosci.wp.pl/polska-strategia-obronna-jaki-jest-najwazniejszy-plan-6808002194258432a>
<https://www.pkobp.pl/centrum-analiz/analizy-sektorowe/rolnictwo-i-przemysl-spozywczy/raportdlarolnika2023/>
<https://portalstatystyczny.pl/dynamiczne-zmiany-w-polskim-rolnictwie-od-2010-zlikwidowano-prawie-200-tys-gospodarstw-rolnych/>
<https://wspolczesna.pl/polskie-rolnictwo-zmienia-sie-i-specjalizuje-ale-uzytkownicy-gospodarstw-starzeja-sie/ar/c8-15971495>
<https://www.farmer.pl/finanse/podatki-rachunkowosc/polskie-rolnictwo-zmienia-sie-intensywnie,110262.html>
<https://florahumus.pl/raport-polska-wies-i-rolnictwo-2023-jakie-problemy-ma-polski-rolnik/>
<https://www.wrp.pl/jakie-wyzwania-czekaja-polskie-rolnictwo-w-2023-roku/>
<http://wir.org.pl/asp/rynek-zboz-dzialania-wir!,1,artykul,1,3566>
<https://forsal.pl/biznes/rolnictwo/artykuly/9312027,polska-jest-najwiekszym-producentem-jablek-w-ue-ale-spozycie-w-naszym-kraju-nie-rosnie.html>
<https://www.polskiesadownictwo.pl/index.php/aktualnosci/466-rynek-gruszek-analiza>
<https://www.warzywa.pl/rynek/polska-potega-produkcji-warzyw/>
<https://florahumus.pl/raport-polska-wies-i-rolnictwo-2023-jakie-problemy-ma-polski-rolnik/>
<https://www.agrofakt.pl/jaki-bedzie-2023-rok-wedlug-polskich-rolnikow/>
<https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/polityka-ekologiczna-panstwa/polityka-ekologiczna-panstwa-2030-strategia-rozwoju-w-obszarze-srodowiska-i-gospodarki-wodnej/>
<https://raportsdg.stat.gov.pl/Zanieczyszczenia.html>
<https://raportsdg.stat.gov.pl/Zanieczyszczenia.html>
<https://www.gov.pl/web/klimat/jakosc-powietrza-w-polsce-coraz-lepsza>
<https://www.gov.pl/web/nfosisgw/innowacje-dla-srodowiska>
<https://portalochronysrodowiska.pl/slowa-kluczowe/nowe-przepisy-470>
<https://polskieradio.com/polska/2023/04/20/polska-premier-m-morawiecki-o-dzialaniach-na-rzecz-ochrony-srodowiska>
<https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/kampania-nasz-klimat-ponownie-zacheca-do-zmiany-nawykow#:~:text=Ministerstwo%20Klimatu%20i%20%2C%5%9Arodowiska%20kontynuuj%C4%85cej%20systemu%20kaucyjnego>

https://poland.representation.ec.europa.eu/news/wnioski-z-katastrofy-ekologicznej-na-odrze-2023-02-17_pl
<https://www.unesco.pl/kultura/roznorodnosc-kulturowa/polityka-kulturalna/>
<https://www.gov.pl/web/kultura/kultura-cyfrowa2>
<https://wff.pl>
<https://festiwalgdynia.pl/>
<https://ksiazka.krakow.pl/>
<https://www.amuz.gda.pl/wydarzenia/46-miedzynarodowy-festiwal-muzyki-organowej-choralnej-i-kameralnej-gdansk-2023,1640>
<http://www.jazznastarowce.pl/>
<https://onemoregame.pl/>
<https://www.gov.pl/web/kultura/programy-edukacyjne>
<https://www.gov.pl/web/kultura/kolejne-utracone-objekty-powracaja-do-zbiorow-muzeum-narodowego-w-warszawie>
<https://www.gov.pl/web/kultura/kultura-inspirujaca-2023-2024>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/co-robimy-wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi>
<https://www.prawo.pl/kadry/luka-placowa-w-polsce-roznice-w-zarobkach-kobiet-i-mezczyzn,519852.html>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzina-500-plus>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/dobry-start>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzinny-kapital-opiekunczy>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/14-emerytura-bedzie-stalym-swiadczeniem>
<https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/6346533,zmiany-w-pomocy-spoecznej-juz-od-1-listopada-2023-r.html>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/ruszyla-pierwsza-ogolnopolska-kampania-juz-jestes-promujaca-rodzicielstwo-zastepcze-w-polsce#:~:text=Edycja%202023,zmierzaj%C4%85cych%20do%20tworzenia%20rodzin%20zast%C4%99pczych>
<https://www.gov.pl/web/premier/premier-mateusz-morawiecki-oglosil-wzrost-minimalnego-wynagrodzenia-i-minimalnej-stawki-godzinowej-za-prace>
<https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/oecd-ocenilo-polska-gospodarke#:~:text=OECD%20oceni%C5%82o%20polsk%C4%85%20gospodark%C4%99,Wsp%C3%B3%C5%82pracy%20Gospodarczej%20i%20Rozwoju>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/dodatkowe-swiadczenia-i-inwestycja-w-aktywnosc-polityka-senioralna-rzadu-zjednoczonej-prawicy>
<https://uniwersyteckie.pl/wydarzenia/polityka-spoeczna-w-polsce-jaka-jest-jaka-byc-powinna>
<https://www.gov.pl/web/nato/polska-w-nato-rp>
<https://ine.org.pl/wojna-w-ukrainie-implikacje-dla-bezpieczenstwa-polski-czy-polacy-powinni-sie-bac/>
<https://www.pism.pl/publikacje/relacje-polsko-amerykanske-w-czasie-prezydentury-joe-bidena>
<https://www.consilium.europa.eu/pl/council-eu/presidency-council-eu/>
<https://trojmorze.isppan.waw.pl/inicjatywa-trojmorza/podstawowe-informacje/>
<https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/zwiekszenie-obecnosci-wojskowej-usa-w-polsce>
<https://www.pap.pl/mediaroom/1520653%2Crewolucyjne-zmiany-w-polskiej-opiece-zdrowotnej-w-2023-roku.html>
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/wprowadzamy-program-profilaktyka-40-plus3>
<https://www.pism.pl/publikacje/relacje-polsko-amerykanske-w-czasie-prezydentury-joe-bidena>
<https://www.gov.pl/web/polski-lad/7-proc-pkb-na-zdrowie>

<https://www.medonet.pl/zdrowie,scenariusz-jest-ponury--lekarze-mowia--co-bedzie-z-ochrona-zdrowia-w-polsce,artykul,90930873.html#:~:text=,podstawowych%20chor%C3%B3b%20w%20trybie%20ambulatoryjnym>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1251614%2Cministerstwo-zdrowia-od-lipca-nowa-odslona-programu-profilaktyka-40-plus>
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/zniesienie-limitow-do-specjalistow>
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/fundusz-medyczny>
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/krajowa-siec-onkologiczna>
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/krajowa-siec-onkologiczna>
https://rytmserca.ptkardio.pl/news/330-krajowa_siec_kardiologiczna_w_praktyce_perspektywa_osrodk
<https://www.kliniki.pl/wiedza/przygotowano-raport-o-problemach-sluzby-zdrowia-co-nalezy-zmienic/>
<https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/aktualnosci/256381,pandemia-pogorszyła-juz-i-tak-słaba-kondycja-psychiczna-polaków>
<https://pan.pl/polskie-zdrowie/>
https://poland.representation.ec.europa.eu/news/raport-stan-zdrowia-w-ue-i-w-polsce-2021-12-16_pl
<https://zdrowie.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/8039969,konkurs-na-rekomendacje-dla-polskiego-systemu-ochrony-zdrowia-rozstrzygniety.html>
<https://www.gov.pl/web/sport/sportowa-polska--program-rozwoju-lokalnej-infrastruktury-sportowej--edycja-2023>
<https://www.gov.pl/web/sport/rusza-program-sportowa-polska--edycja-2023#:~:text=Minister%20sportu%20i%20turystyki%20Kamil,rozpocznie%20si%C4%99%20ju%C5%BC%203%20kwietnia>
<https://www.gov.pl/web/sport/premier-mateusz-morawiecki-i-minister-kamil-bortniczuk-ogłosili-nowy-pilotazowy-program-budowy-hal-sportowych-o-lekkiej-konstrukcji>
<https://www.gov.pl/web/sport/dobry-rok-polskiego-sportu>
<https://logos-europa.org/pl/agencja-rozwoju-sportu-i-redefinicja-rol-sportu-w-administracji-publicznej/>
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0318_PL.html
<https://moto.co.pl/raport-transport-drogowy-w-polsce-2023-3077091.html>
<https://auto.wprost.pl/rynek/11455006/raport-z-budowy-drog-w-polsce-ile-w-2023-r-powstalo-ekspresowek-i-autostrad.html>
<https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-kolejowy>
<https://www.planradar.com/pl/inwestycje-kolejowe/>
<https://trans.info/pl/2023-rok-bedzie-punktem-zwrotnym-dla-polskiej-kolei-wykorzystamy-to-227446>
https://www.siskom.waw.pl/lotnisko_polska.htm
<https://www.cpk.pl/pl/>
<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/nikt-tak-nie-marnuje-dostepu-do-morza-jak-polska-na-szarym-koncu-europy/0llqqcr>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1554232%2Cspadek-liczby-wypadkow-drogowych-w-polsce-zginelo-349-mniej-osob-policja>
<https://www.gov.pl/web/gddkia/via-carpatia---stan-realizacji>
<https://www.plk-sa.pl/program-kolej-plus>
<https://forsal.pl/transport/kolej/artykuly/8058548,polska-realizuje-kolejowy-plan-marshalla-to-program-bez-historycznego-precedensu.html>

<https://turystyka.rp.pl/lotniska/art39090881-ulc-ruch-lotniczy-w-polsce-podwoi-sie-do-2040-roku#:~:text=W%202022%20roku%20przez%20polskie,wybierali%20Turcji%C4%99%2C%20Grecji%C4%99%20i%20Egipt>
<http://przekopmierzei.pl/>
<http://sws.com.pl/pl/doradztwo-prawne-sws-zwienczone-sukcesem-modernizacja-toru-wodnego-w-szczecinie-zakonczona/>
<https://www.money.pl/gospodarka/oto-najbardziej-zakorkowane-miasto-w-polsce-tu-w-korkach-stoi-sie-ponad-77-godzin-6867246129556064a.html>
<https://biznes.newseria.pl/news/miejsc-parkingowych-ubywa,p1036149052>
<https://klubjagiellonski.pl/2023/07/17/wez-kredyt-zmien-prace-lub-wyjedz-ze-wsi/>
<https://instytutprawobywatelskich.pl/transport-polski-2023-zarzadzanie-kadry-pendolino-i-monopol-pkp-intercity/>
<https://300gospodarka.pl/analizy/pkp-nowe-linie-kolejowe-drogi-inwestycje#:~:text=Brak%20inwestycji%20w%20nowe%20linie,530%20aut%20na%201000%20mieszka%C5%84c%C3%B3w>
<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/gospodarka/porty-morskie.html#:~:text=Negatywnie%20Izba%20oceni%C5%82a%20prowadzenie%20przez,uchwalenia%20kt%C3%B3regokolwiek%20z%20tych%20program%C3%B3w>
<https://www.zegluga-rzeczna.pl/articles/171/Co-z-ta-polska-zegluga>
<https://raportcsr.pl/zrownowazony-rozwoj-infrastruktury-lotniczej-w-polsce/>

Materiały graficzne:

<https://digitalpoland.prowly.com/204850-poziom-cyfryzacji-uslug-publicznych-w-polsce-jest-wyzszy-niz-w-wielu-krajach-europy-srodkowo-wschodniej>
<https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2023/11/02.11.2023-Raport-Cyfryzacja-sektora-MSP-w-Polsce.pdf>
 Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”
 Raport – „Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Podsumowanie wyników badania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.”
 Raport Ośrodka Przetwarzania Informacji – „Nauka w Polsce 2022”
<https://www.gov.pl/web/klimat/rekordowe-poparcie--86-polakow-za-budowa-elektrowni-jadrowych-w-polsce>
<https://www.stockwatch.pl/wiadomosci/>
<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/pkb-polski-w-danych-gus-polska-gospodarka-wraca-na-dobre-tory/mzysm2v>
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2023,4,1.html>
 Polska Agencja Prasowa
<https://300gospodarka.pl/news/ile-wyniosa-wydatki-na-wojsko-w-2023-r-bierzemy-pod-lupe-plany-rzadu>
<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/polska-liderem-nato-w-wydatkach-na-obronnosci/>
<https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20211118STO17609/statystyki-rolnictwa-w-ue-dotacje-miejsca-pracy-produkcja-infografika>
<https://portalstatystyczny.pl/dynamiczne-zmiany-w-polskim-rolnictwie-od-2010-zlikwidowano-prawie-200-tys-gospodarstw-rolnych/>

Liczba gospodarstw rolnych w powiatach na podstawie PSR 2020, <https://www.kongresobywatelski.pl/pomorski-thinkletter/wszystkie-teksty/polskie-rolnictwo-w-liczbach-co-zmienilo-sie-w-ciagu-ostatniej-dekady/>
Główny Urząd Statystyczny, Uczestnictwo w sporcie i rekreacji ruchowej w 2021 r.
źródło: GUS, Powszechny Spis Rolny 2020
Stan Środowiska w Polsce Raport 2022, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska)
RAPORT KULTURA „Pierwsza do zamknięcia, ostatnia do otwarcia. Kultura w czasie pandemii Covid-19”
Kultura w 2019 r., Główny Urząd Statystyczny
<https://www.rp.pl/>)
Główny Urząd Statystyczny
Stan autostrad i dróg ekspresowych w Polsce, https://pl.wikipedia.org/wiki/Autostrady_i_drogi ekspresowe_w_Polsce
Struktura całego sektora TSL w Polsce na tle Unii Europejskiej, Raport „Transport Drogowy w Polsce 2023”
<https://kronika24.pl/centralny-port-komunikacyjny-dziesiec-kolejowych-szprych-mapal>

Notatki czytelnika

Notatki czytelnika

